

150677

T.C.
DİCLE ÜNİVERSİTESİ
Fen Bilimleri Enstitüsü

**65 YAŞ VE ÜSTÜ KULLANICILARIN FİZYOLOJİK, PSİKOLOJİK VE
SOSYO-EKONOMİK GEREKSİNİMLERİNE GÖRE YAŞLI YURTLARI
TASARLAMA KRİTERLERİNİN BELİRLENMESİ VE DİYARBAKIR
MERKEZ HUZUREVİ'NDE İRDELENMESİ**

Derya ÇAKIR

YÜKSEK LİSANS TEZİ

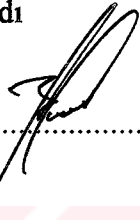

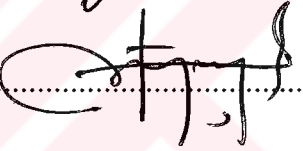
(MİMARLIK ANABİLİM DALI)

150677

DİYARBAKIR
HAZİRAN - 2004

T.C.
DİCLE ÜNİVERSİTESİ
Fen Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğüne
DİYARBAKIR

Bu çalışma, jürimiz tarafından MİMARLIK Ana Bilim Dalında YÜKSEK LİSANS tezi olarak kabul edilmiştir.

	Jüri Üyesinin Ünvanı, Adı, Soyadı	İmza
Başkan	: Prof. Dr. Zülküf GÜNELİ.....	
Üye	: Yrd. Doç. Dr. F.Demet ÇETİN (Danışman).....	
Üye	: Yrd. Doç. Dr. Ayhan BEKLEYEN.....	

Yukarıdaki bilgilerin doğruluğunu onaylarım.

28.../06/2004

Prof. Dr. Celil AYTEKİN
ENSTİTÜ MÜDÜRÜ

TEŞEKKÜR

Üzerinde zevkle çalıştığım araştırmanın her aşamasında değerli ilgi ve bilgisiyle, sürekli bir sabırla bana yol gösteren ve çalışmalarına ışık tutan danışman hocam Sayın Yrd. Doç. Dr. F. Demet ÇETİN'e şükranlarımı sunarım.

Değerli görüş ve eleştirileriyle araştırmama katkıda bulunan Sayın Yrd. Doç. Dr. Ayhan BEKLEYEN'e, yüksek lisans eğitimim süresince ilgi ve desteğini esirgemeyen Sayın Prof. Dr. Zülküf GÜNELİ'ye, araştırma konumla ilgili kaynak edinmeye yardımcı olan Yıldız Teknik Üniversitesi öğretim üyelerinden Sayın Prof. Dr. Oya PAKDİL ve Sayın Yrd. Doç. Dr. Şen YÜKSEL'e teşekkür ederim. Çalışmalarım süresince yardımlarını esirgemeyen Mimar Özcan AYDIN ve Mimar Y.Berivan ÖZBUDAK'a teşekkür ederim. Anketlerin uygulanmasında yardımcı olan 75.Yıl Dinlenme ve Bakımevi yönetici ve sakinlerine teşekkürü bir borç bilirim.

Çalışmamın ilk aşamasından itibaren desteklerini esirgemeyen değerli aileme sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

İÇİNDEKİLER

Sayfa No

AMAÇ.....	I
ÖZET.....	II
SUMMARY	IV
1. GİRİŞ.....	1
1.1. Sorunun Tanımlanması	2
1.2. Çalışmanın Önemi	3
2. ÖNCEKİ ÇALIŞMALAR	4
3. YAŞLILIK İLE İLGİLİ KAVRAMLAR VE YAŞLI KULLANICILARIN GEREKSİNİMLERİ – SORUNLARI.....	7
3.1. Yaşlılığın Tanımı.....	7
3.2. Yaşlı Nüfusun Demografik Gelişimi.....	8
3.3. 65 Yaş ve Üstü Yaşlıların Kullanıcı Gereksinimleri.....	12
3.3.1. Fizyolojik Gereksinimler.....	12
3.3.2. Psikolojik Gereksinimler.....	14
3.3.3. Sosyo – Ekonomik Gereksinimler.....	15
3.4. Yaşlılıkta Karşılaşılan Sorunlar	16
3.4.1. Fizyolojik Sorunlar.....	16
3.4.2. Psikolojik Sorunlar.....	17
3.4.3. Sosyo-Ekonomik Sorunlar	18
4. YAŞLI YURTLARI İLE İLGİLİ KAVRAMLAR VE YAŞLI YURTLARI TASARLAMA KRİTERLERİ.....	19
4.1. Yaşlı Yurtları Tanımı ve Yaşlı Yurtlarının Amaçları	19
4.2. Yaşlı Yurtları Tipleri.....	20
4.2.1. Sağlıklı Yaşlılar İçin Yapılan Yurtlar	20
4.2.2. Yarı Sağlıklı Yaşlılar İçin Yapılan Yurtlar	21
4.2.3. Bakımevleri	23

4.3. Ülkemizde Devletin Yaşlılar İçin İzlediği Politika	24
4.4. Yaşlı Yurtları Tasarlama Kriterleri	26
4.4.1. Yaşlı Yurtlarında Yer Seçim Kriterleri	26
4.4.2. Yapı Türü Seçim Kriterleri	27
4.4.3. Çevresel Öğeler Tasarım Kriterleri	27
4.4.4. Yatay ve Düşey Sirkülasyon Alanları Tasarım Kriterleri	29
4.4.4.1. Koridorlar	29
4.4.4.2. Merdivenler	30
4.4.4.3. Rampalar	33
4.4.4.4. Asansörler.....	34
4.4.5. Yatak Odaları Tasarım Kriterleri	35
4.4.6. Islak Hacimler Tasarım Kriterleri	40
4.4.6.1. Banyo-Tuvalet.....	40
4.4.6.2. Mutfak	44
4.4.7. Sosyal Aktivite Alanları Tasarım Kriterleri.....	46
4.4.7.1.Yemek Salonları.....	46
4.4.7.2.Oturma Salonları	48
4.4.7.3.Hobi Odaları.....	50
4.4.8. Yapı Bileşenleri Tasarım Kriterleri.....	50
4.4.8.1.Kapılar.....	50
4.4.8.2.Pencereler.....	52
5. YÖNTEM.....	54
6. ALAN ÇALIŞMASI.....	55
6.1. Çalışma Alanlarının Tanıtılması	56
6.2. Anketlerin Değerlendirilmesi.....	58
6.2.1. Yaşlıların Fizyolojik Gereksinimlerine Ait Değerlendirme.....	59
6.2.1.1.Diyarbakır Kent Merkezinde Yaşayan Yaşlıların Fizyolojik Gereksinimlerine Ait Değerlendirme.....	59
6.2.1.2.Huzurevinde Yaşayan Yaşlıların Fizyolojik Gereksinimlerine Ait Değerlendirme.....	63
6.2.2. Yaşlıların Psikolojik Gereksinimlerine Ait Değerlendirme.....	67

6.2.2.1.Diyarbakır Kent Merkezinde Yaşayan Yaşlıların Psikolojik Gereksinimlerine Ait Değerlendirme.....	68
6.2.2.2.Huzurevinde Yaşayan Yaşlıların Psikolojik Gereksinimlerine Ait Değerlendirme.....	73
6.2.3. Yaşlıların Sosyo-Ekonomik Gereksinimlerine Ait Değerlendirme	75
6.2.3.1.Diyarbakır Kent Merkezinde Yaşayan Yaşlıların Sosyo-Ekonomik Gereksinimlerine Ait Değerlendirme.....	75
6.2.3.2.Huzurevinde Yaşayan Yaşlıların Sosyo-Ekonomik Gereksinimlerine Ait Değerlendirme.....	79
7. BULGULAR	83
7.1. Yaşlıların Fizyolojik Gereksinimlerine Ait Bulgular.....	83
7.2. Yaşlıların Psikolojik Gereksinimlerine Ait Bulgular.....	84
7.3. Yaşlıların Sosyo-Ekonomik Gereksinimlerine Ait Bulgular	85
7.4. Bulguların Diyarbakır Merkez Huzurevi Projesinde İrdelenmesi	86
7.4.1. Fizyolojik Gereksinimlere Ait Bulguların Diyarbakır Merkez Huzurevi Projesinde İrdelenmesi	90
7.4.2. Psikolojik Gereksinimlere Ait Sonuçların Diyarbakır Merkez Huzurevi Projesinde İrdelenmesi	99
7.4.3. Sosyo-Ekonomik Gereksinimlere Ait Sonuçların Diyarbakır Merkez Huzurevi Projesinde İrdelenmesi	100
8. SONUÇLAR VE ÖNERİLER.....	103
8.1. Sonuçlar.....	103
8.2. Öneriler.....	105
EKLER.....	107
Ek 1. 75.Yıl Dinlenme ve Bakımevi Planları.....	108
Ek 2. Diyarbakır Merkez Huzurevi Planları	115
Ek 3. Anket Soruları.....	123
Ek 4. Resimler	131
KAYNAKLAR.....	134

TABLolar LİSTESİ.....	139
ŞEKİLLER LİSTESİ.....	140
RESİMLER LİSTESİ.....	142
GRAFİKLER LİSTESİ	144
ÖZGEÇMİŞ.....	146

AMAÇ

Yaşlılık kaçınılmaz bir süreçtir. Bu süreç içerisinde, yaşam ve sağlık standartları iyileştikçe, insanlar daha uzun yaşam sürelerine kavuşmaktadır. Bunun sonucunda toplumlar, daha yüksek oranlarda yaşlı kişilerden oluşan bir nüfusa sahip olmaktadır. Artan yaşlı nüfusla birlikte, yaşlı kullanıcıların mekansal talepleri de kendilerine göre farklılaşarak artmaktadır. Ancak bu talebi karşılamak için yapılan yapılar, kullanıcı gereksinimleri dikkate alınmadan tasarlanmaktadır. Oysa ki, yaşlılık süreciyle birlikte yaşlı kullanıcıların gereksinimlerinde birçok değişimler görülmektedir. Özellikle yaşlı kullanıcıların fizyolojik, psikolojik ve sosyo-ekonomik gereksinimlerinde meydana gelen değişimler, onların mekansal beklentilerini etkilemektedir. Yaşlıların huzurlu bir şekilde hayatlarına devam edebilmeleri için yapılar, kullanıcıların gereksinimlerine göre tasarlanmalıdır.

Çalışmada, farklı huzurevlerinde yapılan gözlem ve görüşmeler ışığında Diyarbakır'da yeni yapılan huzurevinde mimari boyutta sorunların saptanıp, çözüm önerilerinin getirilmesi amaçlanmıştır. Ayrıca belirlenecek olan tasarım kriterleri ve çözüm önerileri, ileride tasarlanacak bu tip yapılara veri oluşturacaktır.

ÖZET

Yaşlanma, yaşam sürecinin doğal bir dönemidir. Yaşamın bu evresinde fizyolojik, psikolojik ve sosyo-ekonomik gereksinimlerde değişimler meydana gelmektedir. Yaşlılar için yapılacak yaşlı yurtlarının, bu değişimler göz önüne alınarak tasarlanması gerekmektedir.

65 yaş ve üstü kullanıcıların fizyolojik, psikolojik ve sosyo-ekonomik gereksinimlerine göre yaşlı yurtları tasarlama kriterlerinin belirlenmesi ile, edinilen bilgiler doğrultusunda çalışma alanındaki problemler saptanmıştır. Bu problemin giderilmesini amaçlayan çalışma sekiz bölümden oluşmaktadır.

Birinci bölümde; çalışmanın nedeni açıklanarak, sorunun ne olduğu belirtilmiş ve önemi açıklanmıştır.

İkinci bölümde; yaşlılık ve yaşlı yurtları ile ilgili, daha önce yapılan yerli ve yabancı çalışmalar incelenmiştir.

Üçüncü bölümde; yaşlılık ile ilgili literatürden edinilen bilgiler sunulmuş, yaşlılarla ilgili demografik gelişim incelenmiştir. Yaşlı kullanıcıların fizyolojik, psikolojik ve sosyo-ekonomik gereksinimleri ile bunlara bağlı sorunlar araştırılmıştır.

Dördüncü bölümde; yaşlı yurtları ile ilgili kavramlar açıklanmış, yaşlı yurtları tasarım kriterleri araştırılmıştır.

Beşinci bölümde; çalışmada uygulanan yöntem açıklanmıştır.

Altıncı bölümde; çalışma alanları tanıtılmış, yaşlılara düzenlenen anketler değerlendirilmiştir.

Yedinci bölümde; yapılan değerlendirmeler sonucu elde edilen bulgular açıklanmıştır. Bu bulgular yapımı devam eden Diyarbakır Merkez Huzurevi üzerinde irdelenmiştir.

Sekizinci bölümde ise çalışmanın sonucu belirtilmiştir. Bu çalışmanın devamında yapılabilecek araştırmalarla ilgili öneriler sunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Yaşlılık, Yaşlı Yurdu, Kullanıcı Gereksinimi, Tasarım Kriteri

SUMMARY

Aging is a natural period of life process. In this period of life, some changes occur in physiological, psychological and socio-economic requirements. The elderly houses for old people should be designed by taking these changes into consideration.

The problems of case study, are determined by examining the design criterions of elderly houses belong to physiological, psychological and socio-economic requirements of 65 years old and over users'. The study, aimed to remove these problems consists of eighth chapters.

In the first chapter, the problems of the study were determined by explaining the aim and the importance of the study.

In the second chapter, the foreign and native studies about aging and elderly houses that were done before were researched.

In the third chapter, the knowledge about aging that was taken from literature was explained and demographic development of elderlys' was examined. Elderly users' physiological, psychological, socio-economic requirements and the problems that depend on these requirements were researched.

In the fourth chapter, elderly house concepts were explained and their design criterions were researched.

In the fifth chapter, the method of the study was explained.

In the sixth chapter, working areas were introduced and questionnaires were evaluated.

In the seventh chapter, the findings that were obtained from the evaluations were explained. These findings were examined in the Central Rest Home of Diyarbakır where its construction is continued.

In the eighth chapter, the results of the study were determined. Some suggestions for future researches were also offered.

Key Words: Aging, Elderly Houses, User Requirement, Design Criterion

1. GİRİŞ

Yaşadığımız yüzyılda insanlar, çağdaş teknolojinin sağladığı bütün imkanlardan yararlanarak rahat bir yaşam sürdürmek amacındadırlar. Tıptaki yenilikler, gelişen yaşam koşulları, yaygınlaştırılan halk sağlığı hizmetleri ve bunların insan sağlığı üzerindeki olumlu etkileri, insanların yaşam sürelerinin uzamasına neden olmuştur [1]. Modern toplumlarda yaşam süresinin uzaması, bireysel başarının bir göstergesi sayılmaktadır [2].

Türkiye, Cumhuriyet döneminin başlangıcından itibaren hızla gerçekleşen modernleşme sürecini yaşamakta, köklü bir toplumsal yapı değişimine sahne olmaktadır [2]. Kentleşme ve endüstrileşmeye paralel olarak özellikle büyük kentlerde, yaşlılara ilişkin pek çok sorun ortaya çıkmıştır. Geleneksel Türk aile biçiminde 3-4 nesil bir arada oturmaktaydı. Bu aile yapısında, bireyler arasındaki ilişkiler sıkı ve ailedeki iş bölümü açıkça belirlenmişti. Yaşlılar aile içinde sözü geçen kimselerdi. Ancak kapitalin eskiden olduğu gibi büyük aileye ait olmaması nedeni ile yaşlılar, feodal toplumlarda ailenin en başta gelen otoritesi iken, günümüzde kazanç getirmeyen ögeler haline gelmişlerdir [3]. Özellikle kentlerde, kültür farklılıklarının oluşması, bazı değerlerin yitirilmesi ve değişmesi sonucu yaşlıların söz sahibi olduğu ataerkil aile yapısı parçalanarak yerini anne, baba ve çocuklardan oluşan çekirdek ailelere bırakmıştır. Yaşlı kişi, genç kuşakları anlamakta güçlük çekerken, genç kuşakta da yaşlıları anlama isteği hemen hemen yok olmaktadır. Oysa ki genç kuşak gelişen bir ülkenin ümit ve geleceğini, yaşlı kuşak ise gençlerin yararlanacağı bilgi ve deneyim kaynağını oluşturmaktadır [1]. İki kuşak arasındaki dengenin bozulması toplum yaşamındaki dengeyi de doğrudan etkilemekte ve aile bireyleri yaşlılarla birlikte olmak istememektedir [4]. Sosyal yapının sıkı örgüsünden ve aile dayanışmasının geleneksel gücünden dolayı şimdiye kadar az hissettiğimiz ve üzerinde pek durmadığımız yaşlı insanların barınma ve hayata katılma sorunları gittikçe daha fazla karşımıza çıkmaktadır [5].

Ülkemizde yaşlıların barınmasını sağlayan kurumların başında huzurevleri gelmektedir. Artan huzurevi talebini karşılamak için kimi zaman başka işlevler için yapılan yapılar huzurevi olarak kullanılmıştır. Ancak bu tip yapılar, yaşlı kullanıcıların gereksinimlerini karşılayamamaktadır.

Farklı işlevler için yapılan, ancak huzurevi amaçlı kullanılan yapılardan birisi de Diyarbakır'da bulunmaktadır. Diyarbakır kent merkezinde 1537'de cami medresesi olarak yapılan yapı, yaklaşık 60 yıldır huzurevi olarak kullanılmaktadır. Kullanıcının gereksinimlerine cevap veremeyen yapı, sadece 30 kişilik kapasitesiyle barınma talebini de karşılayamamaktadır. Kentin huzurevi ihtiyacını karşılayabilmesi ve kullanıcının gereksinimlerine cevap verebilmesi için yeni bir yapı inşa edilmiştir. Ancak bu yapıda da kullanıcı gereksinimleri tamamen karşılanamamıştır. Bu çalışmada, yapılan gözlem, görüşme ve anketlerden elde edilen verilere bağlı olarak yeni yapılan ve henüz kullanıma açılmamış huzurevindeki yaşanması olası sorunlar tespit edilmeye çalışılmıştır. Karşılanması mümkün olan sorunlara çözüm önerileri sunulmuştur.

1.1. Sorunun Tanımlanması

Yaşlı kişilerin sayı ve oranının arttığı ülkemizde, yaşlıları ilgilendiren her türlü bilimsel araştırmaların, sosyo-ekonomik çalışmaların ve hizmetlerin artmasının gerekliliği ortaya çıkmıştır [6]. Yaşlılar için sunulan pek çok hizmetten birisi de, barınmaları için yapılan huzurevleridir. Buralara yerleşecek yaşlıların huzurlu bir şekilde hayatlarına devam edebilmeleri için yapılar, kullanıcıların; fizyolojik, psikolojik ve sosyo-ekonomik gereksinimleri dikkate alınarak tasarlanmalıdır.

Yaşlıların fizyolojik gereksinimleri yapı yönünü, kullanım alanını belirlemektedir. Yaşlanmayla birlikte yaşlının antropometrik ölçüleri değişmekte ve bu değişimden mekanlardaki donatı ebatları etkilenmektedir. Yaşlıların sağlık sorunları, donatılardaki detayların daha da önem kazanmasına sebep olmaktadır.

Psikolojik gereksinimler ise yapının konumlandırılacağı bölgeden, yapı tipine kadar birçok aşamada önemli bir tasarım kriteridir.

Tasarımı etkileyen gereksinimlerden bir diğeri ise sosyo-ekonomik gereksinimlerdir. Yaşlının yaşam tarzına bağlı olarak huzurevlerinin plan tipleri oluşmaktadır. Ancak birçok huzurevinde kullanıcı gereksinimleri dikkate alınmadan tasarımlar yapılmaktadır.

Diyarbakır'da henüz hizmete açılmamış huzurevinde de yapılan gözlemler sonucunda kullanıcı gereksinimlerinin karşılanmadığı görülmüştür. Bu sorun tezin araştırma alanıdır. Sorunları test etmek amacıyla bir ana hipotez ve üç alt hipotez oluşturulmuştur. Gözlem, görüşme ve anket çalışmalarından oluşan alan çalışması sonucunda hipotezlerin desteklendiği görülmüştür.

1.2. Çalışmanın Önemi

Yapılan bu çalışma, kullanıcının fizyolojik, psikolojik ve sosyo-ekonomik gereksinimlerinin tasarımdaki önemini ortaya koymaktadır. İlgili kurumlarca önerilerin dikkate alınıp, sorunların giderilmesi yaşlı kullanıcının huzurevinde daha rahat yaşaması açısından önem taşımaktadır.

2. ÖNCEKİ ÇALIŞMALAR

Yaşlılık sorunları, gelişmiş ülkelerde uzun yıllardır üzerinde yoğun araştırma yapılan bir konu olmaktadır. Ülkemizde ise toplumun yaşlılara tutumundan dolayı, geçmişte yaşlılar ile ilgili çalışmalara ihtiyaç duyulmamıştır. Ancak günümüzde değişen toplum ve aile yapısı nedeniyle, yaşlılar birçok sorunla karşılaşmaktadır. Bu nedenle ülkemizde de yaşlı ve yaşlı yurtlarıyla ilgili araştırmaların sayısı gün geçtikçe artmaktadır. Ülkemizde ve diğer ülkelerde daha önce yapılan çalışmaların bazıları aşağıdaki gibidir.

1983 yılında G. KARAASLAN tarafından hazırlanan “Yaşlılar Yurtlarında Bina İhtiyaç Programı Araştırması” başlıklı MMLS diploma tezinde, yaşlı yurtlarındaki mekanların standart ebatları ve mekanlarda kullanılacak ekipmanlar belirlenmiştir.

1988 yılında M. VALINS tarafından yapılan “Housing For Elderly People; A Guide For Architects, Interior Designers And Their Clients” başlıklı çalışmada, mimar ve iç mimarlara yardım amacıyla yaşlılar için tasarlanacak konutlarda planlama ilkeleri belirlenmiştir. Değişik ülkelerdeki yaşlılar için tasarlanmış konutların planlarına yer verilmiştir.

1989 yılında O. BİLGİN tarafından yapılan “Yaşlıların Konuta İlişkin Tercihlerinin İncelenmesi” başlıklı bilim uzmanlık tezinde, yaşlıların konutlara ilişkin tercihleri belirlenmiş ve ilgili kuruluşlara önerilerde bulunulmuştur.

1990 yılında V. KALINKARA tarafından yapılan “Yaşlı Kadınlarda Antropometrik Veri-Mutfak Donanımı İlişkisi Üzerine Bir Araştırma” başlıklı doktora tezinde, yaşlı kadınların ayakta ve oturma pozisyonundaki antropometrik ölçüleri alınarak, mevcut mutfaklarda çalışma merkezlerindeki iş yüksekliği saptanmıştır.

1991 yılında Nijkamp ve arkadaşları tarafından yayınlanan “Services For The Elderly In Europe - A Cross-National Comparative Study” başlıklı çalışmada Avrupa’daki yaşlı yurtları karşılaştırılmıştır.

1991 yılında Ş.YÜKSEL tarafından hazırlanan “Ülkemizde Toplumsal Değişim Süreci İçinde Yaşlı Yurtları Programlama ve Tasarım İlkelerinin Ortaya Konması” başlıklı

doktora tezinde, yaşı yurtları tasarım ilkelerinin ortaya konulması için yerli ve yabancı yaşı yurtları analiz edilmiştir. Yatak odaları ile ilgili bulgular elde edilmiş, oturma ve yemek salonlarının özellikleri belirlenmiştir.

1992 yılında O. PAKDİL tarafından yayınlanan “Yaşlılık Sorunları ve Yaşlılara Sağlanan Servisler” başlıklı çalışmada, İngiltere’deki yaşlılık sorunları ve yaşlılara sağlanan çeşitli servisler incelenmiştir.

1994 yılında S. Kaya tarafından hazırlanan “The Effects Of Socio-Cultural User Requirements On The Organization Of Spaces For Elderly Residences” başlıklı doktora tezinde, yaşlıların sosyo-kültürel gereksinimlerinin yaşı yurtları üzerindeki etkileri incelenmiştir.

1997 yılında G. ÖZKAN tarafından yapılan “Yaşı Yurtları Planlama İlkeleri Üzerine Bir Araştırma” başlıklı yüksek lisans tezinde, yaşlıların fiziksel, sosyolojik ve psikolojik özelliklerine uygun yaşı yurtları planlama ilkeleri belirlenmiştir.

1997 yılında Y. TANELİ tarafından hazırlanan “Türkiye’de Yaşı Yurtları Araştırması” başlıklı yüksek lisans tezinde, Türk kültüründe yaşlılara sunulan hizmetler ile Uzak Doğu, Avrupa ve A.B.D.’de yaşlılara sunulan hizmetler incelenmiştir. Yaşlıların barınma sorunlarına çözüm önerileri getirilmiştir.

1997 yılında Y. Sağdıç tarafından hazırlanan “A Framework For a Design Decision Support System Model For The Wet Space Renovation Of The Residences Used By Elder People” başlıklı doktora tezinde yaşı konutlarındaki ıslak hacimlerle ilgili tasarım kriterleri belirlenmiştir.

1997 yılında D. ÜNAL tarafından yapılan “Ülkemizde Değişen Toplumsal Koşullar Sürecinde Yaşı Konutlarının İrdelenmesi” başlıklı yüksek lisans tezinde, ülkemizdeki yaşlıların gereksinimleri araştırılarak, onlar için tasarlanmış konutların nitelikleri belirlenmiştir. Ülkemizin ve gelişmiş ülkelerin yaşlılar için izlediği politika incelenmiştir. Edinilen bilgiler Adana kent ölçeğinde irdelenmiştir.

1998 yılında E. AKBAY tarafından hazırlanan “Yaşlıların Sosyo-Kültürel Yapılarına, Ekonomik Düzeylerine, Geçmişte Buldukları Ortamlara Bağlı Olarak Mekansal Beklentilerinin Trabzon Huzurevi Örneğinde İncelenmesi” başlıklı yüksek lisans tezinde, yaşlıların sağlık ve günlük yaşam ile ilgili sorunları belirlenmiş, dünyadan ve Türkiye’den yaşlı yurtlarına örnekler verilmiştir. Yaşlılara ilişkin mekan-çevre tasarlama ölçütleri belirtilmiş ve Trabzon Huzurevi’nde irdelenmiştir.

2001 yılında M.G. Figueiro tarafından yayınlanan “Lighting The Way: A Key To Independence” başlıklı çalışmada, yaşlanmayla birlikte kişilerin görsel duyularına ilişkin kayıpların arttığı belirtilmiştir. Bu sorunlardan dolayı, yaşlıların konutlarında zorlanmadan yaşayabilmeleri için uygun aydınlatma prensipleri açıklanmıştır.

Yukarıda belirtilen çalışmalar ışığında yaşlılık tanımlanmış, yaşlı kullanıcıların gereksinimleri ve sorunları açıklanmıştır. Yaşlı yurtları ile ilgili kavramlar tanımlanarak tasarım kriterleri belirlenmiştir.

3. YAŞLILIK İLE İLGİLİ KAVRAMLAR VE YAŞLI KULLANICILARIN GEREKSİNİMLERİ – SORUNLARI

Yaşlı kişi, doğumdan itibaren genetik olarak belirlenmiş ve değiştiremeyeceğimiz bir süreçten geçmiş kişidir. Bu arada, çeşitli çevresel etmenlere maruz kalarak kronolojik olarak yaşadığı toplum ve zaman için ileri bir yaşa gelmiştir. Bazı fonksiyonlarını yürütmede güçlük çekmesi, toplum içindeki görevini, dolayısı ile sosyal ve ekonomik konumunu değiştirmiştir [7]. Yaşlılık ile ilgili kavramlar ve yaşlı kullanıcıların gereksinimleri ile bu gereksinimlerine dayalı sorunları aşağıda açıklanmıştır.

3.1. Yaşlılığın Tanımı

Yaşam döngüsü geleneksel olarak dört dönemi kapsamaktadır. Bunlar; çocukluk, gençlik, yetişkinlik ve yaşlılık dönemleridir. Yaşlanma kronolojik ve biyolojik anlamda olmak üzere ikiye ayrılır:

- Kronolojik yaşlanma, insanın doğumundan itibaren içinde bulunduğu zamana kadar geçen yıllara bağlı yaşlanmayı kapsamaktadır.
- Biyolojik yaşlanma, kalıtım, sağlık ve iş gücüne göre saptanan görünüş yaşlanmasıdır. Biyolojik yaş, doğal olan kalıtsal etmenlerin yanında kimyasal, psikolojik ve çevresel etmenlerin, yaşam tarzının etkisinde meydana gelmektedir [2].

Yaşlılık kaçınılmaz ve geri dönülmez bir süreçtir [8]. Bu süreç kişilere göre değişiklik göstermektedir. Değişiklikler kalıtımla ilgili olsa da, mesleki özellikler, kişinin toplumsal ve iktisadi durumu, tıbbi bakım, ruhsal ve bedensel hastalıkları da etkili etmenlerdir [9]. Bu nedenle yaşlılık için kesin bir yaş sınırı söylemek ve sınıflama yapmak zordur. Her ülkeye özgü bütün etkili faktörleri göz önüne alarak, hatta bütün organların biyolojik yaşlarını ayrı ayrı ele alıp tarif ederek, ülkeye özgü bir sınıflama yapmak gerekir [6]. Yaşlılar, yaş gruplarına ve fiziksel özelliklerine göre iki gruba ayrılmaktadır. Dünya Sağlık Örgütü'nün (WHO) yaş gruplarına göre yapmış olduğu bilimsel sınıflama aşağıdaki gibidir.

- 40-64 yaş arası : Genç yaşlılık. Bu bölüm kişinin çalışma yaşantısındaki ikinci bölümü oluşturur. Bu dönemdeki fonksiyonel kayıplar, 40 yaşından önceki dönem ile karşılaştırılınca %10 ile %30 arasındadır.

- 65-74 yaş arası : Orta yaşlılık. Bu dönem genellikle emekliliği takip eden bir dönemdir. Fonksiyonel olarak çok büyük kayıpların gözlenmediği ve beklenmediği bir dönemdir.
- 75-84 yaş arası : İleri yaşlılık. Bu dönemde fonksiyonel kayıplar gözlenir. Ancak kişi genellikle belli bir oranda başkalarına bağımlı olmadan yaşamını sürdürebilecek bir durumdadır.
- 85 yaş ve üstü : Çok ileri yaşlılık. Bu dönemdeki kişiler özel bakıma, özel evlere veya yardımcıya ihtiyaç duymaktadırlar [6] [7].

Yaşlılar fiziksel özellikleri bakımından ise 3 grupta tanımlanabilmektedir. Bunlar;

- Kendi kendine yetebilen bağımsız ya da sağlıklı yaşlılar,
- Profesyonel hizmetlere gereksinimi olan yarı bağımlı yaşlılar,
- Sürekli bakım gereksinimi olan tamamen bağımlı yaşlılardır [1].

3.2. Yaşlı Nüfusun Demografik Gelişimi

Yaşam ve sağlık standartları iyileştikçe, insanlar daha uzun yaşam sürelerine kavuşmakta ve çeşitli bedensel engellerin üstesinden gelebilmektedirler. Bunun sonucu olarak toplumlar daha yüksek oranlarda yaşlı kişilerden oluşan bir nüfusa sahip olmaktadır [10]. Bu toplumlarda uzun ömür bireysel başarının bir göstergesi sayılmaktadır [2].

Dünya toplumları yaş özelliklerine göre dört gruba ayrılmaktadır. Bunlar;

- Genç toplumlar : Bu toplumlarda nüfusun %4'ünden azı 65 yaş ve üstündedir. Az gelişmiş ülkeler bu grubun içindedir.
- Erişkin toplumlar : 65 yaş ve üstü nüfus, %4 ile %7 arasındadır. Çin dahil Batı Asya ve ılıman Güney Amerika bölgesindeki ülkeler bu gruptadır.
- Yaşlı toplumlar : Yaşlı nüfusun oranı, %7'nin üzerinde ve %10'un altında olan toplumlardır. Kanada, Avustralya, Japonya gibi ülkeler bu gruptadır.
- Çok yaşlı toplumlar : Bu toplumlarda yaşlı nüfusun oranı, %10'un üzerindedir. Genç nüfusun göç etmesi buna katkıda bulunmaktadır. Gelişmiş Avrupa ülkeleri bu gruptadır [11].

Türkiye %5,26'lık oranla erişkin toplumlar grubuna girmektedir. Gelecek 30 yıl içinde Batı Avrupa nüfusunun %26'sı 60 yaşın üzerinde olacağı düşünülmektedir [12]. 2040

yılında ise 65 yaşın üzerindeki nüfusun %23,1 olacağı tahmin edilmektedir [13]. Dünya genelinde ise yaşlı nüfusun 2000 yılında 400 milyon olduğu ve toplam dünya nüfusunun %6,4'ünü oluşturduğu belirtilmektedir [14]. 2025 yılında yaşlı nüfusun 1,2 milyara, 2050 yılına kadar da 2 milyara ulaşarak, toplam nüfusun 1/5'ine denk geleceği tahmin edilmektedir. 2150 yılında ise yaşlı nüfusun, toplam dünya nüfusunun 1/3'üne denk gelmesi beklenmektedir [15].

Türkiye'de 1950'lerden itibaren yaşanan endüstrileşme, kentleşme ve toplumsal değişme, hem aile yapısında, hem de yaş gruplarının oranlarında değişmelere neden olmuştur [16]. Buna paralel olarak ülkemizde, yaşlıların sayısı ve toplam nüfusa oranı yavaş da olsa, sürekli artış göstermektedir [9]. Hacettepe Nüfus Etütleri Enstitüsü'nce yapılan araştırmalarda alınan sonuçlara göre 1990 yılında 2 milyon civarında olan 65 yaş ve üzeri Türk nüfusunun 2030'da 10 milyon, 2050'de de 15 milyona çıkması beklenmektedir [17]. Aşağıdaki tabloda ülkemizdeki 65 yaş ve üstündeki yaşlıların toplam nüfusa oranı görülmektedir (Tablo 1).

	1985	1990	1995	2000	2005	2010
Kadın	1.170.900	1.296.000	1.599.300	1.996.700	2.311.600	2.612.500
Erkek	955.100	1.075.100	1.339.300	1.674.600	1.853.300	2.019.400
Toplam	2.126.000	2.371.100	2.938.600	3.671.300	4.164.900	4.631.900
Genel Toplam	50.664.500	56.570.100	63.019.300	69.741.200	76.251.700	82.364.100
65 + Yaş (%)	4,20	4,19	4,66	5,26	5,46	5,62

Tablo 1. Türkiye'de 1985-2010 yılları arası 65 yaş ve üstü yaşlıların nüfus oranı [18] [19]

Türkiye'de 1985 yılında 65 yaş ve üstü nüfus % 4,20 oranındayken, 2005 yılında 5,46'ya, 2010 yılında ise bu oranın % 5,62'ye yükseleceği tahmin edilmektedir. Buna karşılık etkili doğum kontrol yöntemlerinin benimsenmesi sayesinde 0-14 yaş grubunun 1995 yılında genel nüfusa oranı % 32,84 iken, 2000 yılında bu oran % 30,04'e düşmüştür (Tablo 2).

	1995	2000	2005
0-14 Yaş Grubu (%)	32,84	30,04	28,27
15-64 Yaş Grubu (%)	62,13	64,39	65,84
65 + Yaş Grubu (%)	4,66	5,26	5,46

Tablo 2. Türkiye’de 1995-2005 yıllarında nüfusun üç ana yaş grubuna dağılımı [19]

2000 yılında %5,26’lık orana sahip olan yaşlılarımızın yapılan araştırmalar sonucunda, %20’sinin 60-69, %43’ünün 70-79, %30’unun 80-89, %7’sinin 90 yaş ve üstünde olduğu belirtilmektedir. Bunların %20’sinin bekar, %12’sinin evli, %60’ının dul olduğu, %21’inin okur-yazar olmadığı, %15’inin okur-yazar, %35’inin ilkokul, %13’ünün orta, %11’inin lise, %5’inin yüksek okul mezunu olduğu belirlenmiştir [20].

Ortalama yaşam uzunluğu Türkiye’de 1970 yılında erkeklerde 61.59, kadınlarda 68.07 iken, 2000 yılında erkeklerde 65,8’e, kadınlarda 70.4’e yükselmiştir (Tablo 3).

	1970	1985	1990	1995	2000	2001	2002	2005
Toplam	64,83	68,25	66,70	67,10	68,00	68,30	68,50	70,30
Erkek	61,59	65,10	64,20	64,90	65,80	66,00	66,20	68,00
Kadın	68,07	71,45	68,70	69,40	70,40	70,60	70,90	72,70

Tablo 3. Türkiye’de bayanların ve erkeklerin yıllara göre yaşam beklentileri [6] [19] [21]

Dünya Sağlık Örgütü, 2002 yılı raporunda, hükümetlerin ve bireylerin her bir bölgedeki temel sağlık tehditlerine karşı çabalarını birleştirmeleri durumunda, dünya çapında sağlıklı yaşam beklentisinin 5 ila 10 yıl artabileceğini bildirmektedir [22].

Diyarbakır’da ise yapılan 2000 yılı nüfus sayımına göre 65 yaş ve üstü nüfus, il nüfusunun yaklaşık % 2,96’sını oluşturmaktadır [23] (Tablo 4).

Yaş	Erkek	Kadın	Toplam (K+E)	%
0-14	618.058	565.054	1.183.112	43,41
15-64	728.060	732.506	1.460.566	53,59
65 +	37.714	43.084	80.798	2,96
Bilinmeyen	502	438	940	0,03
Toplam	1.384.334	1.341.082	2.725.416	100,00

Tablo 4. Diyarbakır nüfusunun yaş gruplarına göre oranı

Devlet İstatistik Enstitüsü raporlarında Diyarbakır kent merkezinde yaşayan 65 yaş ve üstü nüfusun %46,28'inin 65-69, %27,77'sinin 70-74, %14,17'sinin 75-79, %6,11'inin 80-84, %5,67'sinin ise 85+ yaş diliminde olduğu belirtilmektedir [23] (Tablo 5).

Yaş	Erkek	Kadın	Toplam (K+E)	%
65-69	3.108	3.552	6.660	46,28
70-74	1.691	2.305	3.996	27,77
75-79	948	1.091	2.039	14,17
80-84	375	505	880	6,11
85 +	333	483	816	5,67
Toplam	6.455	7.936	14.391	100,00

Tablo 5. Diyarbakır kent merkezinde yaşayan 65 yaş ve üstü yaşlıların nüfus oranı

Yapılan araştırmalarda, yardıma ve bakıma ihtiyacı olan kişi sayısı yaşlı sayısının %10'u olarak gösterilmektedir [24]. Aynı oranı Diyarbakır'daki 65 yaş ve üstündeki nüfusa uyguladığımızda,

$$14.391 \times \%10 = 1.439 \text{ kişinin yardıma veya bakıma ihtiyacı olduğu görülmektedir.}$$

Yapılan araştırmalarda yardıma veya bakıma ihtiyacı olan yaşlıların;

% 50'sinin uygun konutlara,

% 30'unun huzurevlerine,

% 20'sinin bakımevlerine yerleştirilmeleri uygun olacaktır [24].

Bu değerlerin Diyarbakır'daki 65 yaş ve üstü yardıma veya bakıma ihtiyacı olan yaşlılar için de geçerli olduğunu kabul edersek;

$1.439 \times \%50 = 720$ kişinin yaşlılar için yapılan konutlarda,

$1.439 \times \%30 = 426$ kişinin huzurevlerinde,

$1.439 \times \%20 = 284$ kişinin bakımevlerine yerleştirilmeleri gerekmektedir.

Edinilen bilgilerin de gösterdiği gibi yaşlı topluluğu gün geçtikçe sayısal olarak artmaktadır. Buna paralel olarak bu grubun, geçim, konut, günlük yaşama ve fiziksel çevreye ilişkin pek çok sorunu gündeme gelmektedir. Bu sorunlar özellikle aile yapısının çekirdek aileye dönüşmesi, köyden kente göç, ekonomik koşulların zorlaşması, kentlerin plansız ve sağlıksız genişlemesi, yaşam süresinin uzaması vb. faktörler ile belirgin olarak ortaya çıkmaktadır [25].

3.3. 65 Yaş ve Üstü Yaşlıların Kullanıcı Gereksinimleri

Kullanıcı gereksinimleri, birey veya toplulukların fonksiyonlarını etkin bir biçimde yerine getirebilmeleri için gerekli olan alt koşulları tanımlamaktadır [26]. Bu koşullar birçok mimar ve araştırmacı tarafından farklı şekillerde yorumlanmış ve sınıflandırılmıştır.

Her yaş grubu için kullanıcı gereksinimleri, ayrı ayrı değerlendirilmektedir. 0-14 yaş grubunun gereksinimleriyle, 15-64 yaş grubunun gereksinimleri arasında farklılıklar görülmektedir. 65 yaş ve üstü yaşlı insanların gereksinimleri de diğer yaş grubundakiler kadar çeşitlilik göstermektedir [27]. Bu nedenle de mimarlar, yaşlı insanların gereksinimlerini göz önünde bulundurarak, onların yaşlılık dönemlerindeki yaşantılarına uygun mekanları tasarlamalıdır [3]. Diğer yaş gruplarında olduğu gibi 65 yaş ve üstü yaşlıların gereksinimleri;

- Fizyolojik gereksinimler,
- Psikolojik gereksinimler,
- Sosyo – ekonomik gereksinimler şeklinde sınıflanmaktadır [28].

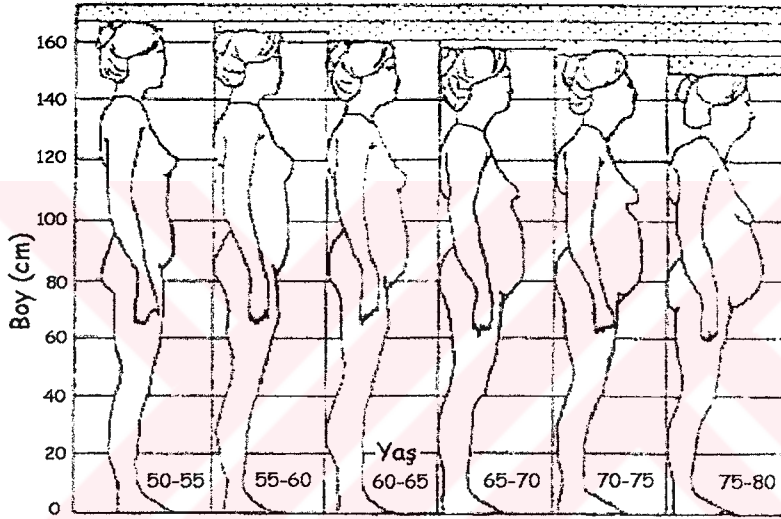
3.3.1. Fizyolojik Gereksinimler

Kullanıcının fizyolojik gereksinimleri, canlının yaratılışından var olan özellikleri ve buna bağlı gereksinimleri içermektedir [29]. Bireylerin yaşları, cinsiyetleri, sağlık durumları ve anatomik yapıları fizyolojik gereksinimlerini etkilemektedir [30].

İnsanın gelişim sürecinde birbirini izleyen yıllarda, organlarda yenilenmenin yavaşlaması, ve yıpranma olayının başlaması ile fiziksel değişimler ortaya çıkmaktadır [2]. Bu değişimlerin bir sonucu olarak;

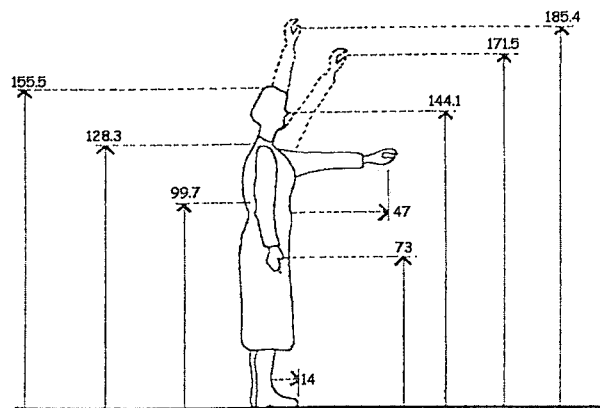
- Fiziksel ve zihinsel işlevlerde yavaşlama,
- Uyum yeteneğinde azalma,
- Boy kısalması ve uzanma mesafelerinde azalma, gibi durumlar söz konusu olmaktadır [31].

Aşağıdaki şekilde kadınlarda yaşlanmaya bağlı olarak boy ve vücutta meydana gelen değişimler görülmektedir (Şekil 1).

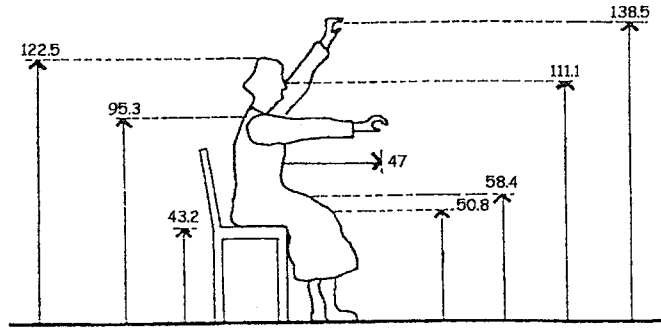

Şekil 1. Kadın anatomik yapısındaki değişimler [9]

Kadın yaşının ayakta ve oturur vaziyetteki antropometrik ölçüleri ve uzanma mesafeleri ise aşağıdaki gibidir (Şekil 2, 3).

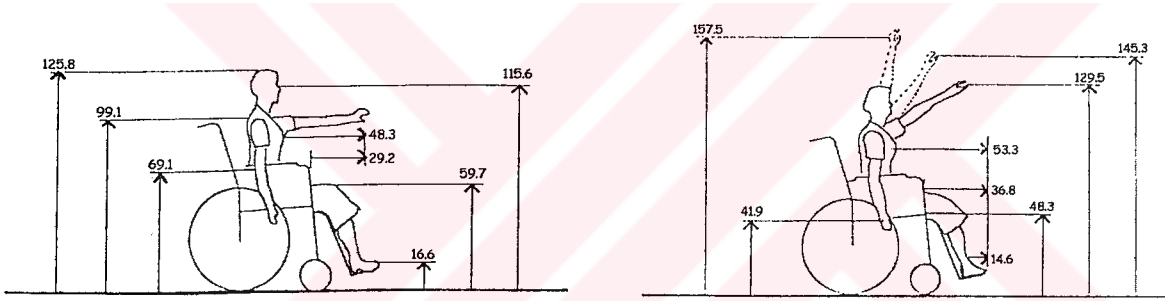

Şekil 2. Kadın yaşının ayakta antropometrik ölçüleri ve uzanma mesafeleri [16]

Şekil 3. Kadın yaşının oturarak antropometrik ölçüleri ve uzanma mesafeleri [16]

Belirlenen bu uzanma mesafeleri tekerlekli sandalye kullananlar için farklılıklar göstermektedir. Aşağıdaki şekilde tekerlekli sandalye kullanan yaşlı kadının uzanma mesafeleri görülmektedir (Şekil 4).

Şekil 4. Tekerlekli sandalye kullanan yaşının antropometrik ölçüleri [19]

Elde edilen bu veriler ışığında yaşlılar için uygun mekan büyüklükleri ve donatı detayları belirlenmelidir.

3.3.2. Psikolojik Gereksinimler

Psikolojik gereksinimler, kullanıcının hislerine yönelik gereksinimlerini kapsamaktadır [29]. Yaşlıların, duygusal ve zihinsel gelişmeleri, sosyal ilişkileri ve değer yargıları psikolojik gereksinimlerini etkilemektedir [30].

İleri yaşlardaki kişiler eş, akraba, arkadaş gibi kayıplar karşısında, yaşlılığa uyum sağlamada güçlük çekmekte ve beklentilerinde değişimler artmaktadır [2]. Tamamen pasif hale gelmiş yaşının belli bir üretkenliğe kavuşturmanın yolları aranmalıdır. Onlar için uygun uğraşların bulunması gerekmektedir [5]. Çünkü bedensel bakımdan aktif olan,

okuyan, öğrenen ve diğer insanlarla sürekli ilişki içinde olan bireylerin yaşlanması, onların zihinsel güçlerinde önemli bir değişikliğe yol açmamaktadır [32]. Bu uğraşlar sağlanırken, yaşlının istediği zamanlarda, görsel ve işitsel olarak, kişisel mahremiyeti de dikkate alınmalıdır [1]. Mahremiyet ihtiyacı psikolojik korunmayı gösterir ve kişinin bağımsızlığının bir parçasıdır [2].

Bütün yaş gruplarındaki insanların alıştıkları sosyal çevrede aynı hayatı sürdürmeye çalışmaları, daha sağlıklı bir toplum manzarasıdır [33]. Bunu sağlamak için de yaşlıların psikolojik gereksinimleri dikkate alınarak mekanlar tasarlanmalıdır.

3.3.3. Sosyo – Ekonomik Gereksinimler

Yaşlı kullanıcıların yaşamlarını düzenlemek için dikkat edilmesi gereken noktalardan birisi de sosyo-ekonomik gereksinimlerdir. Kullanıcının aile yapısı, eğitimi, gelenek ve görenekleri, dini, yaşam tercihleri ve ekonomik düzeyleri sosyo-ekonomik gereksinimlerini etkilemektedir [30].

Türkiye'deki yaşlılar, yaşadıkları çevrede en çok kişisel ve kişiler arası ilişkilere önem vermektedir. Evler ve insanlar yaşam çevrelerinin en önemli bölümünü oluşturmaktadır. Kendilerine ve yaşamlarına ilişkin memnuniyetleri, sosyal ilişkilerinin sıklığı ile doğrudan bağlantı göstermektedir. İlişki sıklığının artmasıyla memnuniyetleri de artmaktadır [34].

Yaşlının sosyo-kültürel yapısı ve eğitim düzeyi yaşadığı mekanların şekillenmesinde, organizasyonunda ve detaylanmasında önemli rol oynamaktadır. Örneğin, kırsal kesimdeki insanlar özel mekanlar tercih etmezken, kentlerde yaşayanlar, evlerinde çalışmalarını yapmak için özel odalar istemektedirler [18].

Ülkemizdeki yaşlıların sosyal gereksinimlerini etkileyen faktörlerden birisi de din olgusudur. Yaşlının, ibadet yaparken gösterdiği irade, ruhu ve bedeni daha diri hale getirmektedir. Sosyallik gelişmekte, günlük yaşam daha dolu geçmektedir. Dini hayat, yaşlı için her bakımdan bir rehabilitasyondur [5].

Yaşlıların sosyal hayatlarını etkileyen bir başka önemli faktör, emekliliktir. Emeklilikle birlikte, özellikle erkeklerde, günlük yaşam birdenbire değişmektedir. Genellikle

ülkemizdeki yaşlılar, düşük ekonomik koşullar içinde hayatlarını sürdürmeye çalışmaktadırlar [31]. Bu koşullar onları sosyal hayattan uzaklaştırmaktadır.

Yaşlıların sosyal hayatlarına devam edebilmelerini sağlayacak mekanlar tasarlanırken, sosyo-ekonomik gereksinimlerine dikkat edilmesi gerekmektedir.

3.4. Yaşlılıkta Karşılaşılan Sorunlar

Yaşlı bireylerin gereksinimlerinin saptanması ve bu gereksinimler ışığında sorunlarının iyi tanımlanması tasarlama sürecinde ilk adım olmaktadır [30]. Her ülkenin sosyo-ekonomik, kültürel, demografik ve coğrafik özelliklerinin farklı olduğu bir gerçektir. Ancak yaşlı sorunları incelendiğinde görülmektedir ki, pek çok ülkede sorunlar, temelde birbirlerine benzemekte, detayda özgün farklılıklar bulunmaktadır [25].

Yaşlılar kendileri ve yaşamları hakkında karar vermekte güçlük çekmektedirler. Çünkü yaşlılar, fizyolojik, psikolojik, toplumsal ve ekonomik yönden pek çok kayba uğramaktadırlar. Karşılaştıkları bu sorunlar nedeniyle bağımlı duruma gelmektedirler [2]. Bu bağımlılık, yaşlıların yaşam kalitesini olumsuz yönde etkilemektedir [14].

3.4.1. Fizyolojik Sorunlar

İnsanların, birçok hastalığa yakalanma olasılığı ileri yaşlarda daha fazla görülmektedir [35]. Yaşlılıkta hastalık yavaş olarak geliştiğinden, teşhisi de güç olmaktadır. Erken teşhis konmadığı durumlarda normalde geriye dönüşü olan bir hastalık, ilerlemeye devam etmekte ve yaşlılar, iyileşmek için daha çok yardıma gereksinim duymaktadırlar. Beslenme alışkanlığının düzensiz olması, hastalık ya da aktivite yoksunluğu nedeniyle yaşlılarda fazla kilo alma ya da kaybetme durumları ortaya çıkabilmektedir [7].

Yaşlanmayla birlikte insan boyunda kısalmalar meydana gelmektedir. Bu nedenle de kendi antropometrik ölçülerine uygun tasarlanmayan yapı gruplarında raflara ve buton gibi elemanlara erişmede zorluk çekmektedirler.

Yaşlılıkta karşılaşılan bir başka sorun ise, istem dışı oluşan düşme olaylarıdır. Kişinin kendisinin rahatsızlanarak aniden dengesini kaybetmesinden, ya da yanlış merdiven tasarımı, yetersiz aydınlatma gibi dış etkenlerden kaynaklanabilmektedir [7]. Düşme sonucu kırılan kemiklerin yeniden kaynaması zaman almaktadır [36]. Bu nedenle düşme

riskini en aza indirmek gerekmektedir. Bu, ancak iyi bir aydınlatma, doku ve renkte iyi ayarlanmış kontrastlık, değişen ölçülere göre yapılan duyarlı tasarımlar ile önlenmektedir.

Yaşlı kişilerin karşılaştıkları en genel fizyolojik sorun görme ve işitmeye ilişkin duyu kayıplarıdır [37]. İlerleyen yaşla birlikte özellikle görmede %90'a kadar, işitmede %29'a kadar kayıp görülebilmektedir. Mekan sınırlarını, köşeleri, mesafeleri zor ayırt etmektedirler. Kademe farklarını, özellikle tek basamakları algılayamazlar. Renkleri seçmekte güçlük çekerler. Mekan tanıtıcı yazıları okuyamazlar [30] [38]. Görme ve işitmedeki kayıp kişiyi etkilemekte ve meşgul olabileceği alanları daraltmaktadır. Çevre ile ilgiyi de azaltmaktadır. Duyularına güvenemeyen kimse şüpheli olmakta, kendi hakkında konuşulduğunu, kendisine gülündüğünü düşünebilmektedir [7].

Yaşlandıkça vücut sıcaklığının ayarlanması ve normal düzeyinde tutulması güçleşmektedir. Vücut sıcaklığının aniden düşmesi ölümlere kadar varabilecek durumlara yol açabilmektedir [7]. Bu nedenle yaşlının her mevsimde yeterli ısıyı alması sağlanmalıdır.

Yaşlılarda altına kaçırma, fiziksel bir rahatsızlığın belirtisi olabilmektedir. Ancak yeterli sayıda ve konumu iyi tasarlanmış tuvaletlerin tasarımı ile bir miktar kontrol altına alınabilmektedir [7].

Karıştırma, yaşlılarda yoğun görülen diğer bir rahatsızlık türüdür. Bu, kişiler olabildiği gibi kendi çevrelerindeki eşyaların yerlerini karıştırma şeklinde de olabilmektedir. 60 yaş civarında ortaya çıkan kısa dönem hafıza kayıpları, 70 yaşlarında belirgin hale gelmektedir. Yeni bilgilerin tutulmasında sorunlar ortaya çıkmaktadır. İleri derecede bellek kaybı, Alzheimer hastalığı gibi bazı sağlık sorunlarının belirtisi olmaktadır [39].

3.4.2. Psikolojik Sorunlar

Kentleşmeyle birlikte oluşan çekirdek aile tipinde, yeterli ilgi ve bakımı göremeyen yaşlı bireylerde depresyon ihtimali daha fazla görülmektedir. Yalnızlık, ruhsal çöküntü, isteksizlik, kötümserlik, başkalarına yük olma, bir işe yaramama gibi psikolojik rahatsızlıklar, yaşlıları sosyolojik açıdan toplumdan koparmaktadır. Bu durum onların yeteneklerini ve verimliliğini öldürmektedir [5] [40].

Yaşlanmayla birlikte yaşlılarda görülen bunama ya da depresyon gibi hastalıklar yaşlıların altlarına kaçırılmalarına neden olabilmektedir. Yanlış bir tasarım sonucu bu rahatsızlıktan dolayı kişilerde depresyon daha aktif hale gelebilmektedir [7].

3.4.3. Sosyo-Ekonomik Sorunlar

Yaşlılığın getirdiği sağlık, hareket kısıtlılığı, çeşitli bedensel özürlere gibi faktörler birleştiğinde önemli sosyal sorunlar ortaya çıkabilmektedir. Bu sorunlar;

- toplumdaki soyutlanma,
- köklerden kopma,
- sosyal bağların azalması,
- bir işlev çemberi içinde olmayış,
- sosyal yaşamda yetersizlik şeklinde sıralanmaktadır [11] [31].

Türk yaşlılarının kendilerine ve yaşamlarına ilişkin memnuniyetleri sosyal ilişkilerinin sıklığı ile doğrudan bağlantı göstermektedir. İlişki sıklığının azalmasıyla, memnuniyetleri de azalmaktadır [34].

Yaşlılık döneminde karşılaşılan önemli sorunlarda birisi de emekliliktir. Yaşlı birey emeklilikle birlikte gelir kaybına uğramaktadır. Gelir kaybı ekonomik olanakları kısıtlamakta, toplumsal ve ekonomik statü kaybına yol açmaktadır. Yaşlıların aile içindeki rolünü de sarsabilmektedir [2]. Bu da yaşlıyı bunalıma götürmektedir. Üretim gücüne katkıda bulunamayan yaşlı kişiler, sadece psikolojik değil, sosyolojik açıdan da toplumdaki uzaklaşmaktadırlar.

Kendisini daha yalnız hisseden, sosyal çevreleri daha dar olup bu çevreyle daha seyrek etkileşim içinde bulunanlar, yaşlanmaya karşı daha olumsuz tutuma sahip olanlar ve hayatlarından daha az doyum sağlayan yaşlıların, kurumsal yaşama genellikle daha olumlu baktığı anlaşılmıştır [34].

Yakın gelecekte yaşlı sorunlarının hızla büyüyeceği açık olarak görülmektedir. Alternatifi olmayan tek çözümün, farklı toplum kesimlerinin ve çeşitli sorunları olan yaşlı gruplarının problemlerini çözmesi mümkün değildir [25]. Yaşlı sorunları doğru tanımlanmalı ve uygun çözümler getirilmelidir.

4. YAŞLI YURTLARI İLE İLGİLİ KAVRAMLAR VE YAŞLI YURTLARI TASARLAMA KRİTERLERİ

Bu bölümde yaşlı yurtları ile ilgili genel bilgiler verilir, yaşlı yurtları tasarımlarında dikkat edilmesi gereken kriterler açıklanmıştır.

4.1. Yaşlı Yurtları Tanımı ve Yaşlı Yurtlarının Amaçları

Yaşlıların, ailelerinden bağımsız ve kendi yaş gruplarıyla birlikte yaşamlarını sürdürdükleri mekanlara genel olarak yaşlı yurtları denilmektedir.

Yaşlı yurtlarının genel amacı, yaşlıların fizyolojik, psikolojik ve sosyo-ekonomik gereksinimlerinin karşılandığı en ideal mekanı oluşturmaktır. Bu kapsam içinde;

- Sosyal ve ekonomik yönden yoksulluk içinde bulunan, korunma ve bakıma muhtaç yaşlıların bir ev ortamı içinde bakılıp, korunması ve her türlü ihtiyacının giderilmesini sağlamak,
- Yaşlılarda bozulan psiko-sosyal dengenin kurulmasında yardımcı olabilmek,
- Yaşlılara boş zamanlarını değerlendirecek aktiviteler sağlanarak kendilerine yaşama isteği uyandırabilmek,
- Yaşamlarını huzurlu, güvenli ve sağlıklı bir şekilde, bağımsız olarak yürütmek,
- Yaşlıların aile çevresindeki unutulmuşluğunu toplum şefkati ile tedavi etmek ana amaçları arasındadır [31].

Yaşlılar ise bu yurtları;

- Birlikte yaşadıkları aile bireyleriyle anlaşamamaları,
- Yalnız kalmak istemeleri,
- Çocuklardan bağımsız olmak istemeleri,
- Konut koşullarının yeterli düzeyde olmaması durumu,
- Yaşamlarını devam ettirebilmek için yardıma gereksinim duymaları,
- Kimsesiz olmaları,
- Sosyal ilişkilerini geliştirmek istemeleri,
- Sağlık durumları,
- Ekonomik sebepler,
- Güven duyma ve yarınlarından emin olma gibi sebeplerle tercih etmektedirler [16].

4.2. Yaşlı Yurtları Tipleri

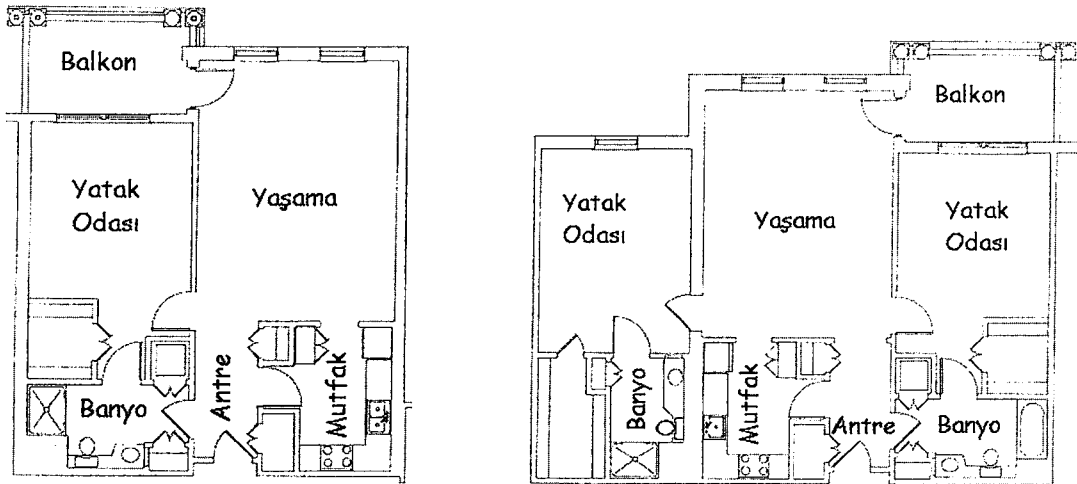
Fiziksel özellikleri bakımından gruplara ayrılan yaşlıların yaşadıkları mekanlardan beklentileri de farklılıklar göstermektedir. Yaşlıların gereksinimlerini karşılayabilmek için yaşlı yurtları da gruplara ayrılmıştır. Yaşlı yurtlarını 3 grupta toplayabiliriz. Bunlar;

- Sağlıklı yaşlılar için yapılan yurtlar,
- Yarı sağlıklı yaşlılar için yapılan yurtlar,
- Bakımevleridir.

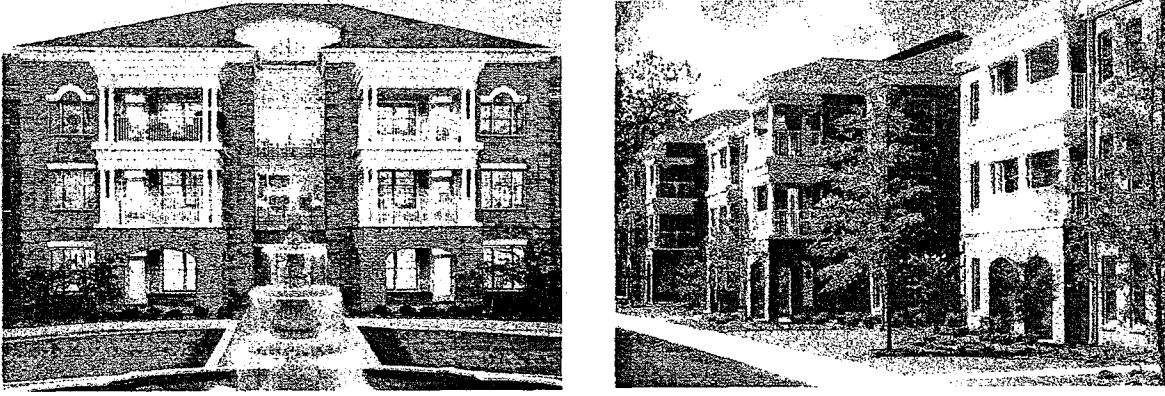
4.2.1. Sağlıklı Yaşlılar İçin Yapılan Yurtlar

Sağlıklı, dinamik, kendi kendilerine yetebilen ancak yalnız kalmak, iş, yemek yapmak istemeyen ve ekonomik durumları nedeniyle yaşlı yurtlarında kalmayı tercih eden yaşlılar için tasarlanmış yapılardır. Daha çok bir ve iki odalı, mutfak, banyosu, yatma ve oturma grubu olan küçük daireler biçiminde tasarlanan, kişisel yaşam ünitelerinin gruplaşmasıyla oluşan yaşlı yurtlarıdır. Bunlar, daha çok ev karakterindedir [16].

Aşağıdaki şekilde A.B.D.'nin South Carolina eyaletinde yaşlılar için yapılan Bishop Gadsden Episcopal Retirement Community konutlarının planları verilmiştir (Şekil 5). Tek ve iki kişilik olarak tasarlanan bu konutların dış görünüşleri ise aşağıdaki gibidir (Resim 1).

Şekil 5. Tek ve iki kişilik yaşlı konutu planları [41]

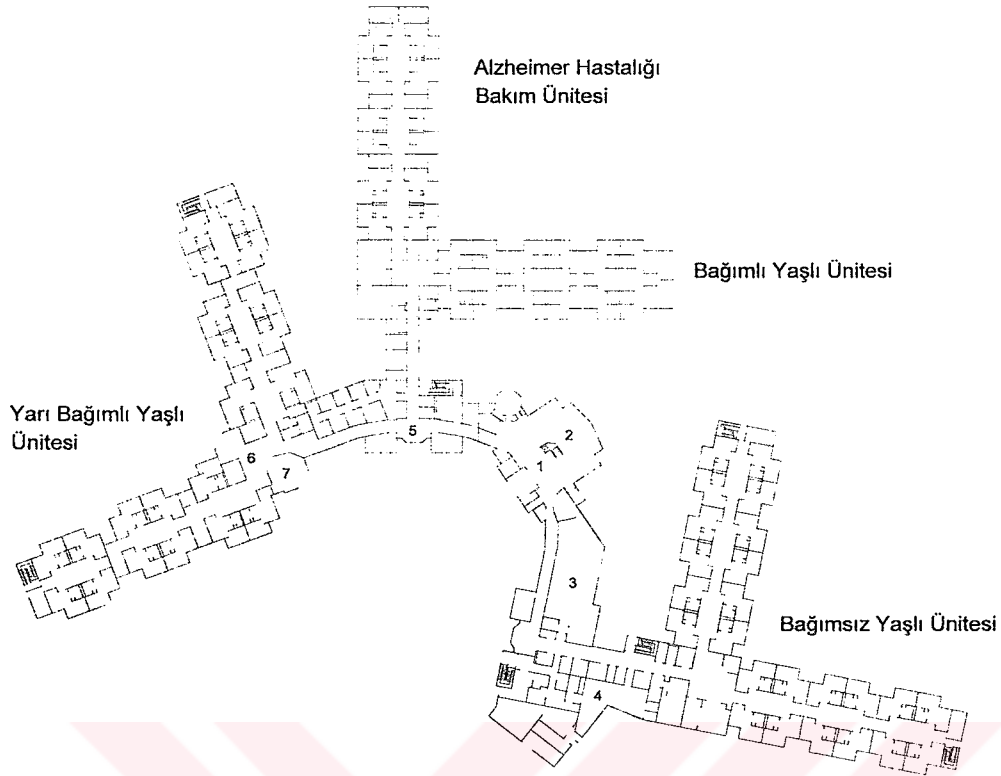

Resim 1. Yaşlı konutlarının dış görünüşleri [41]

4.2.2. Yarı Sağlıklı Yaşlılar İçin Yapılan Yurtlar

Bu yurtlar, belli ölçekte bakım ve kontrol gerektiren, yaşamlarını yardımla sürdürebilen yaşlılar içindir. Ortak kullandıkları bazı servisler ile bir ve iki kişilik yatma birimleri bulunmaktadır. Bunlar ev karakterinden, kurumsal yapılaşmaya dönüşmüştür [16]. Huzurevleri bu gruba girmektedir.

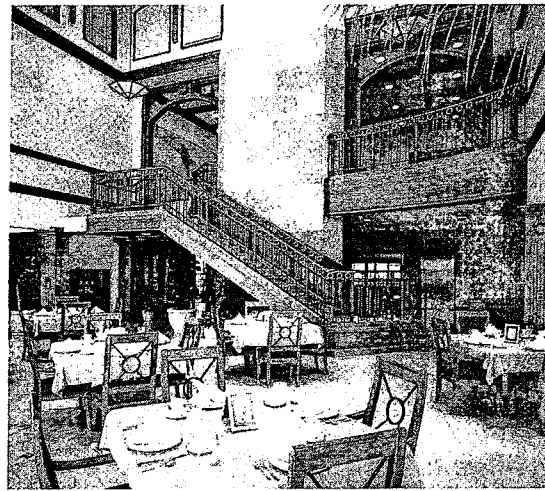
Aşağıdaki şekilde A.B.D.'nin Nevada eyaletindeki Washoe Village Care Center yaşlı yurdunun planı görülmektedir (Şekil 6). Resim 2 ve resim 3'te ise bu yurdun iki kişilik yatak odasından ve yemek salonundan görüntüler yer almaktadır (Resim 2, 3).

Şekil 6. Yaşlı yurdu zemin kat planı [41]

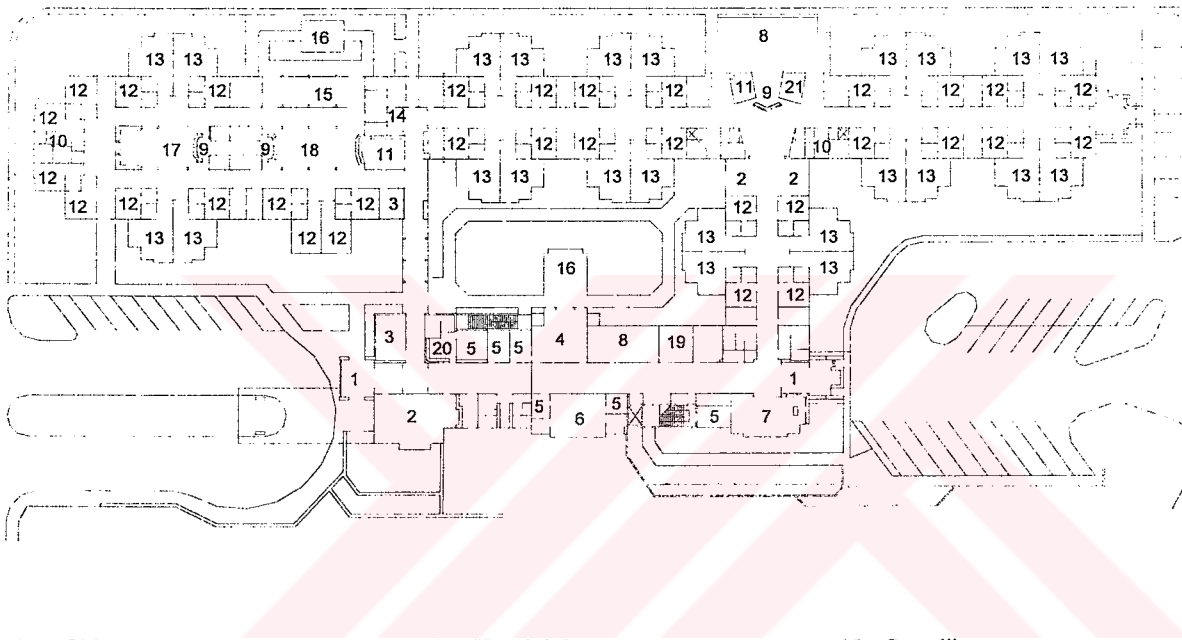
Resim 2. İki kişilik yatak odası görünüşü [41]

Resim 3. Yemek salonu görünüşü [41]

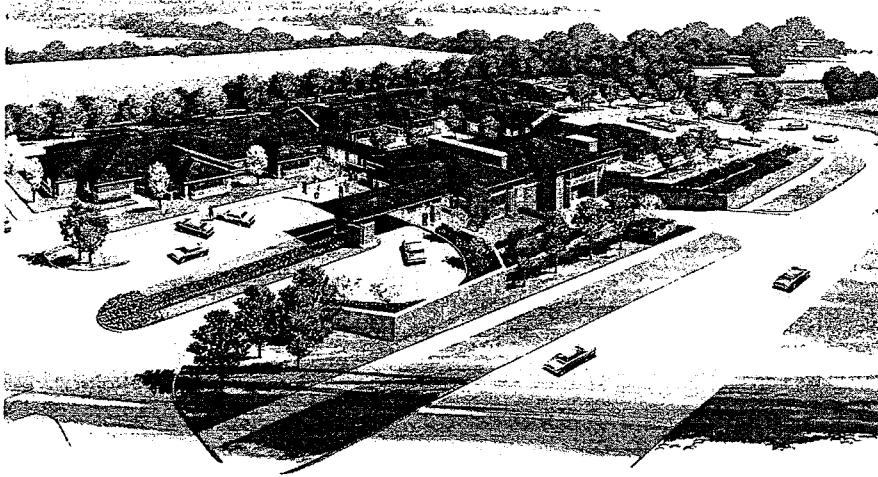
4.2.3. Bakımevleri

Bu yurtlar, tamamen yatağa bağımlı olup, yaşamlarını bir başkasının bakımı ile sürdüren yaşlılar içindir. Burada bakım süreklidir [16]. Bu tür yapıların en önemli özelliği, hastanelerin daha ciddi hastalar tarafından kullanılmasını sağlayarak, ülke ekonomisine katkıda bulunması ve daha az maliyetle daha fazla bakım sağlamasıdır [9]. Şekil 3'te A.B.D.'nin Kansas eyaletindeki Brewster Place bakımevine ait zemin kat planı, resim 4'te ise bu bakımevinin perspektif görünüşü yer almaktadır (Şekil 7) (Resim 4).

1. Giriş	8. Yemek Salonu	15. Güneşlik
2. Oturma Odası	9. Hemşire İstasyonu	16. Avlu
3. Aile Odası	10. Banyo	17. Özel Bakım Ünitesi Oturma Salonu
4. Sınıf	11. Besin Ofisi	18. Özel Bakım Ünitesi Yemek Salonu
5. Büro	12. Özel Yatak Odası	19. Kuaför
6. Fizyoterapi Odası	13. Yarı-Özel Yatak Odası	20. Resepsiyon
7. Hobi Odası	14. Egzersiz Odası	21. İlaç Hazırlama

Şekil 7. Bakımevi zemin kat planı [41]

Resim 4. Bakımevi perspektif görünüşü [41]

4.3. Ülkemizde Devletin Yaşlılar İçin İzlediği Politika

Arkeolojik bulgulara göre, Anadolu’da yaşlılar için tasarlanan ilk kurumların Erken Bizans dönemindeki manastırlara bağlı olduğu tespit edilmiştir. Alaçehir’de bulunan yazıtlarda, bu kurumların isimlerinin “Gerekomeion” olduğu belirtilmiştir. Literatürlerde, bu kurumların dünyadakilerin en eski örneği olduğu kabul edilmiştir [18].

Osmanlılar döneminde yaşlılar, sosyal yapının üst düzeyini oluşturduklarından en önemli kuruluşlar o dönemlerde yapılmıştır. İstanbul’da 1895 yılında yapılan Dar-ül-aceze hala işlevini görmektedir [18].

Türk toplumunda yaşlılar, kimsesizler, yoksullar hem gelenek ve görenek olarak hem de dinsel açıdan korunmaya ve yardım edilmeye değer görülmüşlerdir. Devlet, sosyal güvenlik sistemi içinde, çeşitli dönemlerde yaşlı bireyleri ele almıştır. 1982 Anayasası’nın 61. maddesinde yaşlılarla ilgili olarak; “Yaşlılar, Devletçe korunur. Yaşlılara Devlet yardımı ve sağlanacak diğer haklar ve kolaylıklar kanunla düzenlenir.” denilmektedir [42].

Yurdumuzda yaşlı yurtları yapımına, 1960’lı yıllarda başlanmıştır. 1964 yılında Huzurevleri Kurma Yaşatma Derneği tarafından İstanbul Huzurevi, 1965 yılında Polis Emeklileri Huzurevi, 1968 yılında Bakırköy Yaşlılar Evi yapılmıştır. Bunları devlet ve dernekler tarafından yaptırılan huzurevleri takip etmiştir [16]. Ülkemizde bugün için

hizmet veren huzurevlerinin bağılı oldukları birimlere göre sayıları ve yatak kapasiteleri aşağıdaki gibidir [20].

Huzurevlerinin Bağılı Olduğu Birimler	Sayısı	Yatak Kapasitesi
Yerel yönetimlere ait huzurevleri	22	2.124
Dernek ve vakıflara ait huzurevleri	24	1.817
Azınlıklara ait huzurevleri	6	900
Kamu kurum ve kuruluşlarına bağılı huzurevleri	7	2.395
Gerçek kişilere ait huzurevleri	46	1.554
Sosyal Hizmetler Müdürlüklerine bağılı huzurevleri	63	6.530
Toplam	168	15.320

Ancak, yaşlıların bu tip huzurevlerinde kalabilmeleri için, huzurevi şartlarına uymaları gerekmektedir. Huzurevine kabul şartları aşağıdaki gibidir:

- 60 yaş ve daha yukarı olmak,
- Yeme, içme, tuvalet gibi günlük yaşama faaliyetlerini bağımsız yapabilecek nitelikte olmak,
- Yatalak ya da devamlı yatarak tıbbi tedavi ve bakıma ihtiyacı olmamak,
- Beden fonksiyonlarında kendi ihtiyacını karşılamasına engel olacak sakatlığı ve bir hastalığı bulunmamak,
- Ruhsal sağlığı yerinde olmak,
- Bulaşıcı ve sürekli tedaviyi gerektiren ağır hastalıklara sahip bulunmamak,
- Uyuşturucu madde ve alkol kullanmamak,
- Sosyal veya ekonomik yoksunluk içinde bulunduğu sosyal inceleme raporu ile saptanmış olması gerekmektedir [43].

Ülkemizde, yaşlılara sunulan yurtlar dışında, sosyal güvenlik sistemini oluşturan kuruluşlar tarafından, belli bir hizmet süresini dolduran ve belli bir yaş sınırına gelmiş üyelerine emeklilik hakkı verilmektedir. Bu hakkı elde eden yaşlılara ikramiye verilmekte ve belli bir aylık bağlamaktadır. Bu aylık sayesinde başka gelirleri olmayan yaşlılar, huzurevlerinin talep ettikleri ücretleri ödeyebilmektedirler. Yaşlıların sosyal güvenliğini sağlayan kuruluşlar;

- Sosyal Sigortalar (İşçiler)
- Bağ-Kur (Serbest Çalışanlar)
- T.C. Emekli Sandığı (Memurlar)'dır [40].

Ülkemizdeki yaşlıların %49'unun S.S.K., %13'ünün Bağ-Kur, %38'inin Emekli Sandığı emeklisi olduğu belirtilmektedir [20]. Bu kurumların yanında bankalar, özel sigorta şirketleri, ticaret ve sanayi odaları ve borsaların geliştirdikleri sosyal güvenlik sistemleri de bulunmaktadır [44].

4.4. Yaşlı Yurtları Tasarım Kriterleri

Yaşlı yurtlarının tasarlanmasında en önemli nokta, yaşlının "kendi evinde" olma hissini veren, fizyolojik, psikolojik ve sosyo-ekonomik gereksinimlerinin karşılandığı sağlıklı bir çevre oluşturmaktır. Bu çevrenin oluşumunda, aşağıdaki tasarlama kriterleri dikkate alınmalıdır.

4.4.1. Yaşlı Yurtlarında Yer Seçim Kriterleri

Yaşlı yurtlarında yer seçimi yapılırken dikkat edilmesi gereken en önemli nokta, yaşlıların önceki yaşamlarından kopmalarına engel olacak bir çevrenin bulunmasıdır. Arsa değeri düşük olması nedeniyle kentin dışında inşa edilmesi, buralarda kalacak kişilerin hem toplumla hem de aile üyeleri ile olan ilişkilerini zedeleyecektir. Böyle bir durumda çok iyi bir plan uygulansa dahi, toplumdan tecrit edilmenin getirdiği memnuniyetsizlik kaçınılmaz olacaktır [12] [45].

Yaşlı yurtları için tercih edilen alanların, şehir merkezine yakın, az gürültülü bir ortamda bulunması gerekmektedir [46]. Park, kütüphane, sinema, alışveriş merkezi, okul gibi toplumsal servislere kolay erişebilen yerler seçilmelidir. Yaşlılar, toplu taşıma sistemlerinden kolayca yararlanabilmelidirler. Tasarımlarda yurdun yakınında bir durak yeri bulunmalı ve acil tıp merkezlerine kısa sürede gidilebilecek ulaşım kolaylıkları olmalıdır.

Seçilen alanın topografik verileri de kullanıcı açısından önemlidir. Yaşlıların fiziksel rahatsızlıkları nedeniyle arsanın topografik eğimi, rampayı ve merdivenleri en aza indirecek kadar düz olmalıdır [31]. Ağaçlandırılmış alanlar, tepeler, deniz, göl, uzaktan görülen uçak, gemi ve tren trafiği yerleşim alanlarının seçimini etkilemektedir. Ayrıca bu

alanların, geleceğe yönelik planlamaya uygun geniş alanlar olmasına dikkat edilmelidir [24].

4.4.2. Yapı Türü Seçim Kriterleri

Yaşlı yurtları için önerilen yapı türlerinde ana tasarım kriteri, yaşlının kendini evinde hissedebilmesidir. Bu nedenle yaşlı yurtlarında, lüks ve masraflı binalardan çok, yaşlıları kendi evlerinde hissettirecek basit, sağlam ve rahat çözümler aranmalıdır [3]. Yapıların, zorunluluk yoksa az katlı olarak yapılması iyi bir çözümler olacaktır [35] (Resim 5). Yapılar, en az 40-50, en fazla 200 kişilik kapasiteye sahip olmalıdır [5]. Yaşlı yurtlarında bina kullanım alanı, kişi başına yaklaşık 41 m² olarak belirlenmiştir [40].

Resim 5. Az katlı yapılardan oluşan yaşlı yurdu görünüşü [41]

4.4.3. Çevresel Öğeler Tasarım Kriterleri

İyi düzenlenmiş bir bahçe, yaşlıların sosyal aktivitelerini artırmakta, psikolojik durumlarını olumlu yönde etkilemekte ve yaşamlarını sakin, huzurlu geçirmelerine yardımcı olmaktadır [16]. Bu nedenle, yaşlıların güzel havalarda çıkıp dolaşabilmeleri, oturup hava alabilmeleri için yapının düzenlenmiş bir bahçesinin bulunması gerekmektedir. Bu alanlar, yaşlıların beden sağlıklarını koruyucu spor ve rehabilitasyon mekanları ihtiyacını da karşılayabilecek şekilde düzenlenmelidir [46].

Yaşlıların bahçe içerisinde rahatlıkla dolaşabilmeleri için, yürüme yollarına ve düzenine önem gösterilmelidir. Yumuşak döşeme malzemeleri tekerlekli sandalye veya baston kullanan yaşlılar için tehlike oluşturmaktadır. Bu nedenle, yürüme yollarının yüzeyleri doğal taş, beton, tuğla veya asfalt gibi sert malzemelerle döşenmelidir [31].

Yaşlıların yeşille ilişkileri üzerine yapılan araştırmalarda, süs ağaçlarını sevdiğileri, yaz kış hep aynı kalan ağaçları benimsemedikleri belirtilmektedir. Bu nedenle doğanın yeniden canlandığını hissetmek için yaprakları kızaran, dökülen, yeniden yeşeren ağaçlar ve rengarenk çiçekler tercih edilmelidir [4] (Resim 6).

Resim 6. Renkli çiçeklerden oluşan bahçe görünüşü [1]

Yaşlı yurtlarının bahçeleri, 20m²'ye bir ağaç düşecek şekilde ağaçlandırılmalıdır [47]. Yaşlıların ekip, biçme ve bakım yapmalarına olanak verecek seraların düzenlenmesi psikolojik gelişimleri açısından faydalı olacağı belirtilmektedir [12] (Resim 7).

Resim 7. İstanbul Yaşamkent Yaşlı Yurdu serası görünüşü

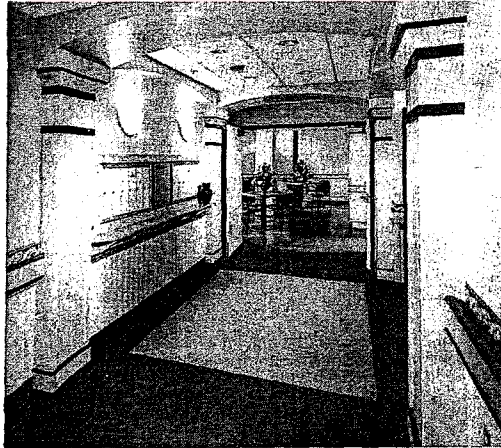
4.4.4. Yatay ve Düşey Sirkülasyon Alanları Tasarım Kriterleri

Yaşlanmayla birlikte ortaya çıkan fizyolojik sorunlar yaşlıların hareketlerini kısıtlamaktadır. Özellikle güçsüzlük ve kireçlenme gibi nedenlerle, yatay ve düşey sirkülasyon elemanlarını kullanmakta zorluk çekmektedirler [45]. Bu nedenle koridorlar, merdivenler, rampalar ve asansörler yaşlıların rahatça kullanabileceği nitelikte olmalı, kullanıcının fizyolojik ve psikolojik gereksinimleri göz önünde bulundurularak tasarlanmalıdır.

4.4.4.1. Koridorlar

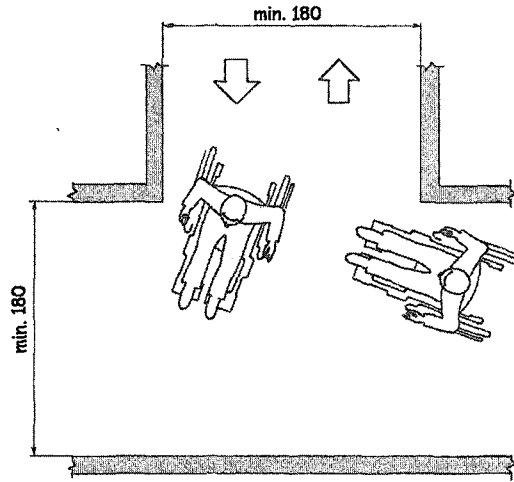
Mekanlar arası bağlantıları sağlayan yatay sirkülasyon elemanı olan koridorlar, yaşlı yurtlarında oldukça önemlidir. Yaşlıların bu geçişleri kullanırken yorulmamaları ve sıkılmamaları için uzun koridorlardan kaçınılmalıdır [3]. Rahatlıkla yürüyebilmeleri için koridorun iki tarafına da küpeşte konulmalıdır. Zorunluluk varsa koridor boyunca nişlerin açılıp, oturma yerlerinin düzenlenmesi gerekmektedir. Bu nişlerle dış çevre arasında bağlantı da kurulabilir [18].

Yaşlılıkla birlikte ortaya çıkan unutkanlık yaşlıların mekanları karıştırmalarına ve kaybolmalarına neden olmaktadır. Yaşlıların, mekanları karıştırmamaları için farklı koridorlarda farklı renklerin kullanılması önerilmektedir [9] (Resim 8).

Resim 8. İki taraflı tutunma kolu olan koridor görünüşü [41]

Koridorlar, iki tekerlekli sandalyenin yan yana geçebileceği genişlikte ve manevraları için minimum 180cm genişlikte olmalıdır [45] (Şekil 8).

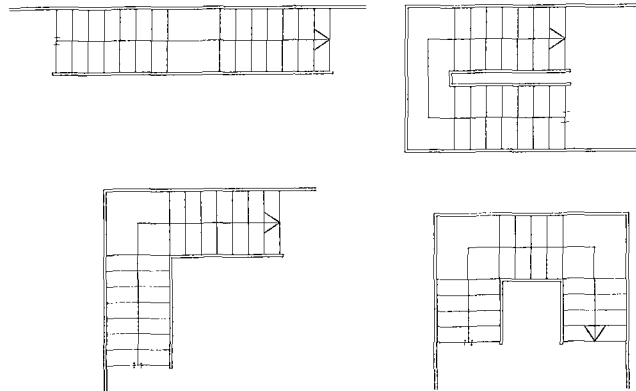
Şekil 8. Koridor planı

Isıtma sistemlerinin düzenlenilmesinde koridorlar için en düşük ısı değeri 18°C olmasına dikkat edilmelidir [39]. Aydınlık düzeyi ise 100-200 lüks arasında olmalıdır [48].

4.4.4.2. Merdivenler

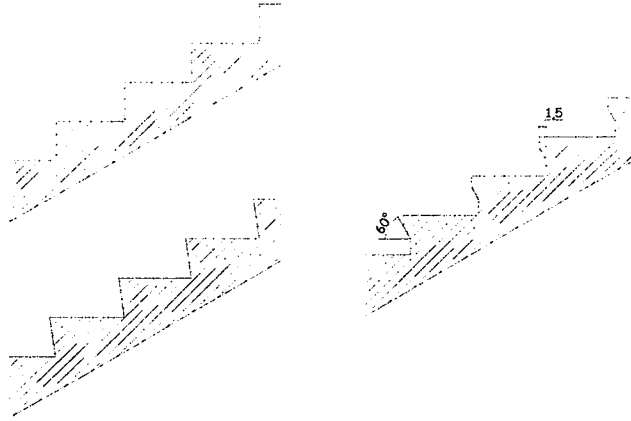
Yapılan birçok araştırmada, çoğu yaşlının özellikle merdivenleri kullanmakta zorluk çektiği tespit edilmiştir. Bu zorlukların aşılabilmesi için, merdivenlerin detayları tasarlanırken yaşlının fizyolojik sorunları ve antropometrik verileri dikkate alınmalıdır.

Merdiven tasarımlarında döner merdivenler mümkün olduğu kadar kullanılmamalı, düz kollar ve sahanlıklı merdivenler tercih edilmelidir [49] (Şekil 9). En fazla 10 basamakta bir, bir dinlenme sahanlığı düzenlenmelidir. Sahanlıklarda yeterli alan mevcutsa katlanır oturma yerleri yerleştirilmelidir [50]. Bu, yaşlıya dinlenme imkanı sağlayacaktır.

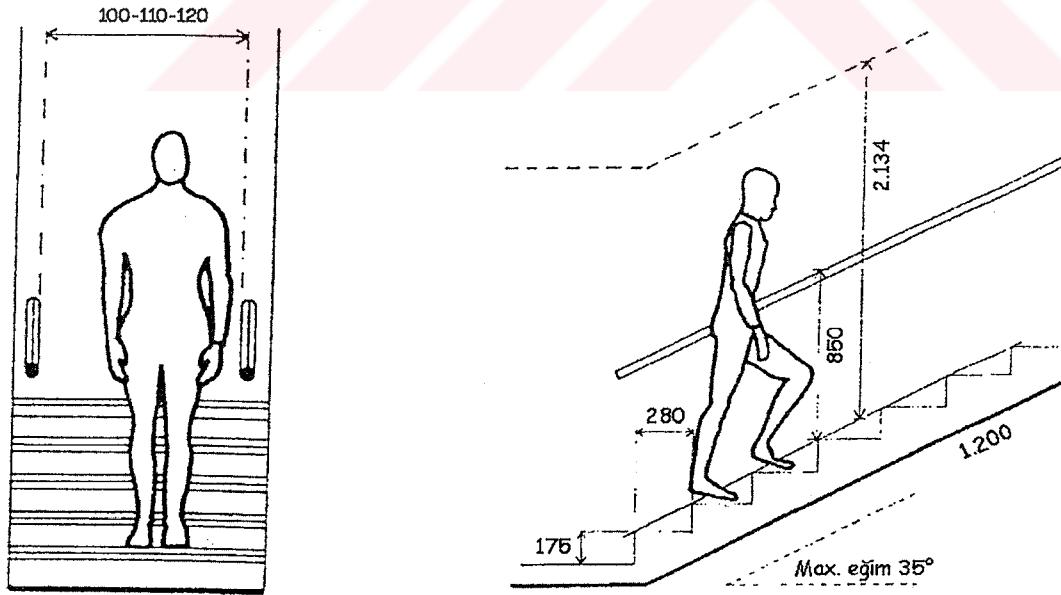
Şekil 9. Merdiven planları

Yaşlıların merdivenleri rahatlıkla çıkabilmeleri için basamak kesitlerine dikkat edilmesi gerekmektedir (Şekil 10). Basamaklar kaymayan malzemelerle kaplanmalı ve basamak burnu 60° olmalıdır [51].

Şekil 10. Basamak kesitleri [7]

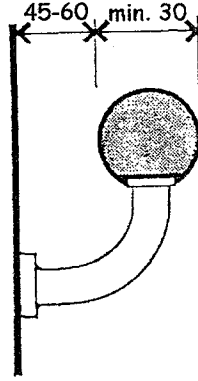
Merdiven genişlikleri yaşlının iki eliyle tutunabilmesi ve kendini yukarı çekebilmesi için 100-110-120cm olmalıdır. Basamaklar ise genç insanlar için düşünülenlerden daha basık ve geniş olmalıdır. En iyi boyut riht yüksekliğinin 17,5cm, basamak genişliğinin ise 28cm olduğu düzenlemelerdir (Şekil 11).

Şekil 11. Merdiven genişliği ve merdiven kesiti [52]

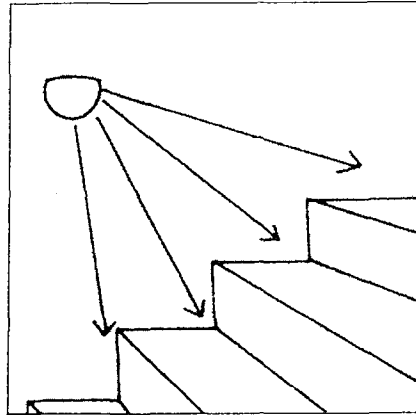
Merdiven küpeştesi, kavrama / tutma gücünü çeken yaşlılara uygun, oval ya da yuvarlak kesitli olmalı ve 4-5cm genişlikte yapılmalıdır . Merdivenin başlangıcından sonuna kadar

basamakları aşacak uzunlukta ve aralıksız devam etmelidir [4]. Köşeler yuvarlak dönülmelidir. Merdivenlerde mevcut küpeşte dışında duvar boyunca devam eden tutamak bulunmalıdır [46]. Bu tutamak elle kolay kavranır bir profile sahip olmalı ve el sıkışmalarını önlemek için duvardan uzaklığı 4,5-6cm arasında olmalıdır (Şekil 12).

Şekil 12. Küpeşte kesiti [50]

Yaşlının merdiveni kullanırken kendini güvende hissedebilmesi için aydınlatma da oldukça önemlidir. Yeterli ve doğru bir aydınlatma sağlanmalı, gözleri kamaştırmamalı ve gölge meydana gelmeyecek şekilde düzenlenmelidir (Şekil 13) [49] [50]. Aydınlık düzeyi 100-200 lüks arasında tercih edilmelidir [48]. Basamakların kenarlarına kuvvetli kontrast oluşturan renkli profillerin yapıştırılması, basamakların algılanmasını kolaylaştırmaktadır [38].

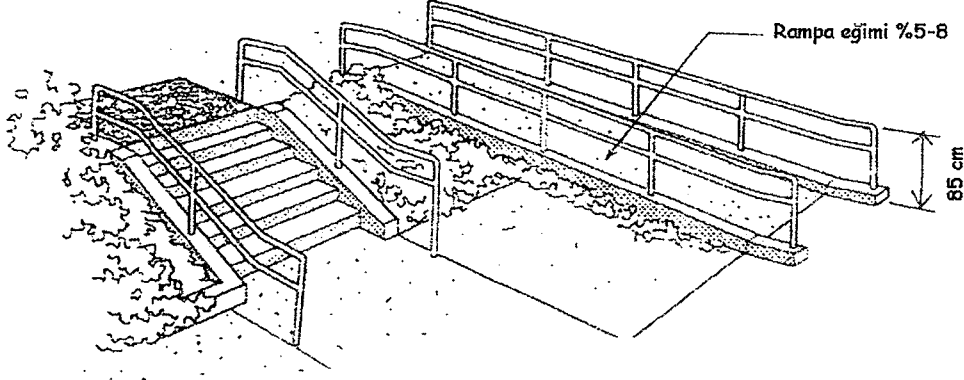

Şekil 13. Merdiven aydınlatması [50]

Tekerlekli sandalye, baston kullananlar veya yürüme sorunu olan yaşlıların engelsiz (basamaksız) olarak tüm mekanlara ulaşabilmesi gerekmektedir. Bu nedenle katlı çözümlerde, merdivenin yanında mutlaka rampa veya asansör tasarlanmalıdır [25].

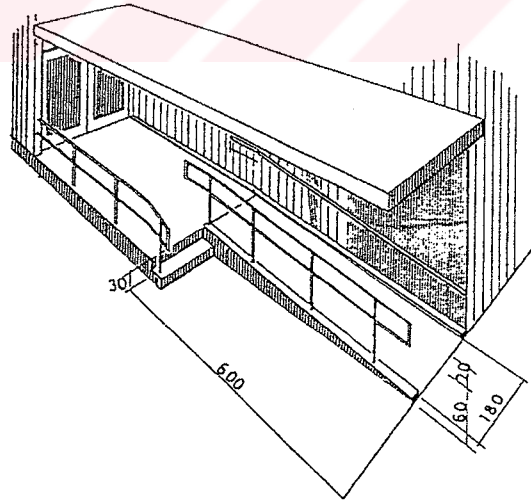
4.4.4.3. Rampalar

Kot farklılıklarını geçişlerde kullanılan düşey sirkülasyon elemanlarından birisi de rampalardır. Fizyolojik rahatsızlıkları olan yaşlıların, kot farklılıklarını geçişlerinde rampalar büyük önem taşımaktadır. Merdivenlerin yanında, özellikle bina girişlerinde ve bahçelerde mutlaka rampa tasarlanmalıdır (Şekil 14).

Şekil 14. Merdivenin yanında rampanın yer alışı [5]

Rampalar, tekerlekli sandalye ve baston kullananlar için %6'yı geçmeyecek eğimde yapılmalıdır. Eğim en çok %8 olmalıdır [4]. Rampanın uzunluğu, kullanıcının zorlanmadan çıkabilmesi için 6m olmalı ve 9m'yi geçmemelidir (Şekil 15).

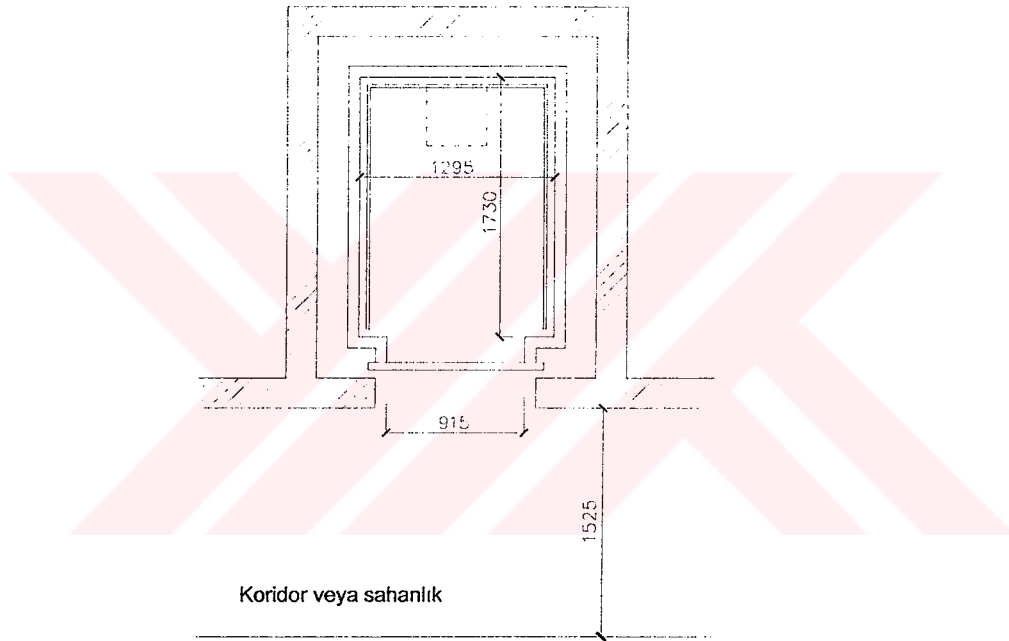

Şekil 15. Rampa düzenlemesi [53]

4.4.4.4. Asansörler

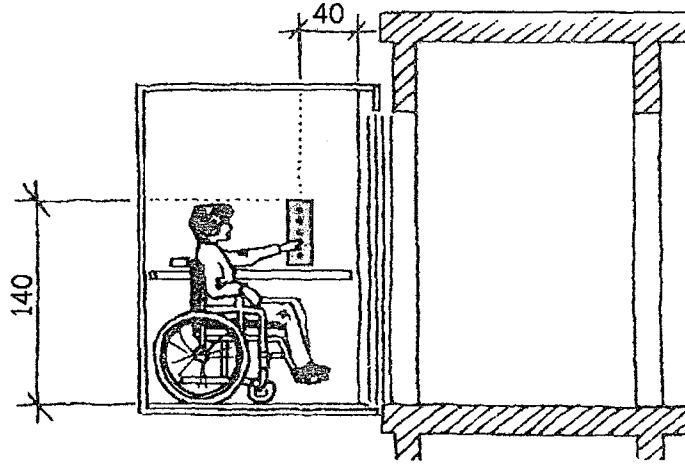
İki katı geçen yaşlı yurtlarında, merdivenleri kullanmakta zorluk çeken yaşlılar için asansör yapılmalıdır. Ancak iki katlı binalarda da gerektiğinde kullanılmak üzere bir asansör bulundurulmalıdır [45].

Asansör kabini standart tekerlekli sandalyeyi alacak genişlikte, temiz iç ölçülerinin en az 100x120cm olması gerekmektedir [49] [4]. Kapısının en az 90cm genişlikte ve yaşlı kişi tarafından açılabilen, fakat otomatik olarak kapanan türden yapılması gerekmektedir [5] [46]. Asansörün üç kenarında da 85-90cm yükseklikte tutunma yeri bulunmalı ve katlanır oturma yeri düşünülmelidir (Şekil 16) [54].

Şekil 16. Asansör iç boyutları [54]

Kumanda düğmeleri tekerlekli sandalye kullananlara göre yapılmalıdır. Ortalama yüksekliklerinin kabinin tabanından 85cm, maksimum 140cm olması gerekmektedir [5]. Asansör köşesine en yakın düğmenin 40cm uzaktan başlaması uygun bulunmaktadır (Şekil 17). Acil durumlar için sesli alarm düzeni ve kabin telefonu bulunmalıdır. Kabinin havalandırması ve aydınlatması yaşlı bireyi rahatsız etmeyecek şekilde düzenlenmelidir [31]. Aydınlatma düzeyi yaklaşık 100 lüks olmalıdır [48].

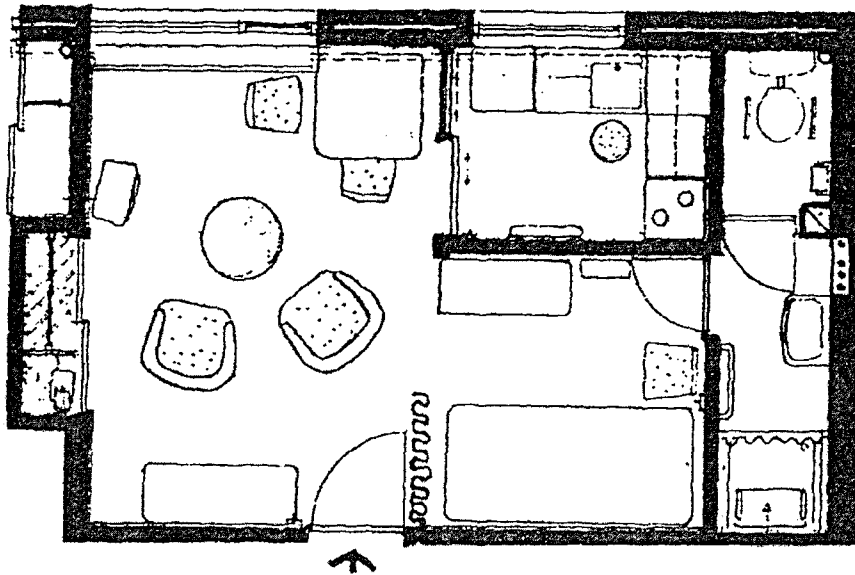
Şekil 17. Asansörde düğme yükseklikleri [51]

4.4.5. Yatak Odaları Tasarım Kriterleri

Yatak odası, yaşlı yurdunun en önemli mekanlarından birisidir. Yaşlı, zamanının çoğunu burada geçirmektedir. Odalar, tek kişilik, iki kişilik veya 3-4 kişilik düzenlenmektedir. Bu mekanlar;

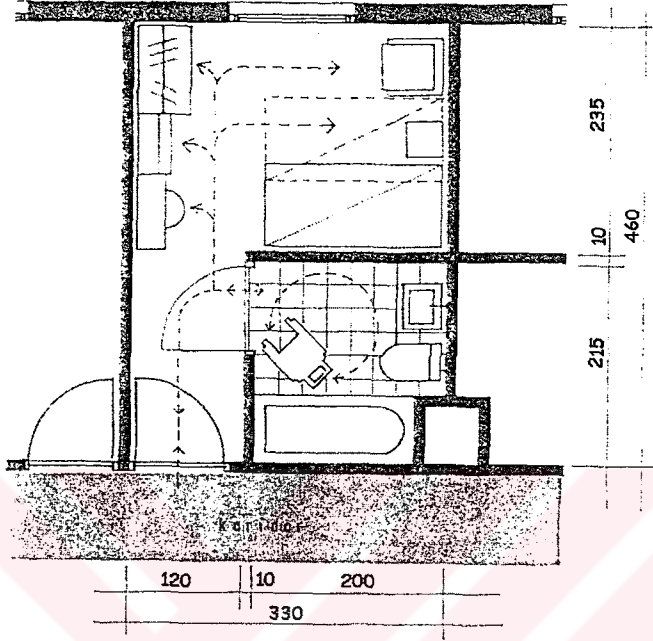
- Yatma
- Yatma + Oturma
- Yatma + Oturma + Wc
- Yatma + Oturma + Wc + Banyo
- Yatma + Oturma + Wc + Banyo + Mutfak şeklinde tasarlanabilmektedir [31]

(Şekil 18).

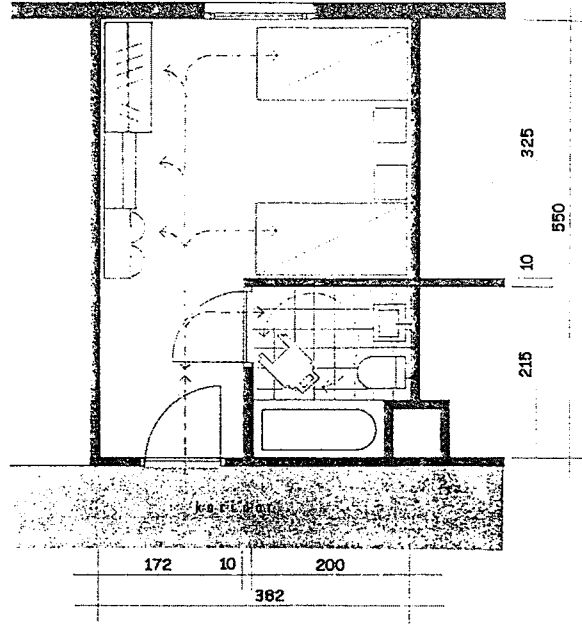
Şekil 18. Tek kişilik yatma+oturma+wc+banyo+mutfak planı [35]

Tek kişilik odaların, mahremiyet gereksinimini ve kullanım rahatlığını sağlaması açısından avantajlı olmasına karşın, yalnızlık hissi vermesi yönünden sakıncalı olarak değerlendirilmektedir [3]. Bu odalar en az 12m² olmalıdır. 90x190cm ölçüsünde bir adet karyola, bir etajer, bir masa, bir sandalye ve bir elbise dolabı bulunmalıdır [46] (Şekil 19).

Şekil 19. Tek kişilik yatak odası planı ve sirkülasyonu [40]

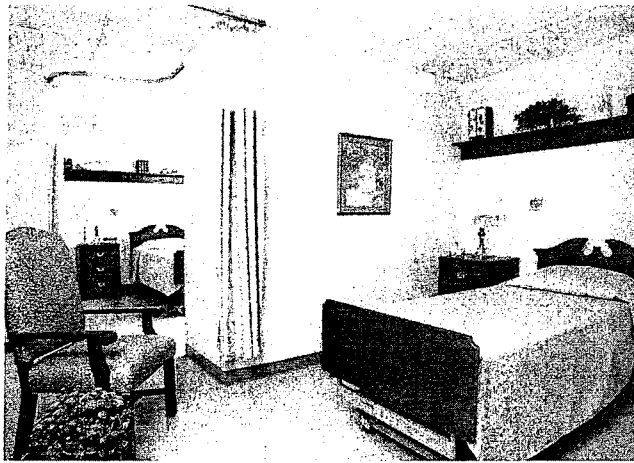
İki kişilik odalar evliler, kardeşler veya iki anlaşabilen arkadaş için uygun olmaktadır. Bu odalar en az 18m² olmalıdır. 90x190cm ölçüsünde iki adet karyola, yatakların başucunda birer etajer, bir masa, iki sandalye ve iki kişinin ayrı kullanabilecekleri iki ayrı bölümden oluşan elbise dolabı bulunmalıdır [46] (Şekil 20).

Şekil 20. İki kişilik yatak odası planı ve sirkülasyonu

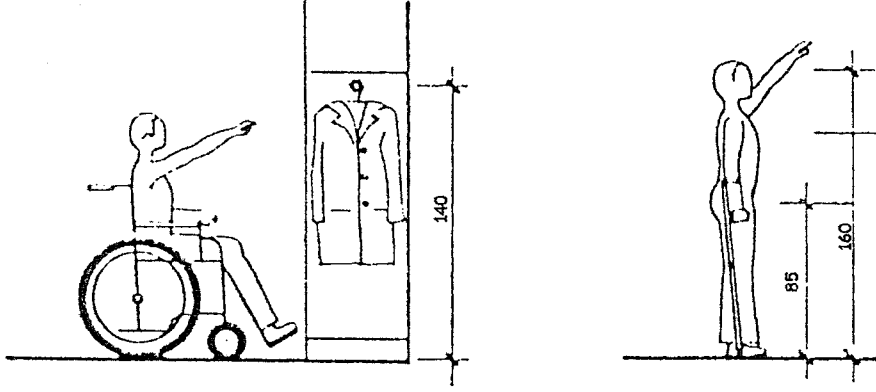
Üç ya da dört kişilik odalar da ise en az 90x190cm ölçüsünde üç ya da dört karyola, karyolaların başucunda birer etajer, müşterek kullanabilecek bir masa, kişi başına birer sandalye ve her biri için elbise dolabı bulunmalıdır [46].

Birden fazla yaşlının kaldığı odalarda, yaşlının mahremiyet gereksiniminin sağlanabilmesi için yataklar, perde gibi hafif elemanlarla birbirlerinden ayrılabilir (Resim 9).

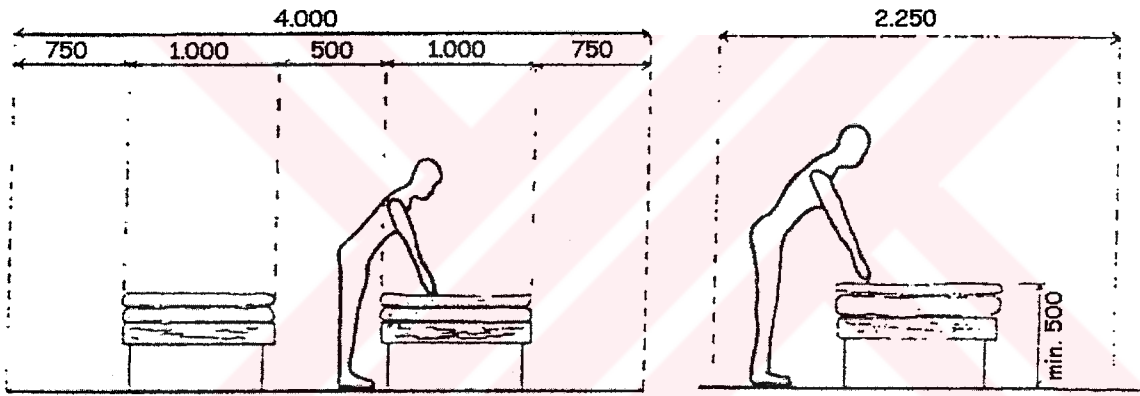
Resim 9. Perdelerle bölünebilen yatak odası görünüşü [41]

Elbise dolaplarının, yaşlının rahatlıkla kullanabileceği yükseklikte olmasına dikkat edilmelidir (Şekil 21).

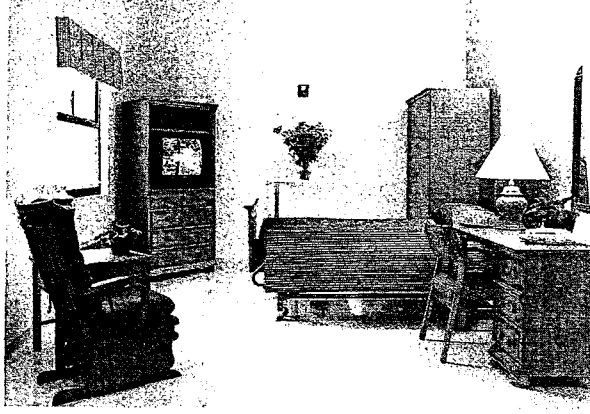
Şekil 21. Elbise dolabı yükseklikleri [9]

Yatakların kolaylıkla düzeltilebilmesi için yatak çevresinde yeterli kullanım alanının bırakılması gerekmektedir (Şekil 22).

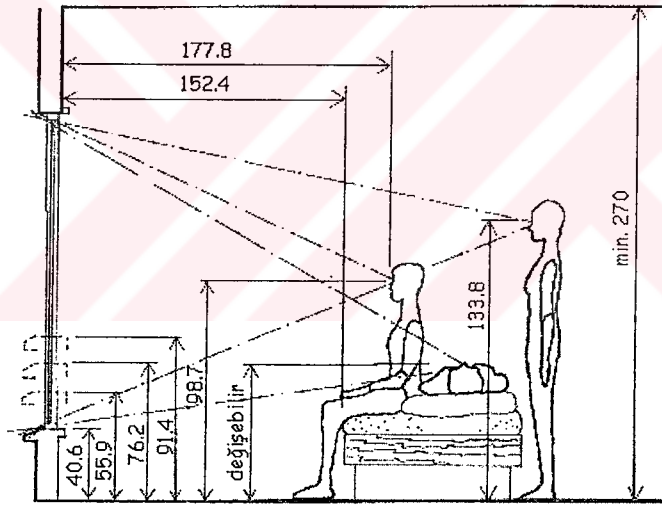
Şekil 22. Yatak çevresi boş alan ölçüleri [31]

Yatak odalarında kullanılacak yatak, elbise dolabı, masa, etajer gibi eşyaların, imkanlar ölçüsünde ahşap malzemedan yapılmış olması tercih edilmelidir [43]. Aşağıda ahşap malzemelerin kullanıldığı tek kişilik bir yaşlı yatak odası görülmektedir (Resim 10).

Resim 10. Ahşap malzemeli tek kişilik yatak odası görünüşü [41]

Yatak odalarının pencereleri hava akımı yapmayan bir havalandırmayı sağlayacak biçimde çözümlenmelidir. Aynı zamanda bu pencerelerin, yaşlının her konumunda dışarıyı görmesini sağlayacak yükseklikte olması gerekmektedir (Şekil 23) [40].

Şekil 23. Yatak odalarında pencere ve kat yükseklikleri [40]

Yapılan araştırmalarda yaşlıların, yatak odalarıyla dış mekanlar arasında bağlantı kuran balkonları tercih ettikleri tespit edilmiştir. Bu nedenle yatak odalarında balkon tasarlanmalıdır. Ancak balkonlar yaşlının, odasındayken de dışarıyı görmesini engellemeyecek biçimde tasarlanmalıdır. Balkon korkulukları balkon zemininden itibaren 88-90cm olmalıdır [5].

Yaşlıların acil durumlarda personeli çağırabilmeleri için, yatak odalarında zil tertibatı düzenlenmelidir [46]. Yatak odalarında döşeme kaplaması, diğer mekanlarda olduğu gibi

kaygan olmayan, yürümede zorluk çıkarmayan, sıcak ve temizlenmesi kolay olan malzemelerden seçilmelidir. Halı, parke veya vinyl malzemeler bu mekanlar için uygun olmaktadır [40]. Radyatör ve sıcak su borularının önlerine, yaşlıların vücutlarının değıp yanmalarını engellemek için koruyucu levha konulmalıdır. Keskin köşe ve kenarlar önlenmelidir [49]. Yaşlıların fizyolojik sorunlarından ve psikolojik gereksinimlerinden dolayı odalarda kullanılacak renklerin, parlak olmayan mat renklerden seçilmesi gerekmektedir. Odaların ısısı kışın en az 18°C olmalıdır [39]. Genel aydınlatma 50-100 lüx, bölgesel aydınlatma ise 250-500 lüx arasında olması gerekmektedir [48]. Yatak yakınında ışıkları söndürebilecek düğme olmalıdır. Elektrik düğmeleri döşemeden 85-90cm, prizler ise 45-60cm yüksekliğe yerleştirilmelidir [4].

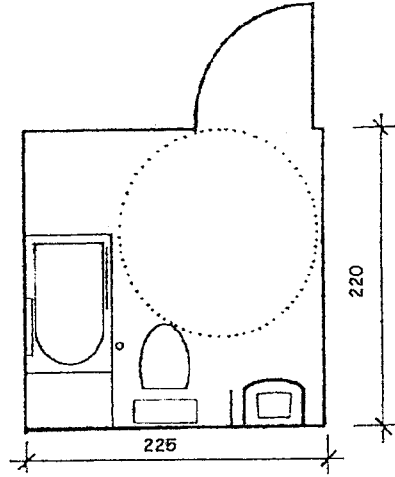
4.4.6. Islak Hacimler Tasarım Kriterleri

Yaşlı yurtlarında ıslak hacimler, kayma ve düşme olaylarının yoğunlukta yaşandığı mekanlardır. Bunları engellemek için banyo, tuvalet ve mutfakların tasarlama kriterlerine uymak gerekmektedir.

4.4.6.1. Banyo – Tuvalet

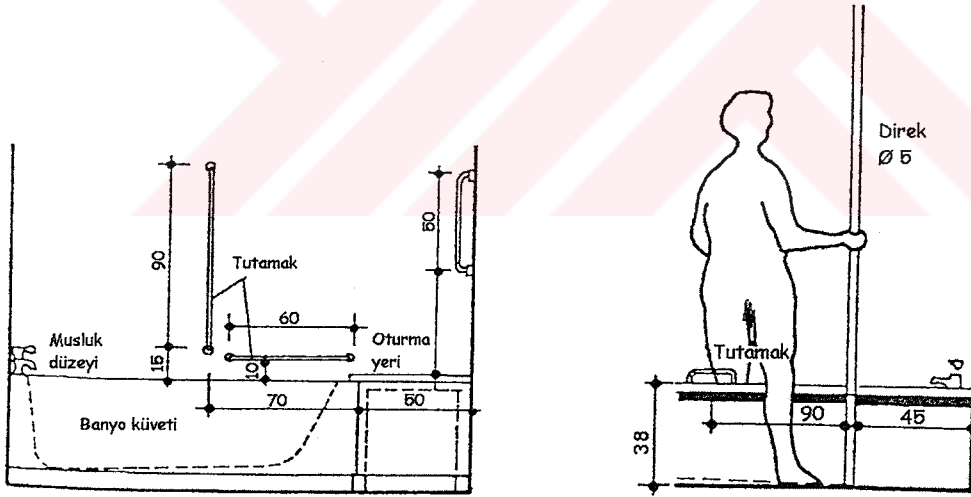
Banyo ve tuvaletlerin yaşlıların gereksinimlerini karşılayabilmeleri için masraftan kaçınılmamalıdır. Bu mekanlarda, en iyi malzemeleri ve teknolojiyi kullanmak gerekmektedir [5]. Acil durumlarda personeli çağırarak için yaşlının rahatlıkla ulaşabileceği bir yerde zil tertibatı düzenlenmelidir [55]. Banyolar için en düşük ısı değeri 20°C, tuvaletler için 16°C olması önerilmektedir [39]. Elektrik düğmeleri dışarıda olmalı ve düğmenin hemen yanında bir gece ışığı bulunmalıdır [4]. Aydınlatma, gölge oluşturmayacak, gözleri kamaştırmayacak düzeyde olmalıdır [56]. Genel aydınlatma 100-200 lüx, özellikle ayna önü için gerekli bölgesel aydınlatma düzeyi ise 250-500 lüx olmalıdır [48].

Tuvaletler ve banyolar tekerlekli sandalye ve koltuk değıneğı kullananların klozete ve küvete kolayca yaklaşp geçebilecekleri, soyunma ve kurulanma ihtiyaçlarını giderebilecekleri genişlikte olmalıdır [49] (Şekil 24). Döşeme kaplamaları, ıslak olduğu durumlarda da kaymayacak malzemedden seçilmelidir. Kapıları dışa açılmalı veya sürme kapı düzenlenmelidir [50]. Kapı önlerinde eşik olmamalı, suyun dışarı çıkması, döşemedeki eğimle önlenmelidir [5].

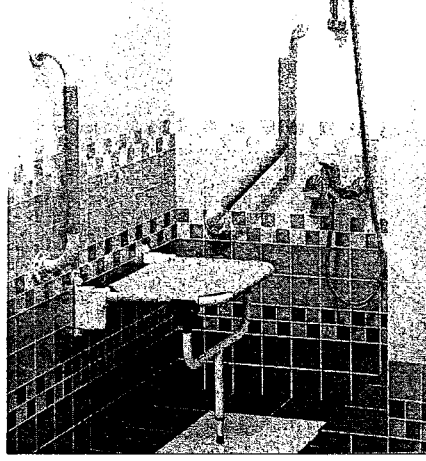
Şekil 24. Yaşlılar için banyo ölçüleri [16]

Banyolar dış duvara getirilmemelidir [4]. Yapay havalandırma sağlanmalıdır [31]. Duvarlar tavana kadar seramikle kaplanmalıdır. Banyoda duş yapmayı sağlayacak duş teknesi veya küvet bulunmalı, kurna ya da kurna işini görecektir su biriktirme kabı olmalıdır [46]. Küvet yapılması durumunda çevresinde en az 50cm geçit alanı bırakılmalıdır. Küvet ölçüleri en az 156x60cm olmalıdır [4] (Şekil 25).

Şekil 25. Yaşlılar için küvet ölçüleri [16]

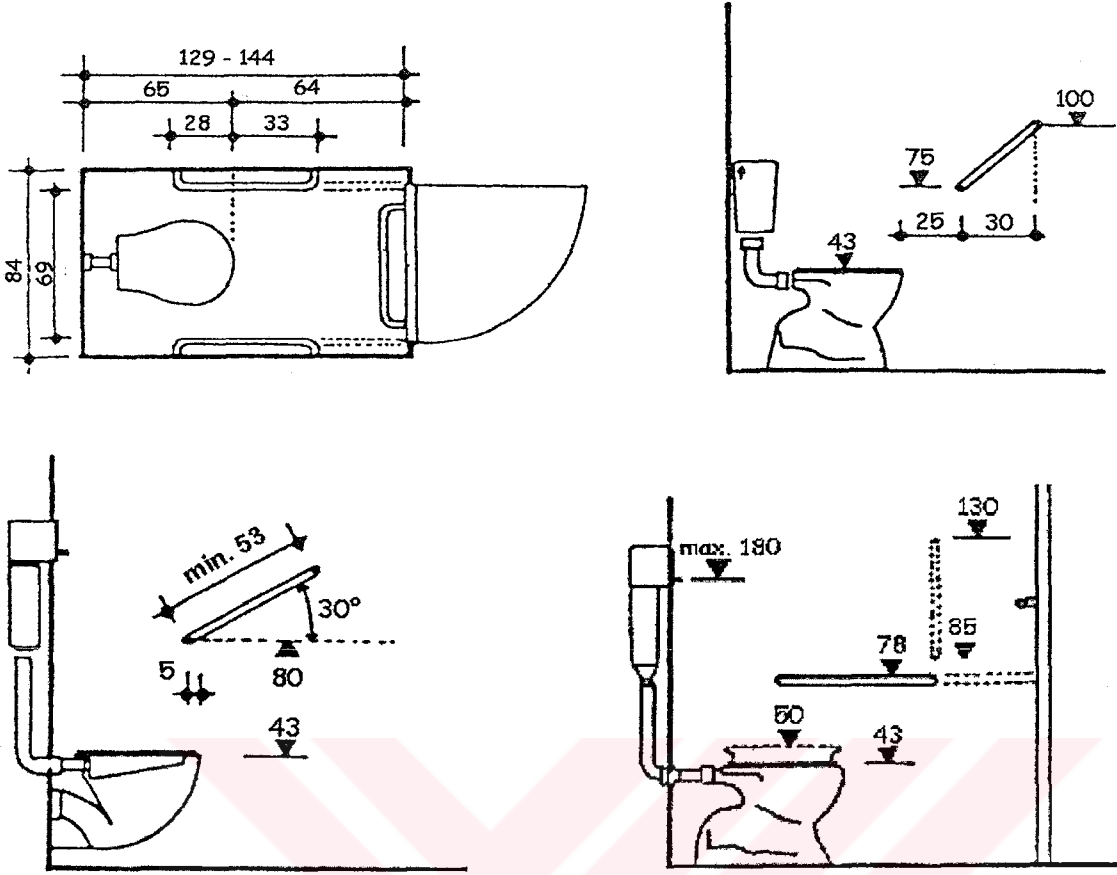
Banyo küvetleri veya duş teknelerinde 40cm yükseklikte açılıp kapanabilen bir oturma yeri tasarlanmalıdır [57]. Bu oturma yeri özellikle ayak yıkamayı ve yıkanmayı kolaylaştıracaktır. Bir veya iki tutunma kolu duşa girip çıkmak için yeterlidir [50] (Resim 11). Tutunma kolları 2-2,5cm çapında ve paslanmayan metalden yapılmalıdır [31].

Resim 11. Oturma yeri ve tutunma kolları görünüşü [58]

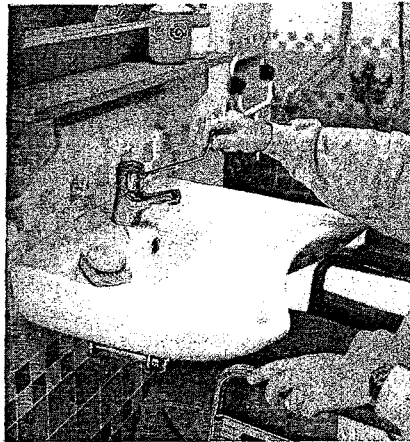
Yaşlı yurtlarında, her katta o kattaki yaşlıların gerektiğinde yardım alarak yıkanabilmeleri için kat banyoları tasarlanmalıdır. 10-12 kişi için bir banyo düşünülmelidir. Bu banyolara küvetler üç taraftan yanaşabilecek şekilde yerleştirilmelidir [4].

Ortak kullanım alanları için her 6 kişilik grup için en az bir tuvalet düşünülmelidir [4]. Oturma ve yatak odalarından en fazla 16m uzaklıkta olmalıdır [31]. Klozet yüksekliği bitmiş döşemeden 43cm yukarıda olmalıdır [57]. Klozete oturup kalkarken yardımcı olacak tutamaklar ve lavabo yanlarında havluluklar duvarlara yerleştirilmelidir [46] (Şekil 26).

Şekil 26. Yaşlılar için wc tasarımı [9] [31]

Lavabolar, tekerlekli sandalye ile yanaşılabilir şekilde yerleştirilmelidir (Resim 12). Lavabonun üst kısmı bitmiş döşeme kotundan 80-85cm yukarıda olmalıdır [5].

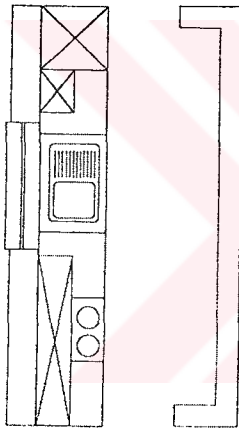

Resim 12. Tekerlekli sandalye ile yanaşılabilir lavabo görünüşü [58]

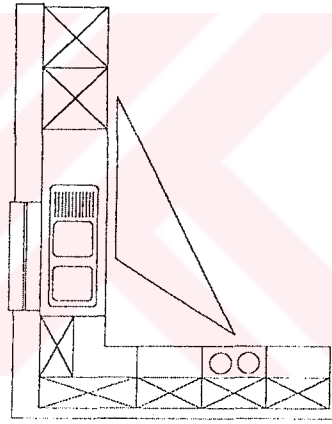
4.4.6.2. Mutfak

Yaşlı yurtlarında, toplu olarak yenilecek yemeğin hazırlanabileceği ana mutfak ve katlarda yaşlıların kullanabileceği çay mutfakları veya ofisleri bulunmalıdır.

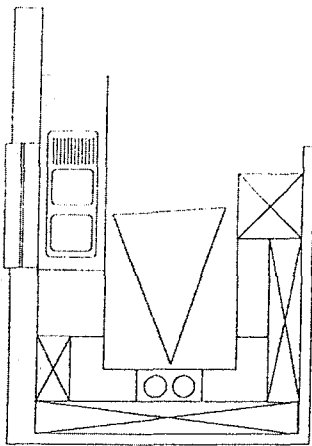
- **Ana Mutfak** : Yaşlıların, toplu olarak yiyecekleri yemeklerin hazırlanabileceği hacimdir. Bu mekanların çok maksatlı salonla aynı katta bulunması gerekmektedir [3].
- **Kat Mutfağı (Çay Mutfağı - Çay Ofisi)** : Yatak odaları katlarında bulunan ve yaşlıların istedikleri zaman çay, kahve vb. pişirebilecekleri, bulaşıklarını yıkayabilecekleri mekanlardır [46]. Bu mutfaklar, ana mutfağa montajlarla bağlanabilmelidir [3]. Aşağıdaki şekilde değişik tiplerdeki çay mutfaklarının planları görülmektedir (Şekil 27).

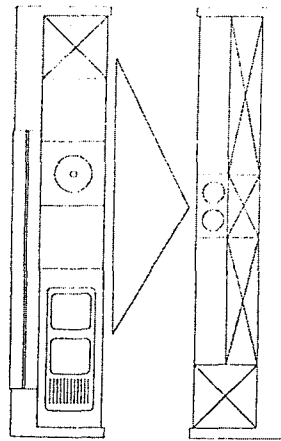
I şeklinde mutfak planı

L şeklinde mutfak planı

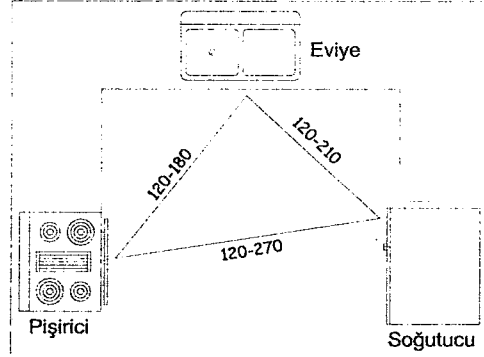
U şeklinde mutfak planı

II şeklinde mutfak planı

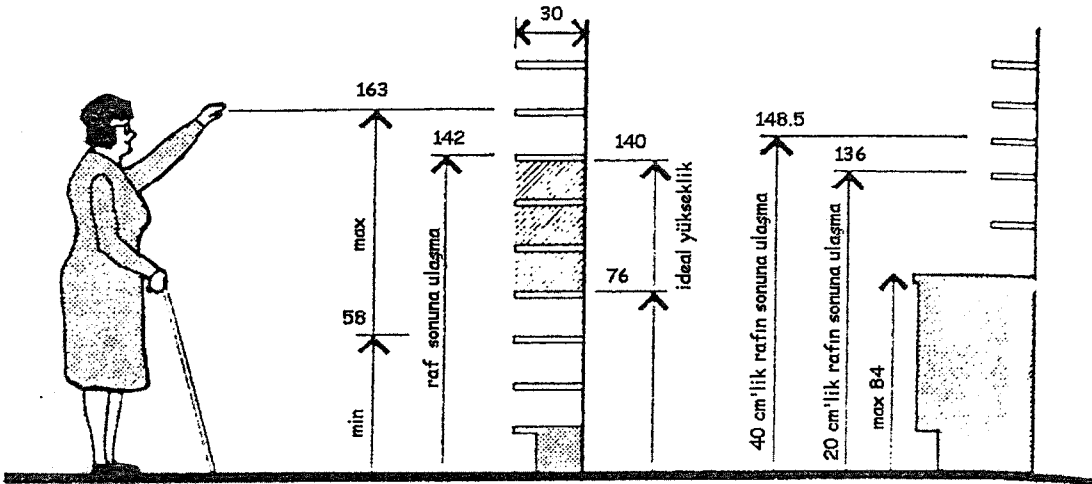
Şekil 27. Çay mutfakları planları [59]

Mutfaktaki üç esas ekipman olan eviye, soğutucu ve pişiricinin etrafında planlanan çalışma üçgeninin biçimi ve çevresi, mutfağın kullanılabilirliği açısından önemli bir göstergedir. Çalışma üçgeninin çevresinin 360-660cm. arasında olması ve 780cm'yi geçmemesi önerilmektedir. Eviye-pişirici arasında 120-180cm, eviye-soğutucu arasında 120-210cm ve soğutucu-pişirici arasında 120-270cm mesafe olmalıdır [60] (Şekil 28).

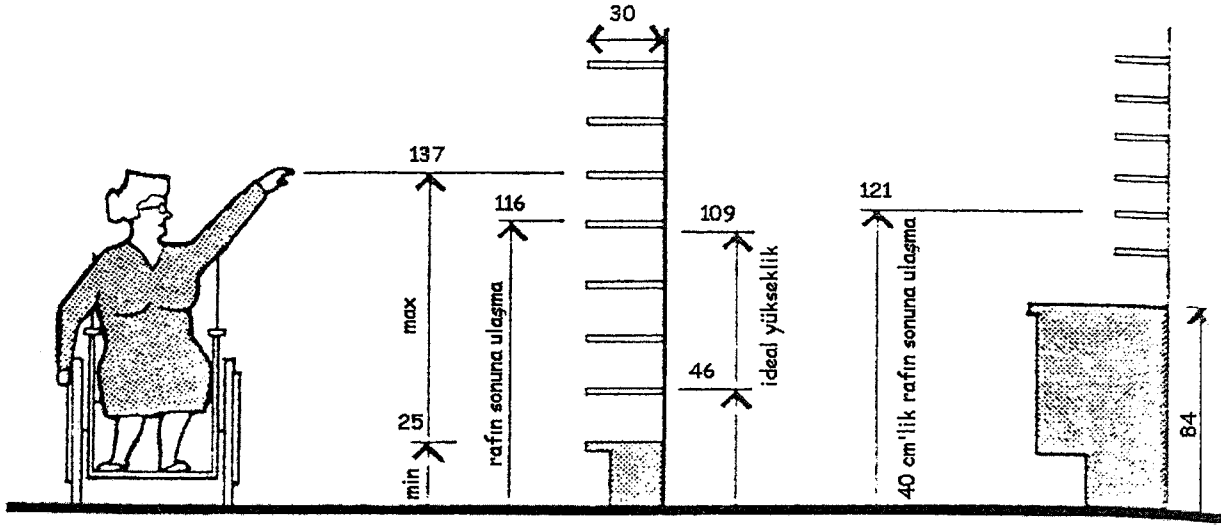
Şekil 28. Mutfakta çalışma üçgeni

Çoğunlukla yaşlıların kullanacağı kat mutfaklarındaki çalışma tezgahları ve dolapların ebatlarının, yaşlıların antropometrik ölçülerine uygun olması gerekmektedir. Çalışma tezgahlarının altları boş bırakılıp, buraya bacakların veya tekerlekli sandalyenin girebilmesi sağlanmalıdır [49]. Tezgahların derinliği 60cm, yüksekliği de en az 65cm olmalıdır [57]. Sık kullanılan rafların, bitmiş döşeme kotundan en fazla 163cm yükseklikte olması gerekmektedir [18]. Aşağıdaki şekilde ayaktaki yaşlıların antropometrik ölçülerine göre belirlenen tezgah ve raf yükseklikleri görülmektedir (Şekil 29).

Şekil 29. Tezgah ve raf yükseklikleri [18]

Aşağıdaki şekilde tekerlekli sandalye kullanan yaşlılar için belirlenen tezgah ve raf yükseklikleri görülmektedir (Şekil 30).

Şekil 30. Tekerlekli sandalye kullananlar için tezgah ve raf yükseklikleri [18]

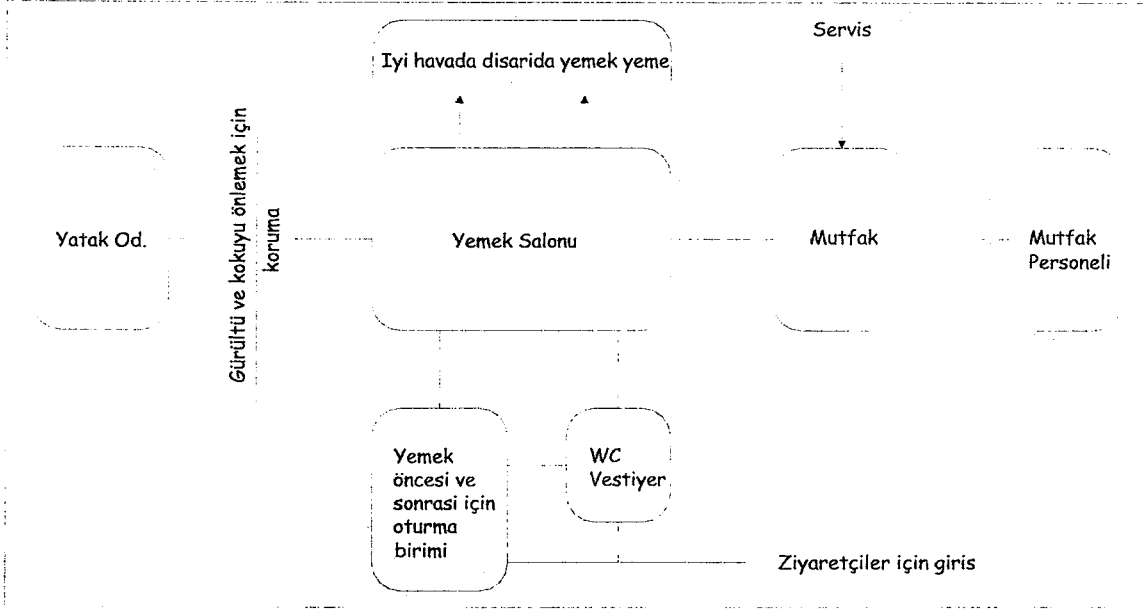
Mutfaklar için ideal ısı değeri 21°C 'dir [61]. En düşük ısı değeri ise 18°C olmalıdır [39]. Aydınlatma ise, kamaşma meydana getirmeyecek düzeyde parlak olmalıdır. Genel aydınlık düzeyi 125-250 lük arasında tercih edilirken, tezgah üstleri için bölgesel aydınlık düzeyi 250-500 lük tercih edilmektedir [48].

4.4.7. Sosyal Aktivite Alanları Tasarım Kriterleri

Sosyal aktivite alanları, yaşlıların toplandıkları, yemek yedikleri, çeşitli aktivitelerde buldukları, ziyaretçileriyle buluştukları iletişim merkezleridir. Bu alanlar kapsamında oturma, dinlenme köşeleri, restoranlar, kafeler, çeşitli hobi odaları, alışveriş birimleri, eğlence, toplantı, film ve gösterilerinin olabileceği çok amaçlı bir salon ve kompleksin genel idaresi yer almaktadır [25].

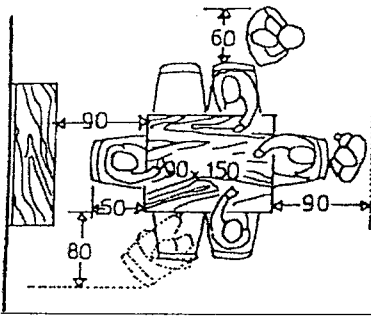
4.4.7.1. Yemek Salonları

Yemek salonu, yurttaki bütün yaşlıların toplanıp yemek yedikleri ortak bir mekandır. Bu mekanın, yaşlıların yorulmadan ulaşabilecekleri merkezi bir yerde bulunmasına, oturma salonları ve mutfak ile yakın ilişkili olmasına özen gösterilmesi gerekmektedir (Şekil 31) [40]. Gerekli olduğu zamanlarda kullanılabilmesi için çok amaçlı salon niteliğinde düşünülmelidir.

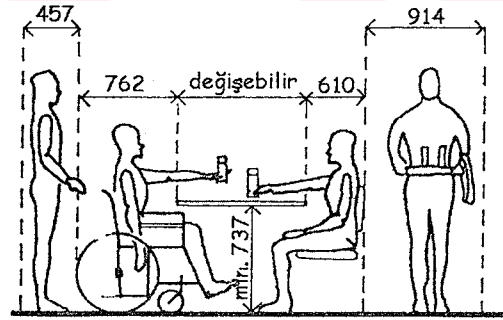

Şekil 31. Yemek salonu fonksiyon şeması [40]

Tüm yurt için büyük bir salon yapılabileceği gibi her katta birer yemek salonu da yapılabilmektedir. Yemek salonlarında masaların 6 kişilikten büyük olmaması tercih edilmektedir. Masalar ve sirkülasyon alanları, tekerlekli sandalye ölçülerine uygun çakışmayacak şekilde olmalıdır (Şekil 32, 33). Kişi başına yaklaşık 2,6m² alan gerekmektedir [40].

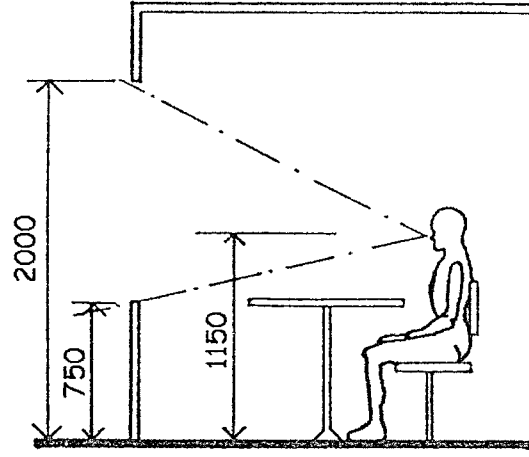

Şekil 32. 6 kişilik yemek masası ebatları [31]

Şekil 33. Yemek salonu kullanım ölçüleri [40]

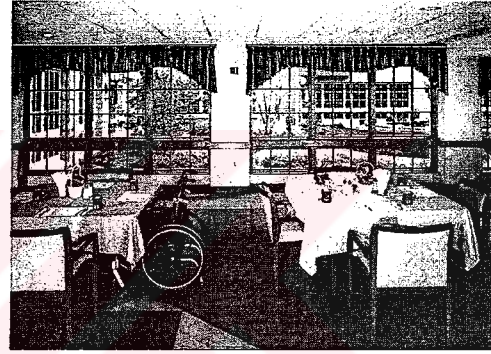
Yaşlıların yemeklerini yerken dış mekanı rahatlıkla görebilmeleri için pencere yüksekliklerinin görüşlerini engellemeyecek yükseklikte olması gerekmektedir (Şekil 34) [40] (Resim 13, 14).

Şekil 34. Yemek salonu pencere yüksekliği [40]

Resim 13. Katlarda bulunan yemek salonu görünüşü

Resim 14. Yemek salonu görünüşü [41]

4.4.7.2. Oturma Salonları

Oturma salonları, yaşlıların gruplar halinde rahatlıkla oturma ve televizyon izleyebilmelerine imkan verecek şekilde düzenlenmelidir [46]. Bu salonların her katta bulunması gerekmektedir [3]. Oturma salonlarından biri, mutlaka yemek salonuyla yakın ilişkili olmalıdır. Çünkü yaşlı bireyler yemekten önce veya sonra burada sohbet ederek sosyal ilişkilerini güçlendirirler. Oturma salonlarının, manzaraya, binanın girişine, ana sirkülasyon alanlarına bakması buradaki yaşlı bireylerin hoşça vakit geçirmelerini sağlayacaktır (Şekil 35) [40]. Yapının fiziki şartlarının uygun olması durumunda oturma salonlarına ek olarak manzaraya açılabilen oturma köşeleri tasarlanabilmektedir [46].

Oturma salonlarında en düşük ısı değeri 21⁰C olmalıdır [39]. Bu değerler dikkate alınarak ısıtma sistemleri düzenlenmelidir.

4.4.7.3. Hobi Odaları

Yaşlı yurtlarında hobi odaları, yaşlıların zamanlarını değerlendirebilecekleri, özel ilgilerini geliştirebilecekleri, üretime katkıda bulunabilecekleri mekanlardır [46]. Bu mekanların, yaşlıların kitap okuyabilecekleri, resim, seramik yapabilecekleri materyallerle tefriş edilmesi gerekmektedir (Resim 16). Bu mekandaki aktiviteler için iyi bir aydınlatma gerekmektedir. Yaşlıların rahatlıkla çalışabilmeleri için aydınlatma 500 lüks olmalıdır [48].

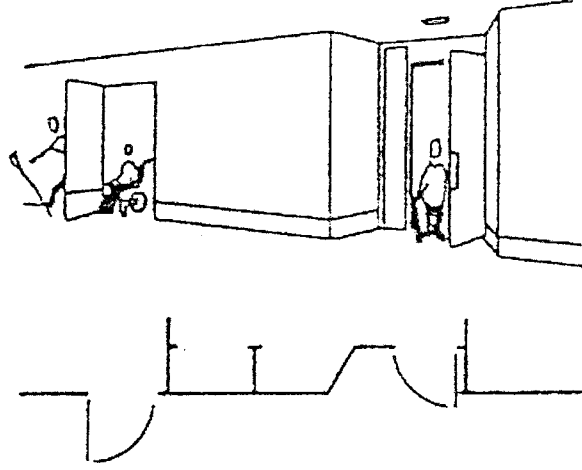
Resim 16. Hobi odası görünüşü [41]

4.4.8. Yapı Bileşenleri Tasarım Kriterleri

İşlev alanlarında olduğu gibi yapı bileşenleri de kullanıcının gereksinimlerine cevap verebilecek şekilde düzenlenmelidir. Kapılar, pencereler ve döşemeler yaşlının rahatlıkla kullanabileceği biçimde tasarlanmalıdır.

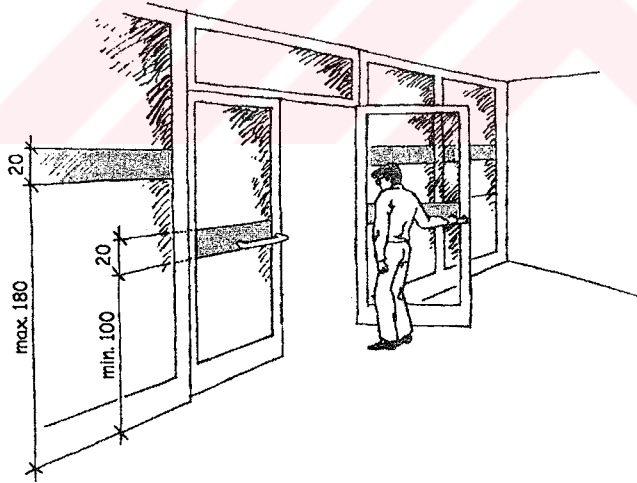
4.4.8.1. Kapılar

Mekanlar arası geçişi sağlayan kapılar yapıda büyük önem taşımaktadır. Yaşlı kişinin bayılıp düşmesi durumunda içeride kapalı kalmaması için tüm mekanlarda, özellikle banyolarda kapıların dışa açılmasına önem gösterilmelidir (Şekil 37). Kapı kilitleri de görevlilerin dışardan açabileceği şekilde seçilmelidir [55].

Şekil 37. Kapı düzenleri [26]

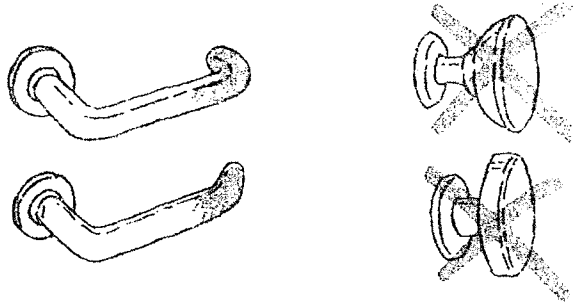
Kapı genişlikleri, tekerlekli sandalye ve koltuk değneği kullananlara göre yapılmalı ve 90cm'den dar olmamalıdır. Çarpma kapılar ve cam kapılar yaşlının görme zayıflığı yönünden önerilmemektedir [4] [38]. Cam kapıların yapılması durumunda, camlı kapılar ve ara bölmeler 20cm eninde renkli ve zeminden en az 100cm yüksekliğe yatay olarak yerleştirilmiş bir bant ile işaretlenmelidir (Şekil 38).

Şekil 38. Cam kapıların işaretlenmesi [51]

Fotoselli kapılarda, kapının açılıp kapanma süresi, yaşlının kapıdan geçebilmesi için yeterli süreyi verecek şekilde düzenlenmelidir [59]. Sürme kapılar ise parmak sıkışması ve ısı yalıtımında olumsuz performansı sebebiyle kullanılmamaktadır. Ancak zorunlu olduğu durumlarda kullanılması önerilmektedir [57]. Yaşlının takılıp düşmesini önlemek ve tekerlekli sandalyenin geçişini kolaylaştırmak için eşikten kesinlikle kaçınılmalıdır [4].

Kapı kolları yaşlının kolay kavrayacağı biçimde tasarlanmalıdır [49] (Şekil 39). Bitmiş döşeme kotundan 104cm yükseklikte olmalıdır [57]. Ayrıca kapı kanatlarının her iki tarafına yerden 90cm yükseklikte yatay tutamak konulmalıdır [46]. Bu tutamaklar, yaşlının kendisini daha güvende hissetmesini sağlayacaktır [62].

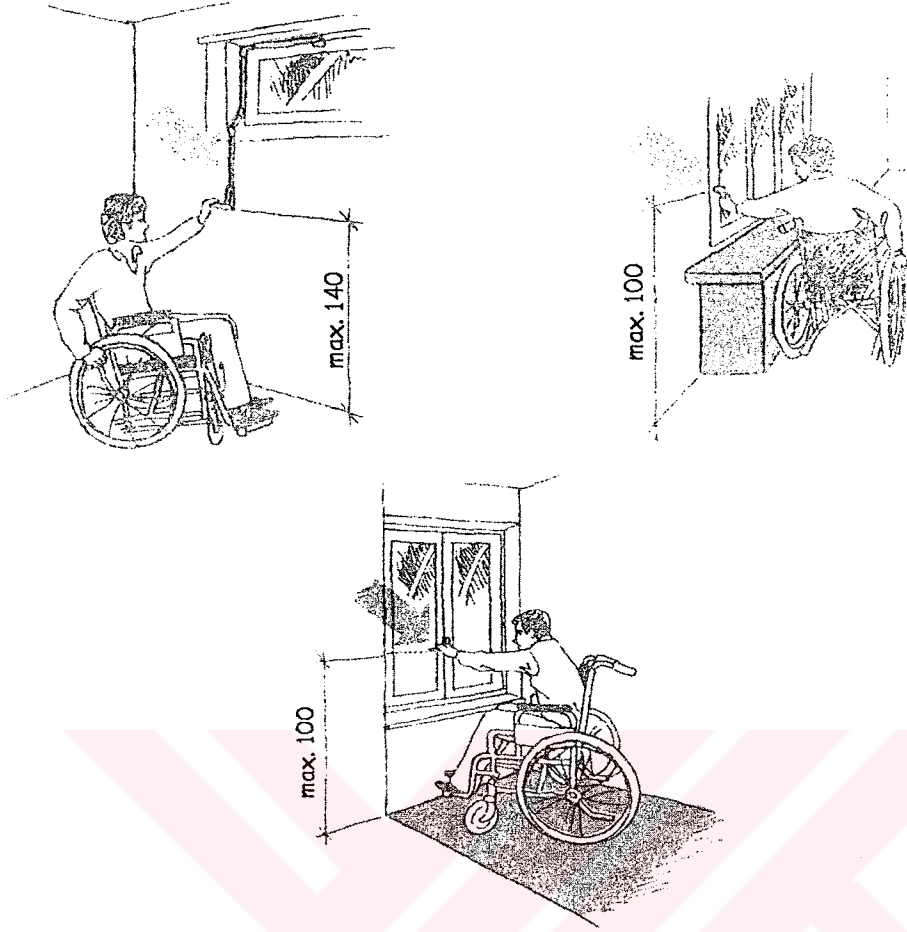

Şekil 39. Kapı kolları [51]

4.4.8.2. Pencereler

Pencereler, mekanı dış ortama bağlayan bir öge olduğundan özellikle yaşlının psikolojik gereksinimlerine cevap verebilmelidir. Yaşlının, her konumda dışarıyı görebilmesi sağlanmalıdır [40]. Bunu sağlarken çok alçak yapmak da güvenlik duygusu yönünden doğru değildir.

Dar pencere yerine daha geniş pencereye gitmek, parlamayı azaltmak ve odadaki ışığın daha iyi dağılmasını sağlamak gerekmektedir [4]. Pencerelerin açıldıklarında odanın içine doğru sarkması, çarpma şeklinde kazaları meydana getirebilmektedir. 180° açılabilmesi daha emniyetli bir kullanım sağlayacaktır [5]. Pencere kolları yaşlının rahatlıkla kullanabileceği biçimde tasarlanmalıdır. Zeminden yükseklikleri, pencereye yaklaşabilme durumlarına göre 90cm ile 140cm arasında değişmektedir (Şekil 40) [51].

Şekil 40. Pencere kolu yükseklikleri [51]

Gerektiği zaman kullanılabilmesi için pencerelere uzaktan kumanda cihazları yerleştirilmelidir [57]. Yaşlıların çiçekleri çok sevmesi nedeniyle, pencere denizlikleri çiçek yetiştirmeye olanak verecek bir genişlikte tasarlanmalıdır [63].

5. YÖNTEM

Yapılan çalışma genel olarak üç aşamada gerçekleştirilmiştir. Bunlardan ilki literatür taramasıdır. Bu aşamada yaşlılık ve yaşlı yurtları ile ilgili kavramlar araştırılmıştır. Bunun için çeşitli üniversitelerin kütüphanelerinden yararlanılmış, bu konuyla ilgili tezler incelenmiştir. Yaşlı yurtları ile ilgili yerli ve yabancı kaynaklardan bilgiler toplanmıştır.

İkinci aşamayı ise gözlem ve görüşme çalışması oluşturmaktadır. İlk olarak Diyarbakır'daki mevcut huzurevinde gözlem ve görüşmeler yapılmış, kullanıcının karşılaştığı zorluklar belirlenmiştir. Ancak huzurevi olarak inşa edilmemiş olan bu yapıdaki gözlemler yetersiz kalmıştır. Daha detaylı bilgiler alabilmek için Ankara'da 75.Yıl Dinlenme ve Bakımevi, İstanbul'da Yaşamkent Yaşlı Yurdu, İzzet Baysal Dinlenme Evi ve Nispetiye Dinlenme ve Bakımevi gezilmiştir. Buralardaki yaşlılar ve görevlilerle görüşmeler yapılmış, fotoğraflar çekilmiştir. Edinilen bilgiler Diyarbakır Merkez Huzurevi'nde değerlendirilmiş ve birçok hipotez oluşturulmuştur. Diyarbakır'daki huzurevinde yaşayan kullanıcının aynı sorunlarla karşılaşmaması için henüz inşası tamamen bitmemiş olan Diyarbakır Merkez Huzurevi çalışma alanı olarak seçilmiştir.

Çalışmanın üçüncü aşamasını oluşturan alan çalışmasında, Diyarbakır Merkez Huzurevi'nin projeleri incelenmiştir. Kullanıcı gereksinimlerinin belirlenmesi için anketler düzenlenmiştir. Anketler iki farklı kullanıcı tipine uygulanmıştır. Bunlardan birinci grup, Diyarbakır kent merkezinde, kendi konutlarında yaşayan 65 yaş ve üstü 33 kadın ve 42 erkek olmak üzere toplam 75 yaşlıdır.

İkinci grup, huzurevinde yaşayan yaşlılardır. Diyarbakır Büyükşehir Belediyesi Huzurevi'nin huzurevi standartlarına uymaması nedeniyle burada barınan yaşlılara anket uygulanamamıştır. Huzurevinde yaşayan yaşlılara uygulanacak olan anket için 2002 yılında Ankara'da hizmete açılmış olan T.C. Emekli Sandığı 75. Yıl Dinlenme ve Bakımevi seçilmiştir. Burada 32 kadın ve 28 erkek olmak üzere toplam 60 yaşlıya anket düzenlenmiştir.

Anket sonuçlarından elde edilen veriler grafiksel olarak ifade edilmiş ve Diyarbakır Merkez Huzurevi projesi üzerinde irdelenmiştir. Edinilen bulgular ışığında yeni yapılan huzurevindeki sorunlu bölgeler tespit edilmiş ve çözüm önerileri getirilmiştir.

6. ALAN ÇALIŞMASI

Yaşlıların barınmasını sağlayan kurumların başında huzurevleri gelmektedir. Ancak birçok huzurevi, yaşlı kullanıcıların fizyolojik, psikolojik ve sosyo-ekonomik gereksinimleri araştırılmadan tasarlandığı için yaşlıların ihtiyaçlarını karşılamamaktadır.

Kullanıcının karşılaştığı sorunları belirlemek için Diyarbakır Büyükşehir Belediyesi Huzurevi'nde gözlem ve görüşmeler yapılmıştır. Ancak, yapının huzurevi olarak inşa edilmemiş olması, buradaki birçok yaşlının zihinsel özürü ve yaşlarının huzurevinde yaşayabilme yaşının altında olması nedeniyle, bu yapıdaki gözlemler yetersiz kalmıştır. Geniş çapta bilgiler edinebilmek için Ankara'da 75.Yıl Dinlenme ve Bakımevi, İstanbul'da Yaşamkent Yaşlı Yurdu, İzzet Baysal Dinlenme Evi ve Nispetiye Dinlenme ve Bakımevi de gözlemlenmiştir. Buralardaki yaşlılar ve görevlilerle görüşmeler yapılmış, fotoğraflar çekilmiştir. Huzurevinde yaşayan yaşlılar dışında, Diyarbakır'da kendi konutlarında yaşayan yaşlılarla da görüşmeler yapılmıştır. Edinilen bilgiler sonucunda şu anda kullanılmakta olan Diyarbakır Büyükşehir Belediyesi Huzurevi'nde kullanıcı gereksinimlerinin karşılanmadığı belirlenmiştir. Yeni yapılacak olan huzurevleri için bazı hipotezler oluşturulmuştur. Bu hipotezler, bir ana hipotez altında toplanan üç hipotezi kapsamaktadır.

Yapılan literatür ve pilot alan çalışmalarında, huzurevlerinin tasarımı ile ilgili olarak; yaşlı kullanıcıların fizyolojik, psikolojik ve sosyo-ekonomik gereksinimleri yaşlı yurtları tasarımını etkilediği hipotezi oluşturulmuştur. Ortaya atılan bu ana hipotez, üç alt hipoteze ayrılmıştır. Bunlar;

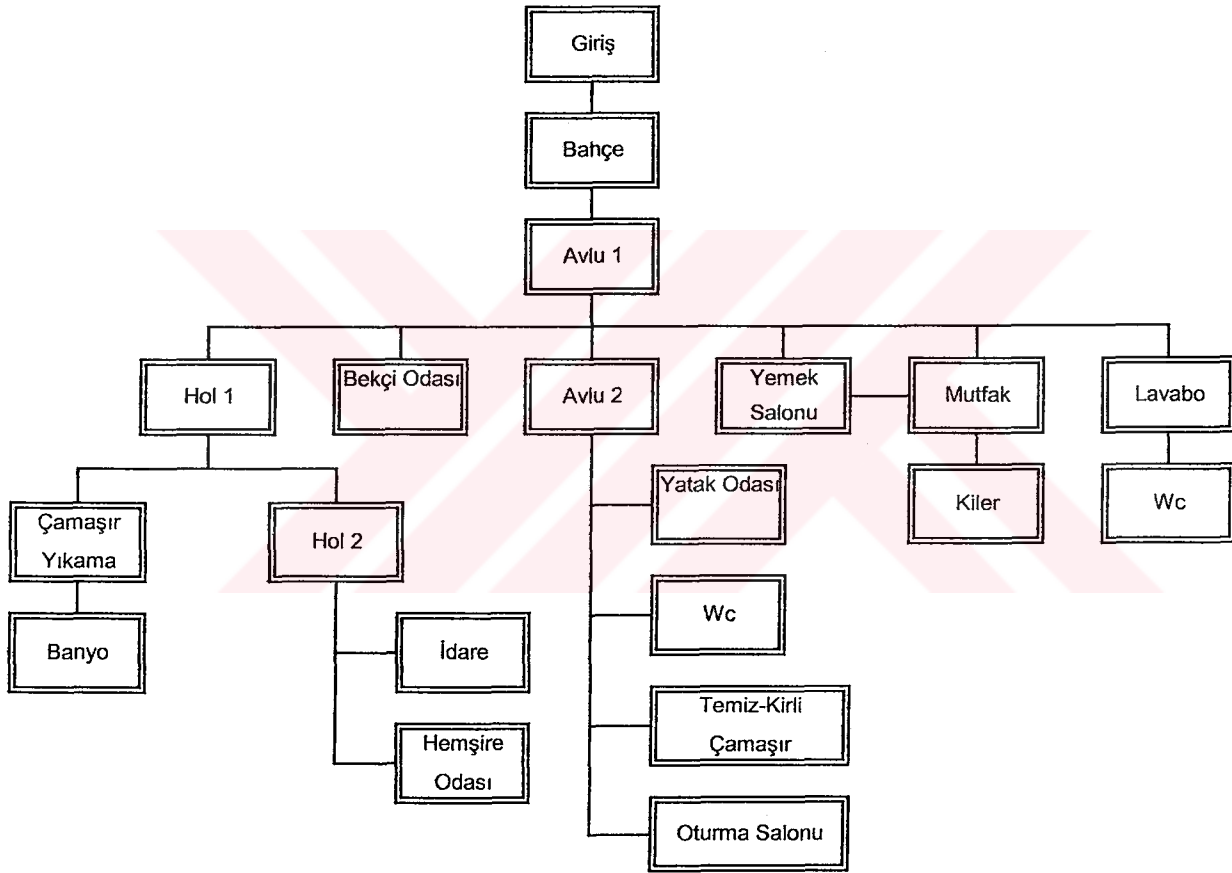
- A- Yaşlı kullanıcıların fizyolojik gereksinimleri, yaşlı yurtlarındaki donatıların ebatlarını ve detaylarını etkilemekte,
- B- Yaşlı kullanıcıların psikolojik gereksinimleri, yaşlı yurtlarının konumunu, türünü, yönünü, ünitelerin ve çevrenin düzenini etkilemekte,
- C- Yaşlı kullanıcıların sosyo-ekonomik gereksinimleri, yaşlı yurtlarının kapasitesini ve yurtlardaki sosyal mekanların çeşitliliğini etkilemekte, şeklindedir.

Bu hipotezleri test etmek için biri Diyarbakır kent merkezinde, konutlarda yaşayan 65 yaş ve üstü yaşlılara, diğeri ise 75. Yıl Dinlenme ve Bakımevi'ndeki yaşlılara olmak üzere iki

anket çalışması yapılmıştır. Literatürden ve anket sonuçlarından elde edilen veriler, çalışma alanı olan Diyarbakır Merkez Huzurevi üzerinde değerlendirilmiştir.

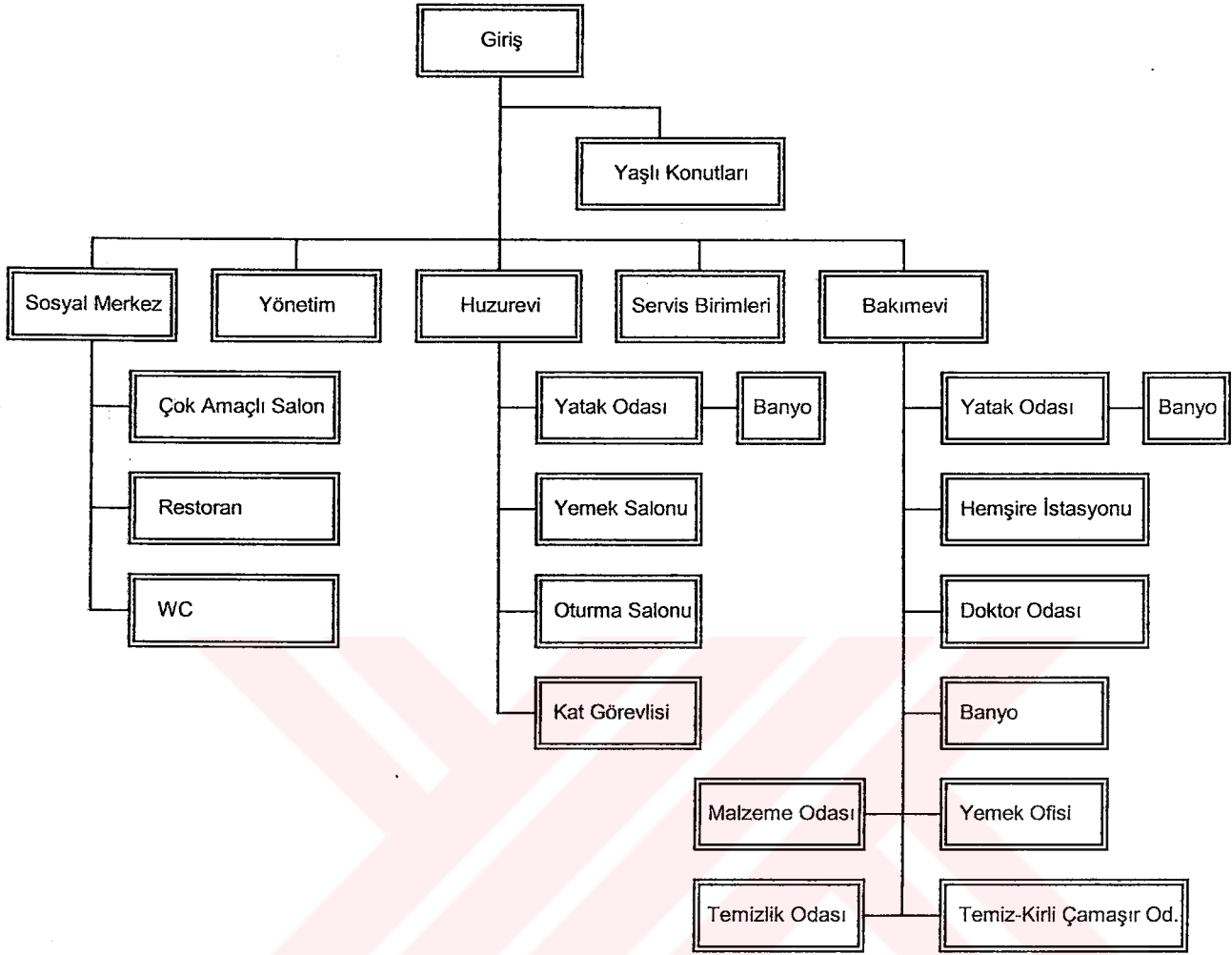
6.1. Çalışma Alanlarının Tanıtılması

Yapılan araştırmada ilk olarak kent merkezinde bulunan, Diyarbakır Büyükşehir Belediyesi Huzurevi incelenmiştir. Huzurevi olarak hizmet veren bu tarihi yapıya eklemeler yapılarak yaşlıların ihtiyaçlarına cevap verilmeye çalışılmıştır. Huzurevinin fonksiyon şeması aşağıdaki gibidir (Şekil 41).

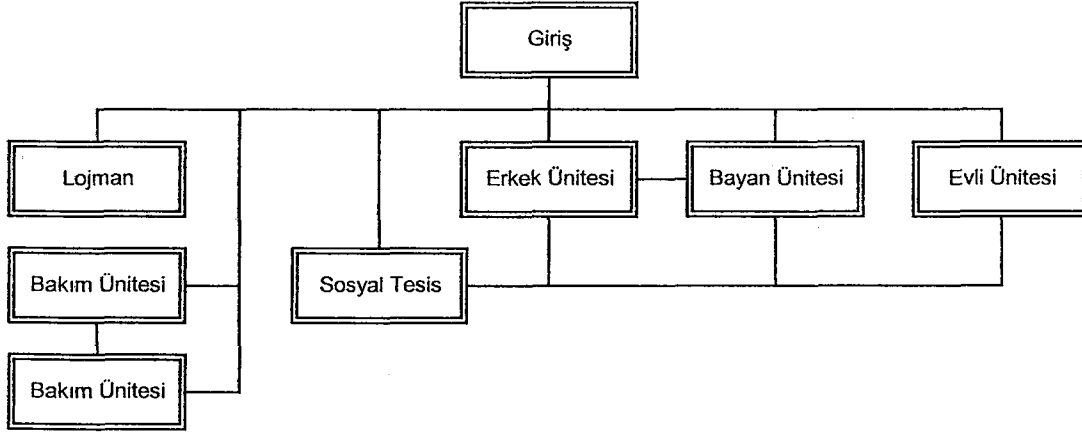
Şekil 41. Diyarbakır Büyükşehir Belediyesi Huzurevi fonksiyon şeması

Araştırmada incelenen ikinci yapı, Ankara'nın Balgat semtinde bulunan 75.Yıl Dinlenme ve Bakımevi'dir. Yaşlı konutları, huzurevi, bakımevi, sosyal merkez ve idari bölüm bloklarından oluşan tesiste, 168 adet tek kişilik oda, 8 adet iki kişilik oda, 47 adet iki kişilik yaşlı konutu ve 18 adet özel bakım odası bulunmaktadır (Bkz. Ek1). Tesisin fonksiyon şeması aşağıdaki gibidir (Şekil 42).

Şekil 42. T.C. Emekli Sandığı 75. Yıl Dinlenme ve Bakımevi fonksiyon şeması

Yapılan araştırmada incelenen bir diğer yapı ise Diyarbakır Merkez Huzurevi'dir. Bakım üniteleri, ikamet üniteleri, sosyal tesis ve lojmandan oluşan yapıya ait fonksiyon şeması aşağıdaki gibidir (Şekil 43).

Şekil 43. Diyarbakır Merkez Huzurevi fonksiyon şeması

6.2. Anketlerin Değerlendirilmesi

Diyarbakır kent merkezinde yaşayan 65 yaş ve üstü, 33 kadın ve 42 erkek olmak üzere toplam 75 yaşlı ile anket gerçekleştirilmiştir.

Ankete katılan kadın yaşlıların %77'si 65-74, %14'ü 75-84 yaşları arasında, %9'u ise 85 yaş ve üzerindedir. Erkek yaşlıların ise %68'i 65-74, %28'i 75-84 yaşları arasında, %4'ü ise 85 yaş ve üzerindedir.

Medeni durumlarına göre yapılan incelemede, kadın yaşlıların %36'sı evli, %64'ü dul, erkek yaşlıların ise %89'u evli, %11'i duldur.

Eğitim durumlarına göre kadın yaşlıların %77'si okuma-yazma bilmemekte, %14'ü okuma-yazma bilmekte, %9'u ilkokul mezunudur. Erkek yaşlıların ise %37'si okuma-yazma bilmemekte, %21'i okuma-yazma bilmekte, %21'i ilkokul, %21'i ortaokul-lise mezunudur.

Sağlık durumları incelendiğinde kadın yaşlıların %59'u bağımsız, %23'ü yarı bağımlı, %18'i ise bağımlıdır. Erkek yaşlıların %89'u bağımsız, %7'si yarı bağımlı, %4'ü ise bağımlıdır.

Kadın yaşlıların %77'sinin sosyal güvencesi bulunurken, erkek yaşlıların %89'unun sosyal güvencesi bulunmaktadır.

75.Yıl Dinlenme ve Bakımevi'nde uygulanan anket ise 32 kadın ve 28 erkek olmak üzere toplam 60 yaşlı üzerinde gerçekleştirilmiştir.

Kadın yaşlıların %38'i 65-74, %48'i 75-84 yaşları arasında, %14'ü ise 85 yaş ve üzerindedir. Erkek yaşlıların %26'sı 65-74, %48'i 75-84 yaşları arasında, %26'sı ise 85 yaş ve üzerindedir.

Medeni durumlarına göre kadın yaşlıların %14'ü evli, %10'u bekar ve %16'sı duldur. Erkek yaşlıların ise %11'i evli, %89'u duldur.

Eğitim seviyeleri incelendiğinde kadın yaşlıların %10'u ilkokul, %57'si ortaokul-lise, %33'ü yüksekokul mezunudur. Erkek yaşlıların ise %11'i ilkokul, %47'si ortaokul-lise ve %42'si yüksekokul mezunudur.

Sağlık durumlarına göre yapılan incelemede, kadın yaşlıların %100'ü bağımsızdır. Erkek yaşlıların ise %74'ü bağımsız, %21'i yarı bağımlı, %5'i ise bağımlıdır.

Diyarbakır'da kendi konutunda yaşayan yaşlılar ile huzurevinde yaşayan yaşlıların mekanları birbirinden farklı olduğundan anket soruları da farklı düzenlenmiştir. Yaşlılara yöneltilen her iki anket de, üç gruptaki sorularla gerçekleştirilmiştir. Bunlar;

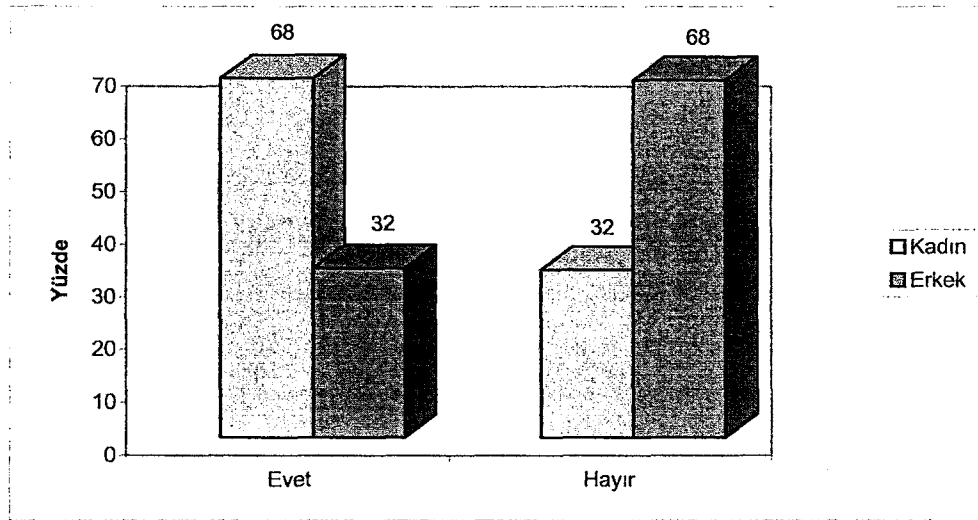
- a- Yaşlıların fizyolojik gereksinimlerine ait sorular,
- b- Yaşlıların psikolojik gereksinimlerine ait sorular,
- c- Yaşlıların sosyo-ekonomik gereksinimlerine ait sorulardır.

6.2.1. Yaşlıların Fizyolojik Gereksinimlerine Ait Değerlendirme

Yaşlılara, fizyolojik gereksinimleri ile ilgili olarak ev işlerini yapabilmelerine, yapı elemanlarını kullanma güçlüklerine, banyo ve tuvalet detaylarına, yapının yönlendirilmesine, bahçe düzenine ve mekanların kullanım rahatlığına ilişkin sorular yöneltilmiştir.

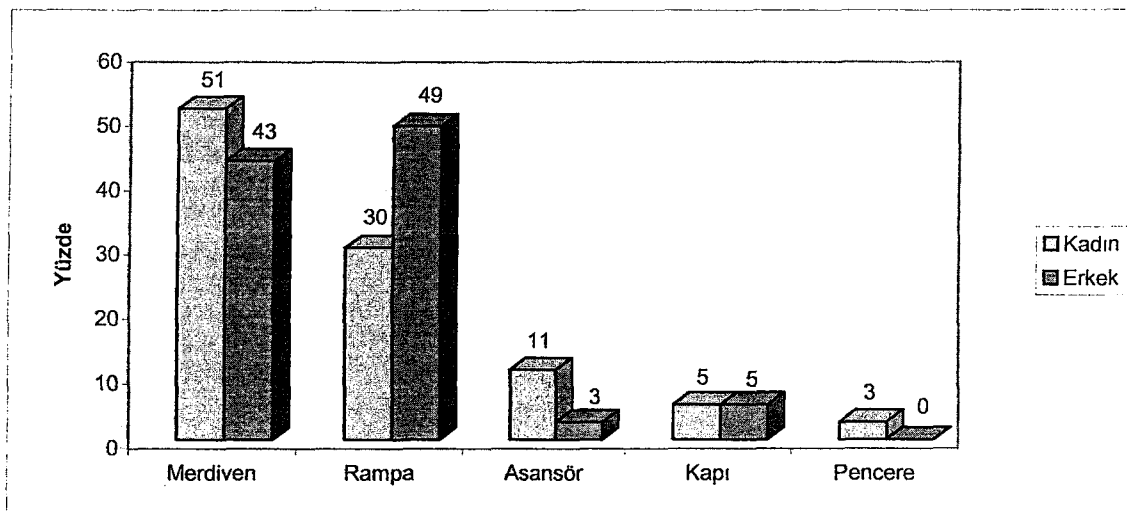
6.2.1.1. Diyarbakır Kent Merkezinde Yaşayan Yaşlıların Fizyolojik Gereksinimlerine Ait Değerlendirme

Yaşlılara ev işleriyle ilgili yöneltilen soruda; kadın yaşlıların %68'i ev işlerini yapmakta zorlanırken, %32'si herhangi bir zorluk çekmediklerini belirtmişlerdir. Buna karşılık erkeklerin %32'si ev işlerinde zorlanırken, %68'i zorlanmadıklarını belirtmişlerdir (Grafik 1).

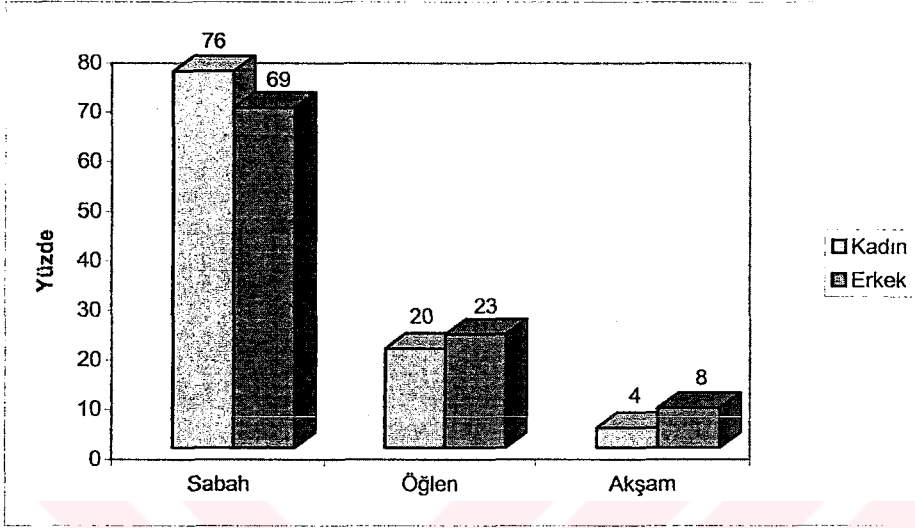
Grafik 1. Ev işlerinin yapılmasına yönelik değerlendirme

Ankete katılan yaşlılara yapı elemanlarının kullanımına yönelik sorulan sorularda; kadın yaşlıların %51'i merdivenleri, %30'u rampaları, %11'i asansörleri, %5'i kapıları ve %3'ü pencereleri kullanmakta zorlandıkları tespit edilmiştir. Erkek yaşlıların ise %43'ü merdivenleri, %49'u rampaları, %3'ü asansörleri, %5'i kapıları kullanmakta zorlandıklarını belirtmişlerdir (Grafik 2). Yaşlılar, merdiven çıkarken çabuk yoruldukları için merdiveni kullanamadıklarını, rampaların dik, asansörlerin dar olduğunu ifade etmişlerdir. Dar kapıların tekerlekli sandalye kullananların geçişini engellediğini, pencere kollarının yüksekte bulunduğunu belirtmişlerdir.

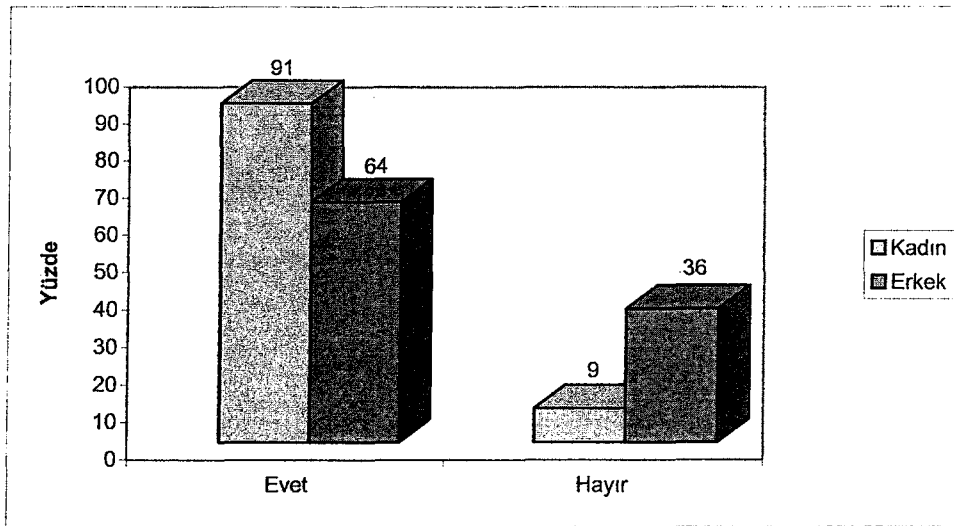
Grafik 2. Yapı elemanlarının kullanım güçlüğüne ait değerlendirme

Yaşlılara, günün hangi saatlerinde evlerinin güneş ışığını almasını istedikleri sorulduğunda; kadın yaşlıların %76'sı sabah, %20'si öğlen, %4'ü akşam saatlerinde; erkek yaşlıların ise %69'u sabah, %23'ü öğlen ve %8'inin ise akşam saatlerinde güneş ışığının evlerine girmesini tercih ettikleri görülmüştür (Grafik 3).

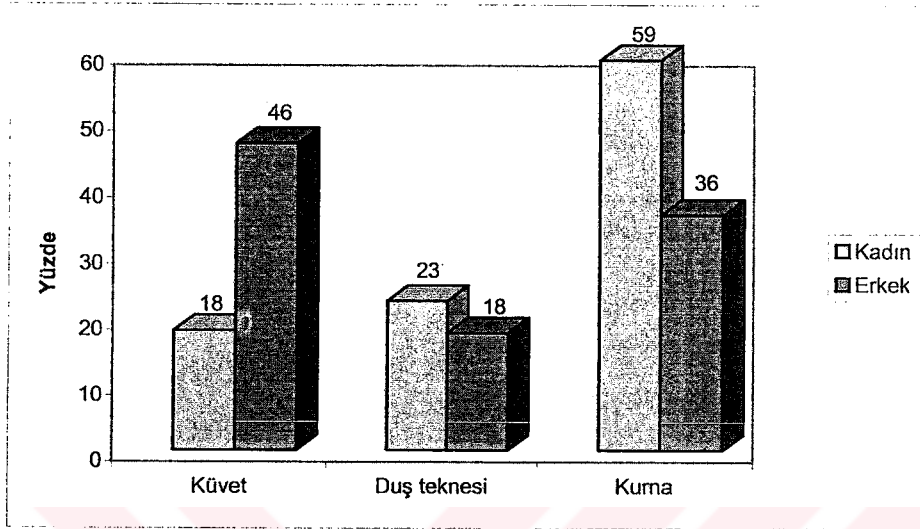
Grafik 3. Mekanın güneşlenmesine ait değerlendirme

Ankete katılan yaşlılara, yataklarında uzanır vaziyetteyken dışarıyı görme isteğiyle ilgili soru yöneltildiğinde; kadın yaşlıların %91'i dışarıyı görmek istediklerini, %9'u istemediklerini belirtirken; erkek yaşlıların ise %64'ü dışarıyı görmek istediklerini, %36'sı istemediklerini ifade etmişlerdir (Grafik 4).

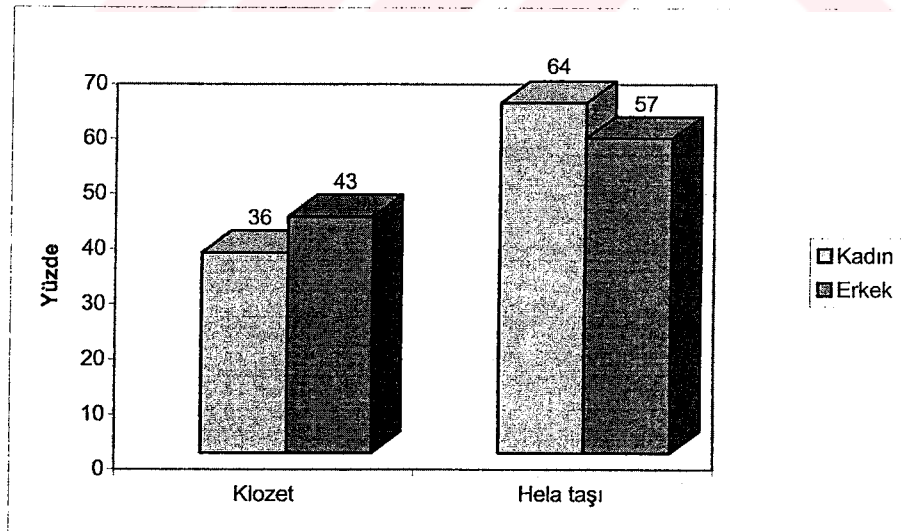
Grafik 4. Dışarıyı görmeye ait değerlendirme

Ankete katılan yaşlılara hangi tür banyoyu tercih ettikleri sorulmuştur. Kadın yaşlıların %18'i küvet, %23'ü duş teknesi, %59'u kurna tercih ettiklerini belirtmişlerdir. Buna karşılık erkek yaşlıların %46'sı küveti, %18'i duş teknesini, %36'sı ise kurnayı tercih ettikleri görülmüştür (Grafik 5).

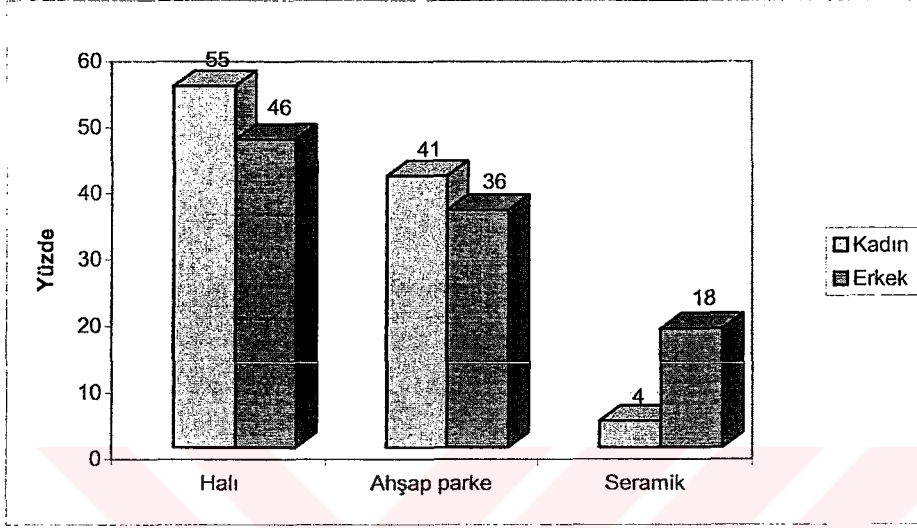
Grafik 5. Banyoya ait değerlendirme

Ankete katılan yaşlılara hangi tür tuvaleti tercih ettikleri sorulmuştur. Kadın yaşlıların %36'sı klozeti, %64'ü hela taşı tercih etmişlerdir. Erkek yaşlıların ise %43'ü klozeti, %57'si hela taşı tercih ettiklerini belirtmişlerdir (Grafik 6).

Grafik 6. Tuvalete ait değerlendirme

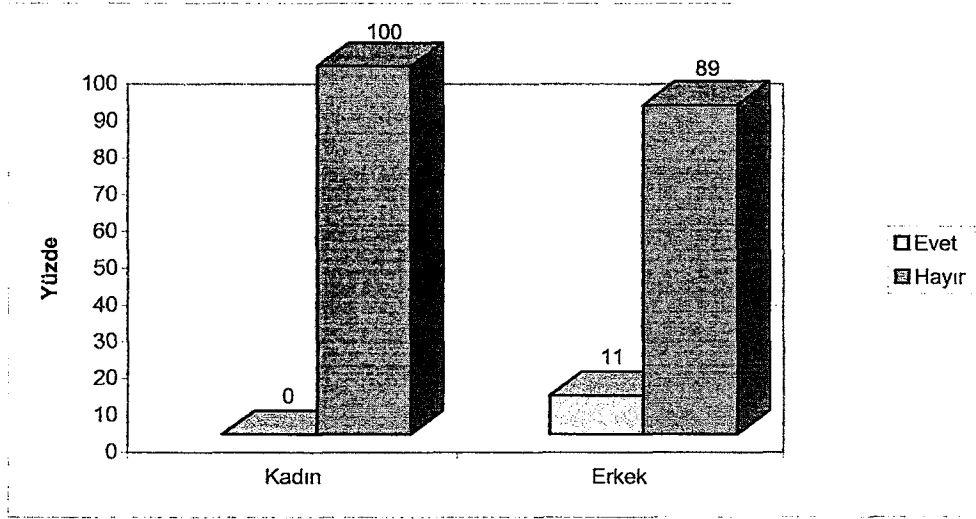
Yaşlılara hangi tür döşeme kaplama malzemesi tercih ettikleri sorulduğunda; kadın yaşlıların %55'i halıyı, %41'i ahşap parkeyi, %4'ü de seramiği döşeme kaplama malzemesi olarak tercih ettiklerini belirtmişlerdir. Erkek yaşlıların ise %46'sı halıyı, %36'sı ahşap parkeyi, %18'i de seramiği, döşeme kaplama malzemesi olarak tercih etmişlerdir (Grafik 7).

Grafik 7. Döşeme kaplama malzemesine ait değerlendirme

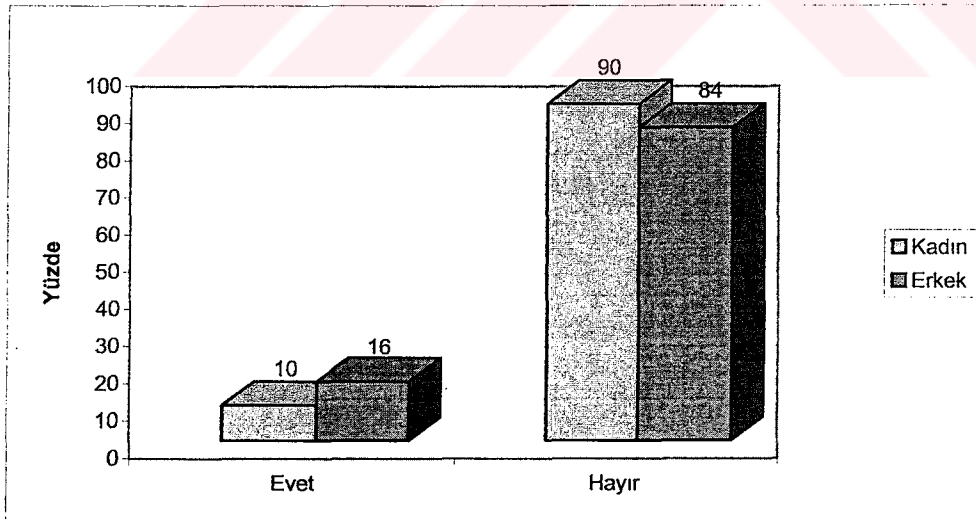
6.2.1.2. Huzurevinde Yaşlıların Fizyolojik Gereksinimlerine Ait Değerlendirme

Yaşlılara, 75.Yıl Dinlenme ve Bakımevi'nin bahçesinin dolaşım alanlarıyla ilgili soru yöneltildiğinde; kadın yaşlıların %100'ü bahçede iyi olmayan özellik belirtmemişlerdir. Buna karşılık erkek yaşlıların %11'i, özellikle görme sorunu yaşayanlar, merdiveni ve rampayı koyu renklerinden dolayı ayırt edemediklerini ifade ederken, %89'u ise herhangi bir sorun belirtmemişlerdir (Grafik 8).

Grafik 8. Bahçe dolaşım alanına ait değerlendirme

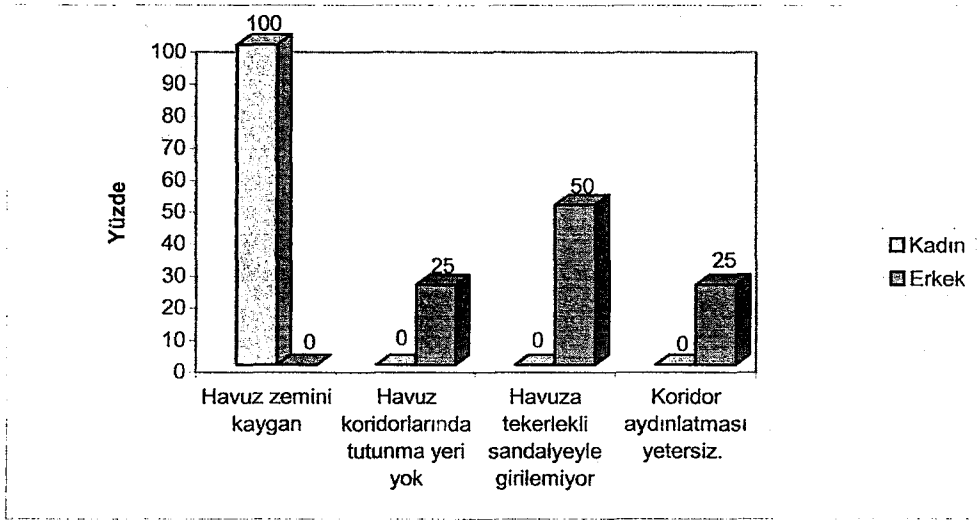
Ankete katılan yaşlılara, odalarından diğer mekanlara ulaşım ile ilgili soru yöneltildiğinde; kadın yaşlıların %10'u odalarından diğer mekanlara giderken zorlandıklarını, %90'ı zorlanmadıklarını belirtmişlerdir. Erkek yaşlıların ise %16'sı zorlanırken, %84'ü zorlanmadıklarını ifade etmişlerdir (Grafik 9). Kadın yaşlılar çarşı koridorunun çok uzun olduğunu belirtirken, erkek yaşlıların %33'ü pastanenin yatak odalarından uzak olduğunu, %67'si ise çarşı koridorunun uzun olduğunu belirtmişlerdir.

Grafik 9. Yapı içindeki ulaşım

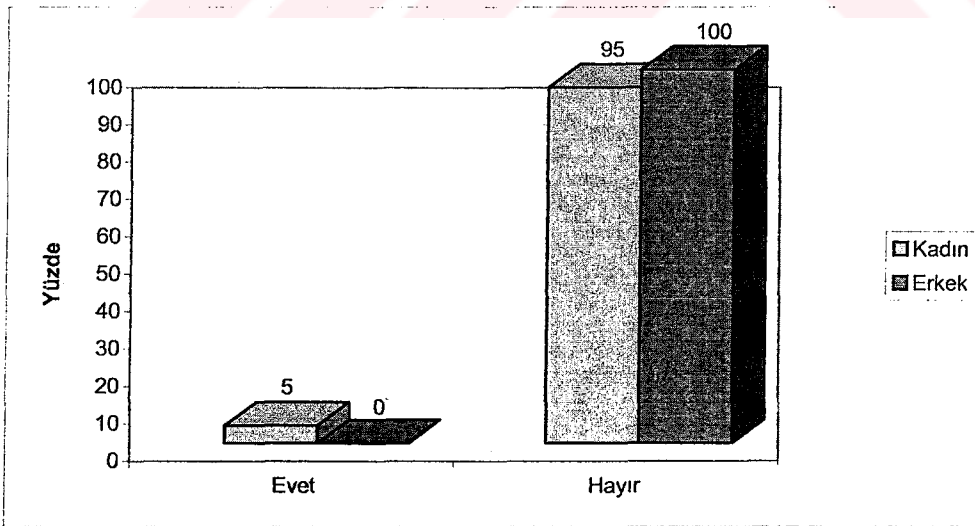
Yaşlılara, hangi mekanları kullanırken zorlandıkları sorulduğunda; kadın yaşlıların %100'ü yüzme havuzunun zemininin kaygan olduğunu belirtmişlerdir. Buna karşılık erkek yaşlıların %25'i havuzun bulunduğu salon duvarlarında tutunma kollarının

bulunmadığını, %50'si tekerlekli sandalye ile yüzme havuzuna girilemediğini ve %25'i koridor aydınlatmasının yetersiz olduğunu ifade etmişlerdir (Grafik 10).

Grafik 10. Mekanlara ait değerlendirme

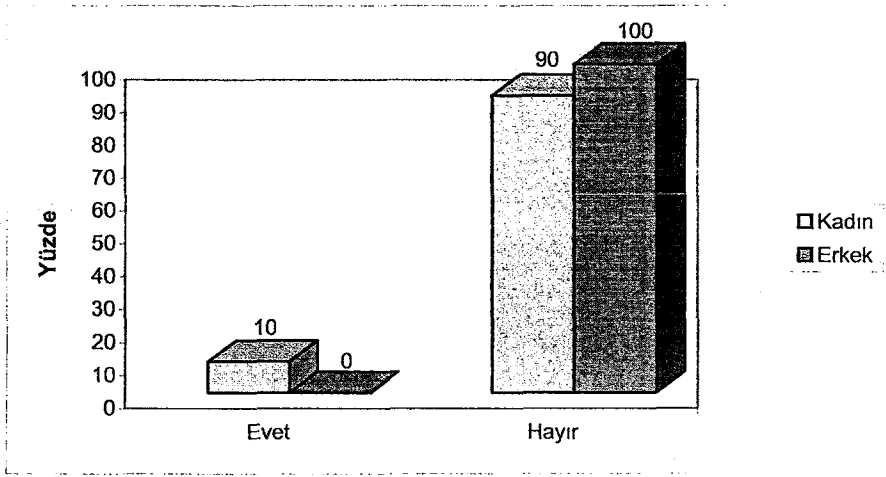
Yaşlılara, merdivenleri kullanmayla ilgili soru yöneltildiğinde; kadın yaşlıların %5'i merdivenleri kullanırken zorluk çektiklerini, %95'i ise zorluk çekmediklerini belirtmişlerdir. Erkek yaşlıların ise %100'ü zorluk çekmeden kullandıklarını ifade etmişlerdir (Grafik 11). Yaşlılar, merdiven inip çıkarken yoruldukları için zorlandıklarını belirtmişlerdir.

Grafik 11. Merdiven kullanımına ait değerlendirme

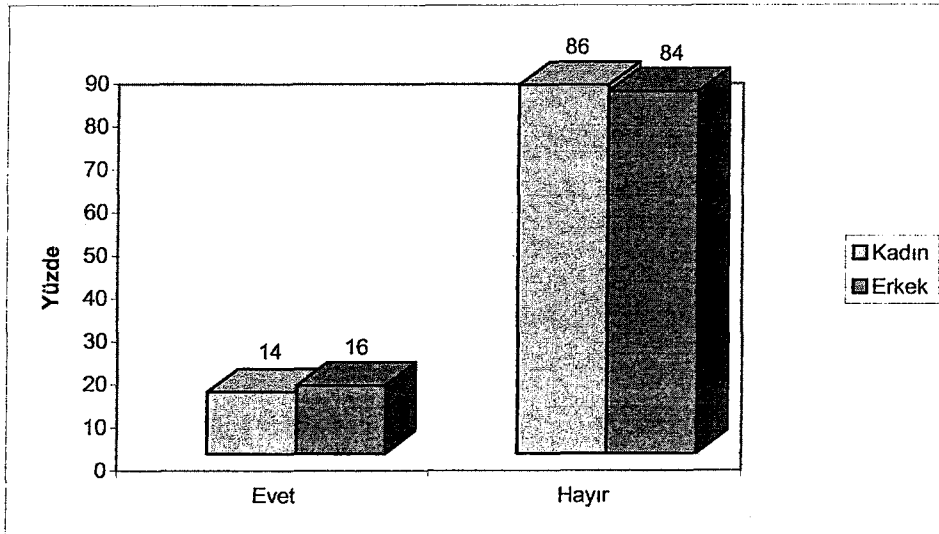
Yaşlılara, asansörlerin kullanımı ile ilgili yöneltilen soruda, kadın yaşlıların %10'u asansörleri tek binmekten korktukları için kullanamadıklarını, %90'ı ise herhangi bir

zorluk çekmeden kullanabildiklerini belirtmişlerdir. Buna karşılık erkek yaşlıların %100'ü asansörleri rahatlıkla kullandıklarını ifade etmişlerdir (Grafik 12).

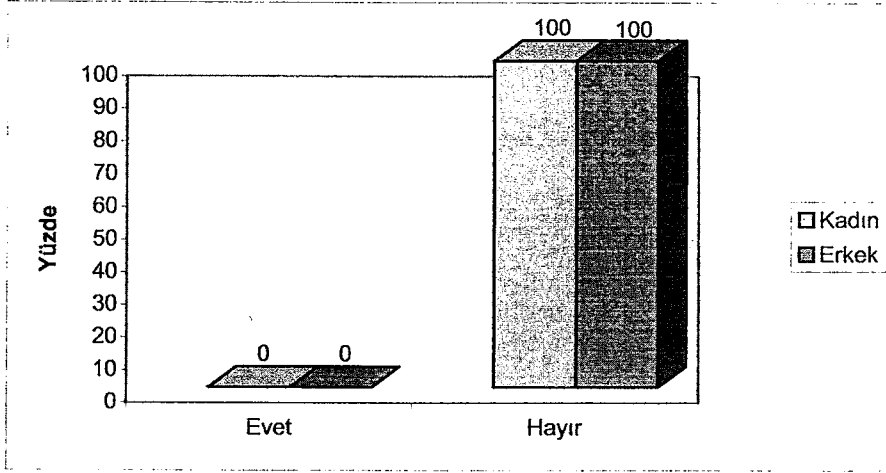
Grafik 12. Asansör kullanımına ait değerlendirme

Yaşlılara, banyo kullanımı ile ilgili soru yöneltildiğinde, kadın yaşlıların %14'ü banyoyu kullanırken zorlandıklarını, %86'sı zorlanmadıklarını ifade etmişlerdir. Erkek yaşlıların ise %16'sı zorlandıklarını, %84'ü zorlanmadıklarını belirtmişlerdir (Grafik 13). Kadın yaşlıların %33'ü duş bataryasını kullanmakta zorluk çektiklerini, %33'ü lavabo bataryasını kavrayıp çevirmede zorlandıklarını ve %33'ü ise oturma yerinin yüksek olduğunu belirtmişlerdir. Erkek yaşlıların %33'ü duş bataryasını kullanmakta zorluk çektiklerini, %67'si ise yine lavabo bataryasını kavrayıp çevirmede zorlandıklarını belirtmişlerdir.

Grafik 13. Banyo kullanımına ait değerlendirme

Yaşlılara, tuvaletin kullanımı ile ilgili soru yöneltildiğinde; kadın ve erkek yaşlıların %100'ü klozet yüksekliğinin uygun ve klozet çevresindeki tutunma kollarının yeterli olduğunu, bu nedenle de tuvaleti kullanırken zorlanmadıklarını ifade etmişlerdir (Grafik 14).

Grafik 14. Tuvalet kullanımına ait değerlendirme

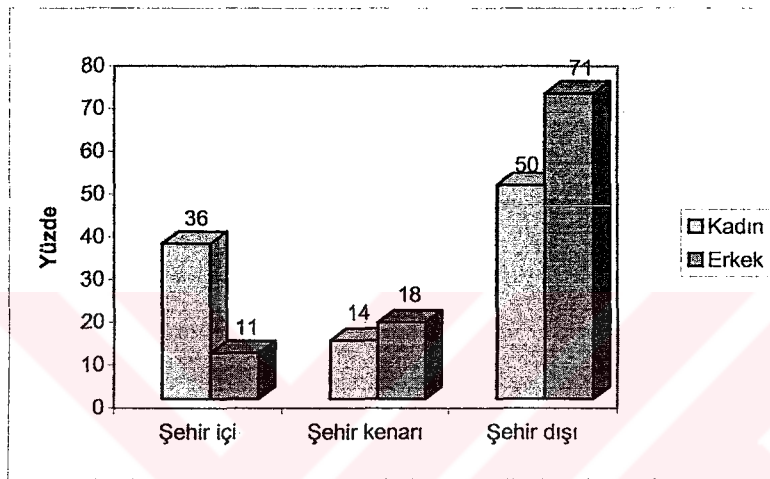
Yaşlanmayla birlikte ortaya çıkan fiziksel değişimler yaşlıların hareketlerini kısıtlamaktadır. Daha güvenle hareket edebilmeleri için yaşlılara ait tasarımlarda onların gereksinimlerine özen gösterilmesi gerekmektedir.

6.2.2. Yaşlıların Psikolojik Gereksinimlerine Ait Değerlendirme

Diyarbakır kent merkezinde yaşayan yaşlılara, psikolojik gereksinimleri ile ilgili olarak kentin neresinde ve nasıl bir konutta yaşamak istedikleri, bahçe işleriyle ilgili, hangi bitkileri sevdikleri, çevrelerinde en çok hangi renkleri görmek istedikleri, çocuklardan ve yaşlılarından oluşan bir çevrede yaşamak ile ilgili tercihleri, huzurevi kavramından ne anladıkları, huzurevinde yaşama düşünceleri ve hangi tür manzara izlemek istedikleri sorulmuştur. Huzurevinde yaşayan yaşlılara ise, psikolojik gereksinimleri ile ilgili olarak huzurevine uyumları, huzurevinin şehrin neresinde olmasını tercih ettikleri, odalarındaki kişi sayısını hangi sebeplerden dolayı tercih ettikleri, yatak odalarındaki memnuniyetleri ile ilgili sorular yöneltmiştir.

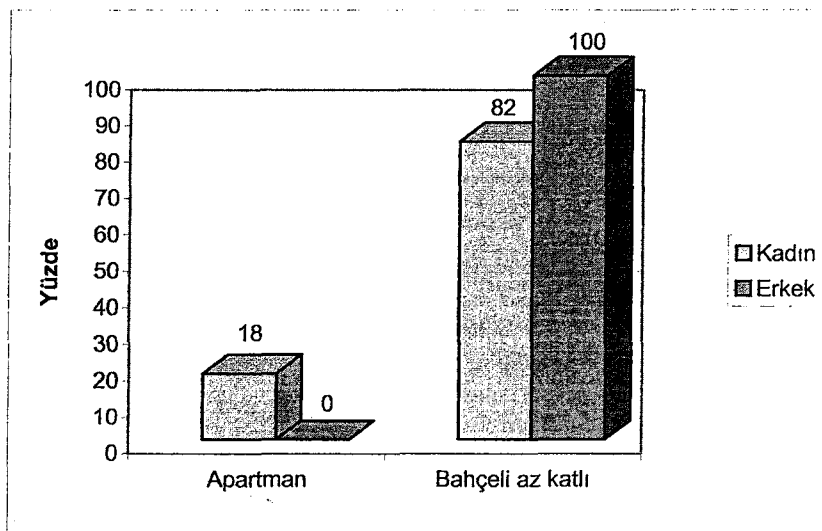
6.2.2.1. Diyarbakır Kent Merkezinde Yaşayan Yaşlıların Psikolojik Gereksinimlerine Ait Değerlendirme

Kadın ve erkek yaşlılara şehrin neresinde yaşamayı istedikleri sorulduğunda; kadın yaşlıların %36'sı şehir içinde, %14'ü şehir kenarında, %50'si şehir dışında yaşamayı tercih ettiklerini belirtmişlerdir. Erkek yaşlıların ise %11'i şehir içinde, %18'i şehir kenarında, %71'i şehir dışında yaşamayı istediklerini ifade etmişlerdir (Grafik 15). Yaşlılar, kentin kötü hava koşullarından ve gürültüsünden uzaklaşmak için şehir dışında yaşamak istediklerini belirtmişlerdir.

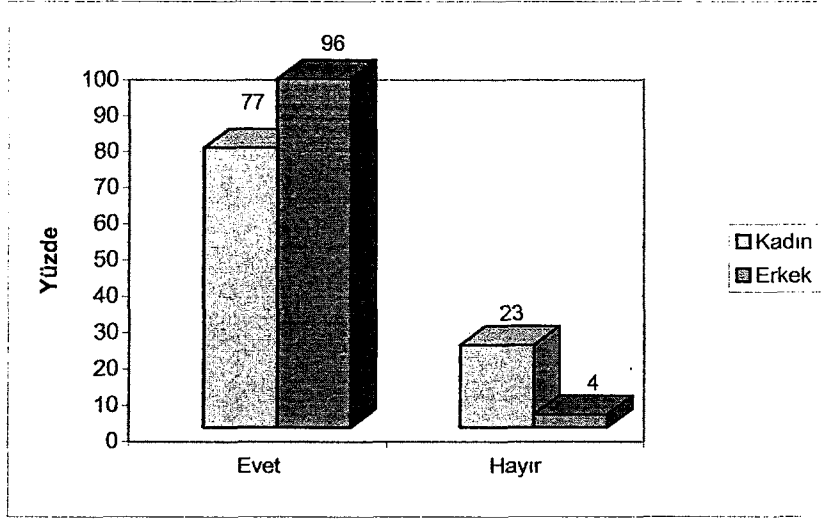
Grafik 15. Yaşanılması istenilen bölgeye ait değerlendirme

Yaşlılara hangi tip konut tercih ettikleri sorulduğunda; kadın yaşlıların %18'i apartman tipi yapı türünü, %82'si bahçeye ilişkili az katlı yapı türünü tercih ederken, erkek yaşlıların %100'ü bahçeye ilişkili az katlı yapı türünü tercih etmişlerdir (Grafik 16).

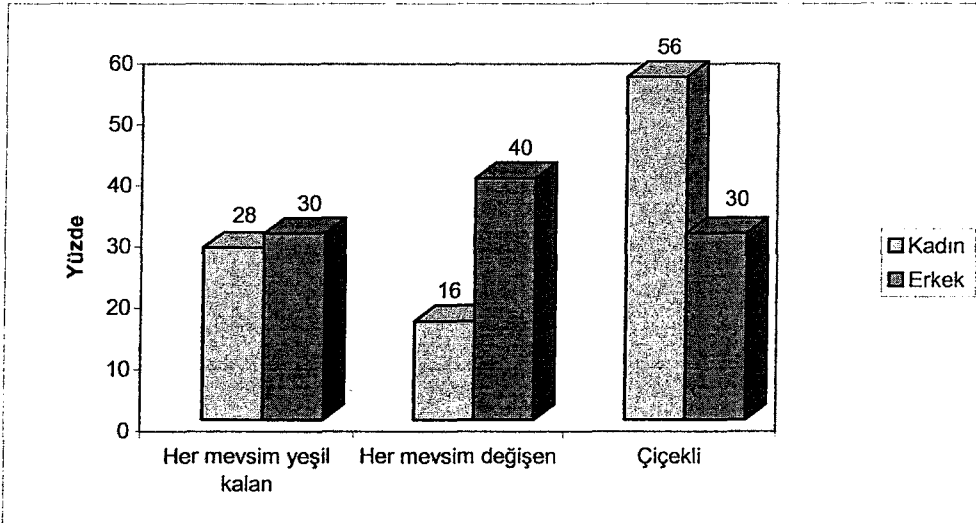
Grafik 16. Yapı türüne ait değerlendirme

Ankete katılan yaşlılara bahçe işleriyle ilgili yöneltilen soruda; kadın yaşlıların %77'sinin bahçe işlerini sevdiği, %23'ünün sevmediği görülmüştür. Buna karşılık erkek yaşlıların %96'sı bahçe işlerini sevdiklerini, %4'ü ise sevmediklerini belirtmişlerdir (Grafik 17).

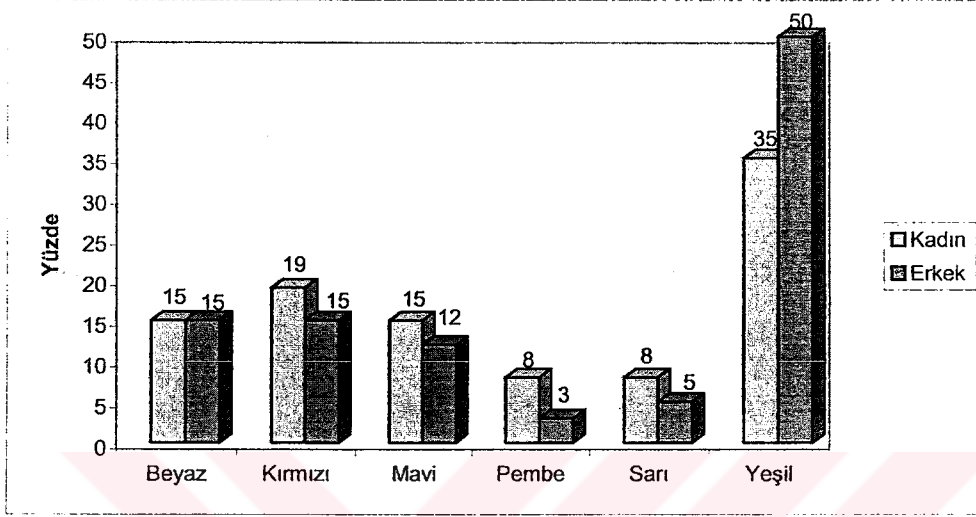
Grafik 17. Bahçe işlerine ait değerlendirme

Yaşlılara hangi bitki türlerini sevdikleri sorulduğunda, kadın yaşlıların %28'i her mevsim yeşil kalan bitkileri, %16'sı her mevsim değişen bitkileri, %56'si ise çiçekli bitkileri tercih etmişlerdir. Erkek yaşlıların ise %30'u her mevsim yeşil kalan bitkileri, %40'i her mevsim değişen bitkileri, %30'u ise çiçekli bitkileri tercih ettiklerini belirtmişlerdir (Grafik 18).

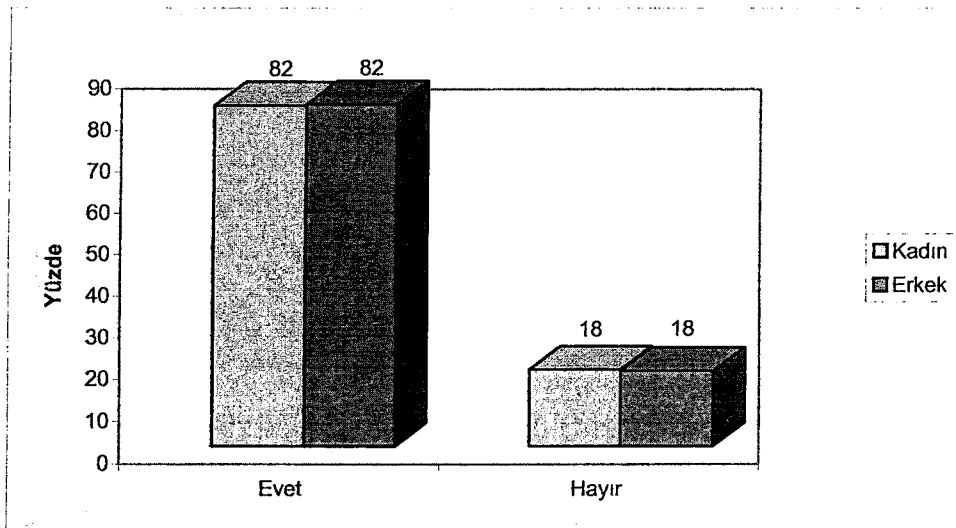
Grafik 18. Bitki türlerine ait değerlendirme

Yaşlılara, çevrelerinde en çok hangi rengi görmek istedikleri sorulduğunda kadın yaşlıların %15'i beyaz, %19'u kırmızı, %15'i mavi, %8'i pembe, %8'i sarı ve %35'i yeşil rengini tercih ettiklerini belirtmişlerdir. Erkek yaşlıların ise %15'i beyaz, %15'i kırmızı, %12'si mavi, %3'ü pembe, %5'i sarı ve %50'si yeşil rengini tercih etmektedirler (Grafik 19).

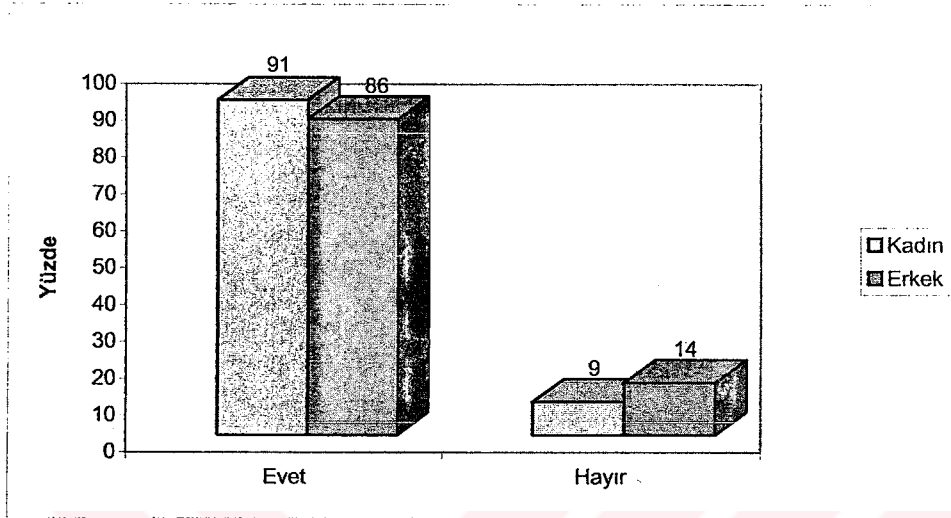
Grafik 19. Renk tercihlerine ait değerlendirme

Ankete katılan yaşlılara, çocuklardan oluşan bir çevrede yaşama isteği ile ilgili yöneltilen soruda; kadın yaşlıların %82'si çocukları çevrelerinde isterken, %12'si istemediklerini belirtmişlerdir. Erkek yaşlıların da %82'si çevrelerinde çocukları istediklerini, %12'si istemediklerini belirtmişlerdir (Grafik 20).

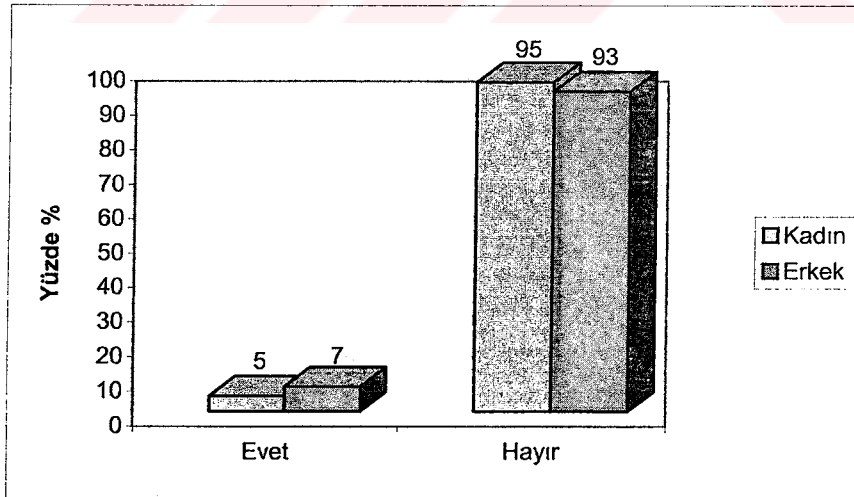
Grafik 20. Çocuklarla birlikte olma isteğine ait değerlendirme

Ankete katılan yaşlılara, yaşlılarından oluşan bir çevrede yaşama isteği sorulduğunda; kadın yaşlıların %91'i yaşlılarını çevrelerinde isterken, %9'u istemediklerini belirtmişlerdir. Buna karşılık erkek yaşlıların %86'sı istedikleri, %14'ü istemedikleri görülmüştür (Grafik 21).

Grafik 21. Yaşlılarıyla birlikte olma isteğine ait değerlendirme

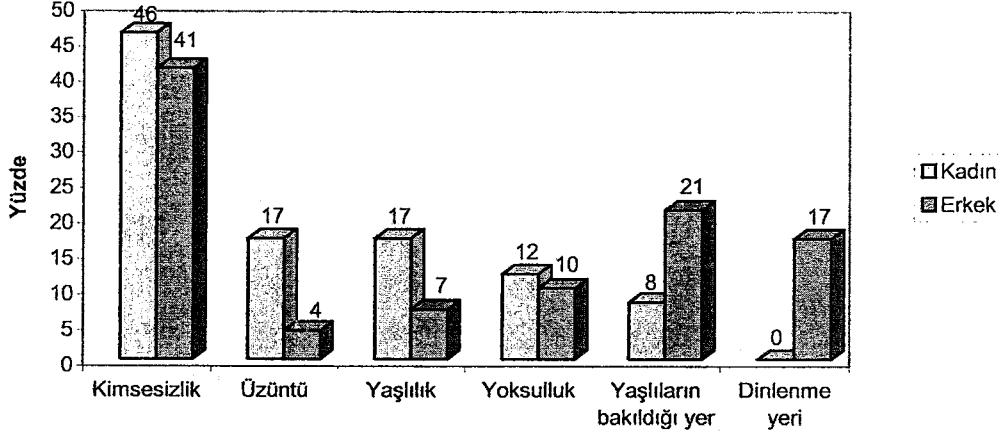
Yaşlılara huzurevinde yaşama isteğiyle ilgili soru yöneltildiğinde; kadın yaşlıların %5'i huzurevinde yaşamayı isterken, %95'i istemediğini belirtmiştir. Erkek yaşlıların ise %7'sinin istediği, %93'ünün istemediği tespit edilmiştir (Grafik 22).

Grafik 22. Huzurevinde yaşamaya ait değerlendirme

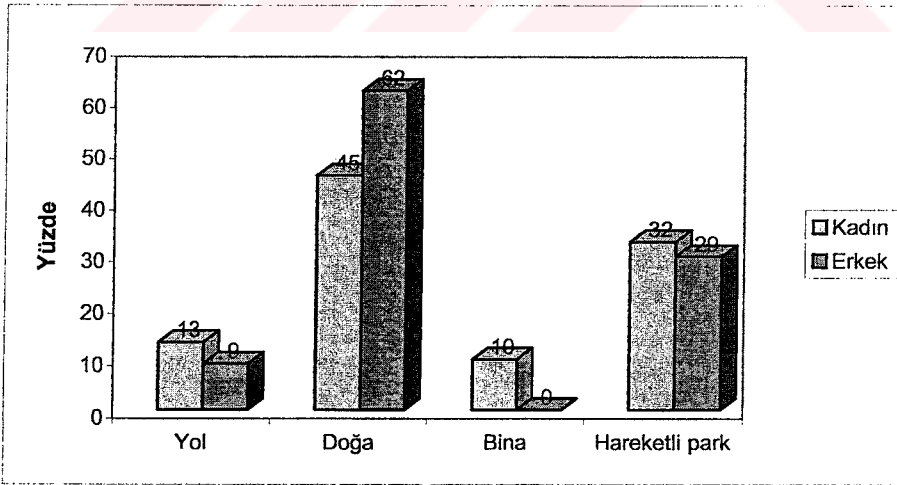
Yaşlılara, huzurevinin onlara neyi ifade ettiği sorulduğunda; kadın yaşlıların %46'sı kimsesizliği, %17'si üzüntüyü, %17'si yaşlılığı, %12'si yoksulluğu, %8'i yaşlıların

bakıldığı yeri ifade ettiğini belirtmişlerdir. Erkek yaşlıların ise %41'i kimsesizliği, %4'ü üzüntüyü, %7'si yaşlılığı, %10'u yoksulluğu, %21'i yaşlıların bakıldığı yeri ve %17'si dinlenme yeri olarak ifade ettiğini belirtmişlerdir (Grafik 23).

Grafik 23. Huzurevi kavramına ait değerlendirme

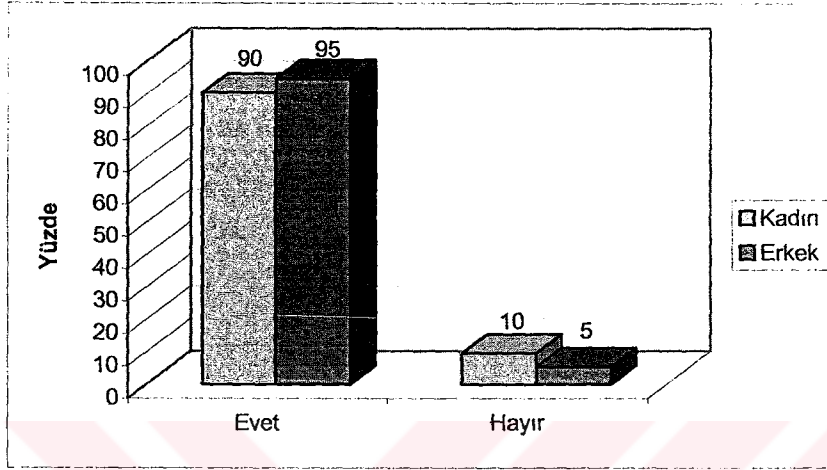
Yaşlılara, pencerelerinden baktıklarında ne tür manzara görmek istedikleri sorulmuştur. Kadın yaşlıların %13'ü yol, %46'sı doğa, %10'u bina, %32'si hareketli park görmek istediklerini belirtmişlerdir. Erkek yaşlıların ise %9'u yol, %62'si doğa, %29'u hareketli park görmek istediklerini ifade etmişlerdir (Grafik 24).

Grafik 24. Manzaraya ait değerlendirme

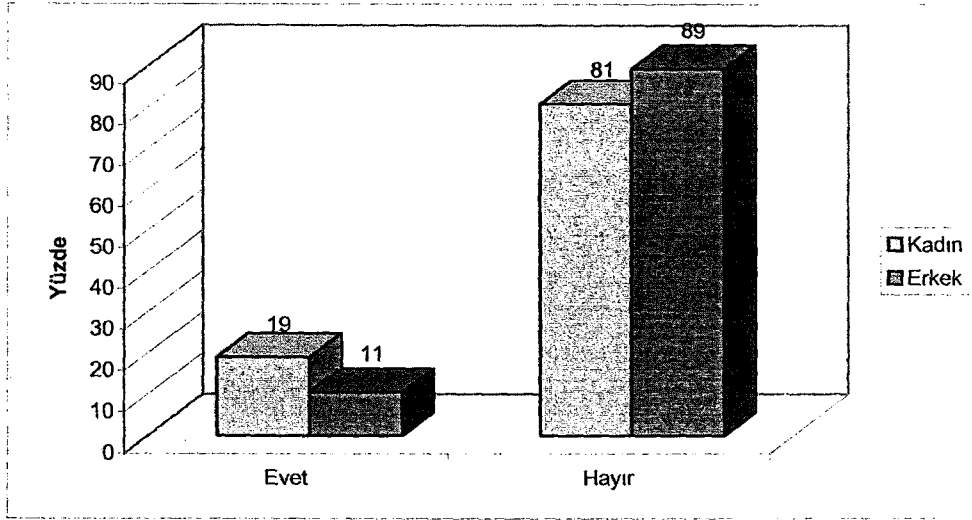
6.2.2.2. Huzurevinde Yaşayan Yaşlıların Psikolojik Gereksinimlerine Ait Değerlendirme

Yaşlılara, buldukları huzurevine uyumlarıyla ilgili soru yöneltildiğinde; kadın yaşlıların %90'ının uyum sağladığı, %10'unun uyum sağlayamadığı, erkek yaşlıların ise %95'inin uyum sağladığı, %5'inin uyum sağlayamadığı görülmüştür (Grafik 25). Huzurevine kısa süre önce gelen yaşlılar, uyum sağlayamadıklarını ifade etmişlerdir.

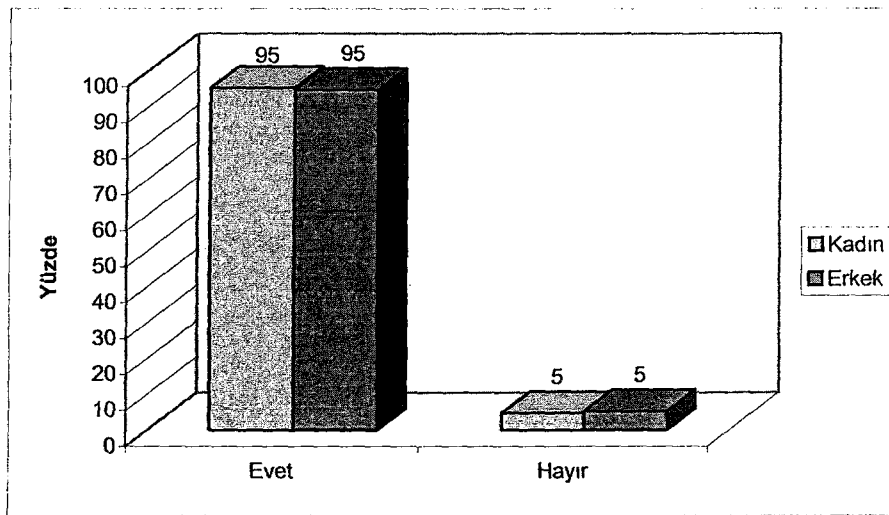
Grafik 25. Huzurevine uyum ile ilgili değerlendirme

Yaşlılara, huzurevinin konumu ile ilgili soru sorulduğunda; kadın yaşlıların %19'u şehir dışını, %81'i şehir içini tercih ettiklerini belirtmişlerdir. Erkek yaşlıların ise %11'i şehir dışını, %89'u şehir içini istediklerini ifade etmişlerdir (Grafik 26). Yaşlılar, ziyaretçilerin daha sık kendilerini ziyaret edebildikleri ve istedikleri zaman şehri gezmek için dışarıya çıkabildikleri için huzurevinin şehir içinde olmasından memnun olduklarını belirtmişlerdir. Şehir dışını, daha fazla yeşillik içinde yaşamak istedikleri için tercih ettiklerini belirtmişlerdir.

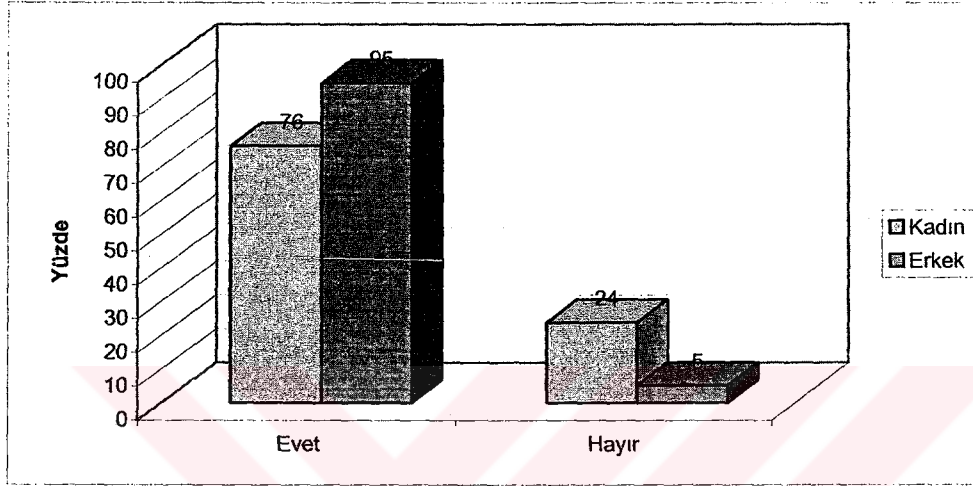
Grafik 26. Huzurevinin konumuna ait değerlendirme

Ankete katılan yaşlılara odalarındaki kişi sayısı ile ilgili soru yöneltildiğinde; kadın yaşlıların %95'i kişi sayısını kendilerinin seçtiklerini, %5'i buna zorunlu kıldığını belirtmişlerdir. Erkek yaşlıların da %95'i kendi seçimlerini, %5'i yöneticilerin karar verdiğini ifade etmişlerdir (Grafik 27). Kadın yaşlıların %75'i başkalarıyla anlaşamama, %5'i ekonomik nedenlerden, %5'i yalnızlık korkusundan ve %15'i eşyle birlikte kalmak istediğinden odalarındaki kişi sayısını belirlemişlerdir. Erkek yaşlıların ise %38'i başkalarıyla anlaşamama, %17'si ekonomik nedenlerden, %17'si sağlık sorunlarından, %17'si yalnızlık korkusundan ve %11'i eşyle birlikte kalmak istediğinden odalarındaki kişi sayısını belirlemişlerdir.

Grafik 27. Odalardaki kişi sayısına ait değerlendirme

Yaşlılara yatak odalarındaki memnuniyet ile ilgili soru yöneltildiğinde; kadın yaşlıların %76'sı odalarında kendilerini rahat hissettiklerini, %24'ü rahatsızlık duyduğunu belirtmişlerdir. Erkek yaşlıların ise %95'i rahat hissettiklerini, %5'i rahatsızlık hissettiğini belirtmişlerdir (Grafik 28). Kadın yaşlıların %80'i yakınında bulunan odaların seslerini işittiği için, %20'si ise odasının güneşli olmasından dolayı rahatsızlık duyduğunu ifade etmişlerdir. Erkek yaşlılar ise yan odaların seslerinden dolayı rahatsızlık duyduğunu belirtmişlerdir.

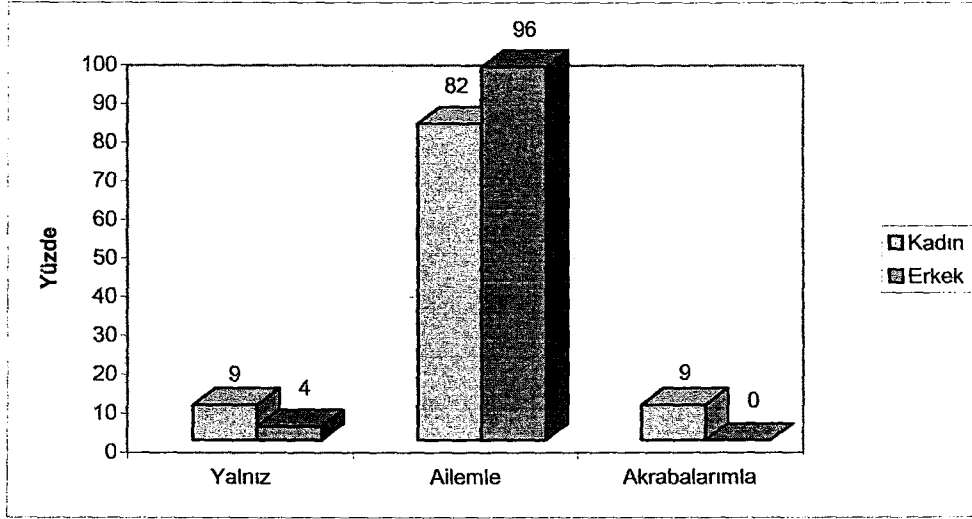
Grafik 28. Yatak odalarındaki memnuniyet ile ilgili değerlendirme

6.2.3. Yaşlıların Sosyo-Ekonomik Gereksinimlerine Ait Değerlendirme

Diyarbakır kent merkezinde yaşayan yaşlılara, sosyo-ekonomik gereksinimleri ile ilgili olarak kiminle birlikte oturdukları, dini ibadetleri, boş zamanlarını nasıl değerlendirdikleri, spor yapmak için ne tür alanlar istedikleri, kadınlarla erkeklerin aynı yapı içerisinde yaşamalarına karşı tutumları, balkon tercihleri ve yaşlıların ihtiyaçlarına verilen önem ile ilgili sorular yöneltmiştir. Huzurevinde yaşayan yaşlılara ise huzurevinde yaşamayı tercih etme sebepleri, kadınlarla erkeklerin aynı yapı içinde yaşamalarına karşı tutumları, kaç kişilik odalarda kaldıkları, farklı aktivite tercihleri ve ihtiyaçlarına verilen önem ile ilgili sorular sorulmuştur.

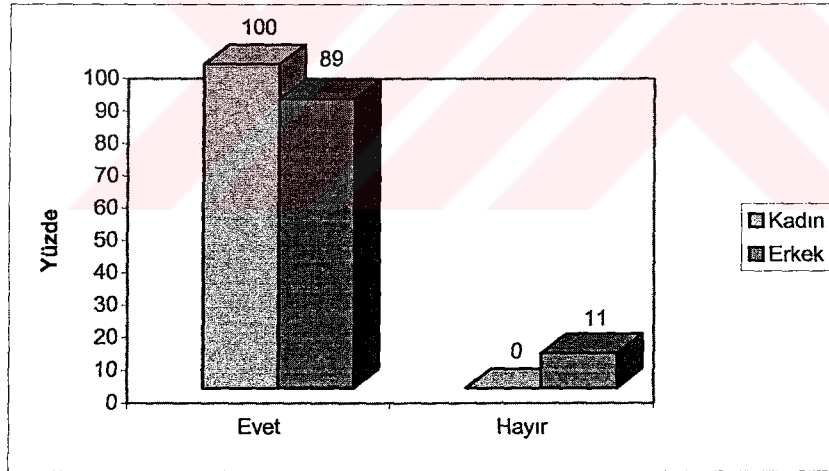
6.2.3.1. Diyarbakır Kent Merkezinde Yaşayan Yaşlıların Sosyo-Ekonomik Gereksinimlerine Ait Değerlendirme

Yaşlılara kiminle birlikte yaşadıkları sorulduğunda; kadın yaşlıların %9'u yalnız, %82'si aileleriyle, %9'u akrabalarıyla yaşadıklarını belirtmişlerdir. Erkek yaşlıların ise %4'ü yalnız, %96'sı aileleriyle birlikte yaşadıklarını ifade etmişlerdir (Grafik 29).

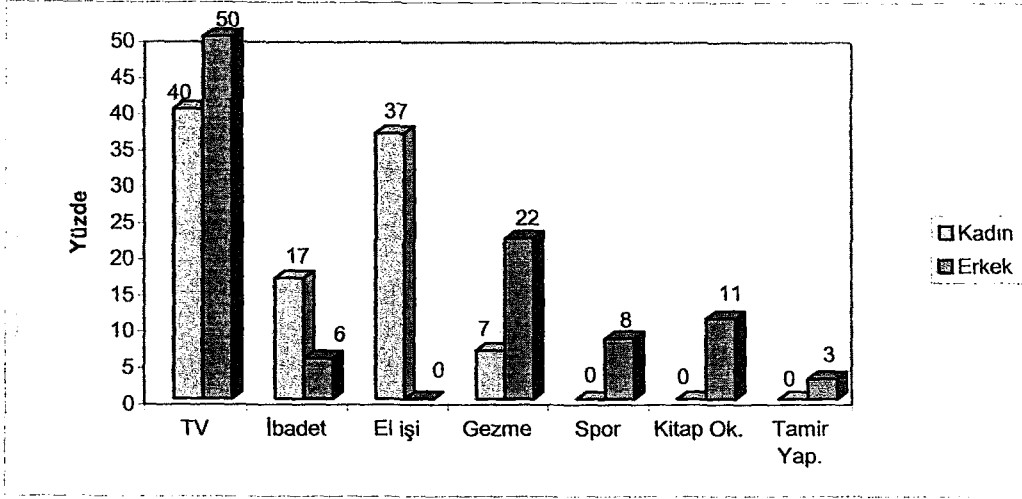
Grafik 29. Birlikte yaşadıkları kişilere ait değerlendirme

Ankete katılan yaşlılara dini ibadetleri ile ilgili soru yöneltildiğinde; kadın yaşlıların %100'ü dini ibadetlerini yaptıklarını belirtmişlerdir. Buna karşılık erkek yaşlıların %89'u ibadet yaptıklarını, %11'i yapmadıklarını belirtmişlerdir (Grafik 30).

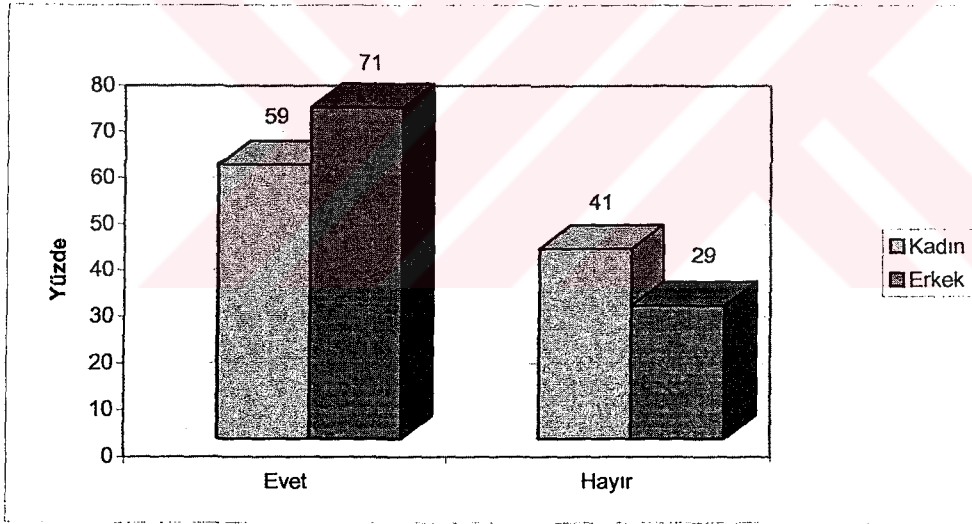
Grafik 30. Dini ibadete ait değerlendirme

Yaşlılara boş zamanlarını nasıl değerlendirdikleri sorulduğunda; kadın yaşlıların %40'ı TV seyrederek, %17'si ibadet yaparak, %37'si el işi yaparak, %7'si gezerek boş vakitlerini geçirdiklerini belirtmişlerdir. Erkek yaşlıların ise %50'si TV seyrederek, %6'sı ibadet ederek, %22'si gezerek, %8'i spor yaparak, %11'i kitap okuyarak, %3'ü ise tamir yaparak boş zamanlarını değerlendirdiklerini ifade etmişlerdir (Grafik 31).

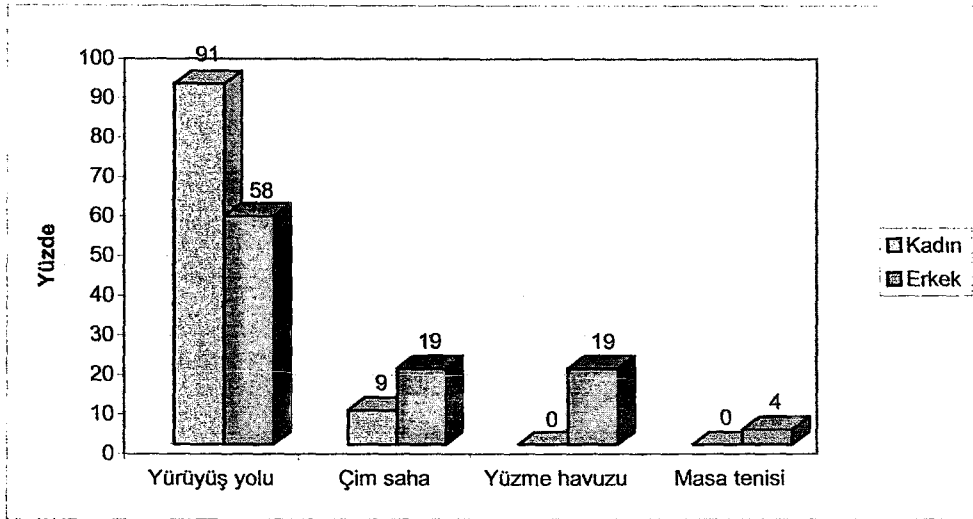
Grafik 31. Boş zamanlarını geçirmeye ait değerlendirme

Yaşlılara spor yapmak için alanlar ile ilgili tercihleri sorulduğunda; kadın yaşlıların %59'unun spor yapmak için alan istediği, %41'inin istemediği; erkek yaşlıların ise %71'inin spor alanı istediği, %29'unun istemediği görülmüştür (Grafik 32).

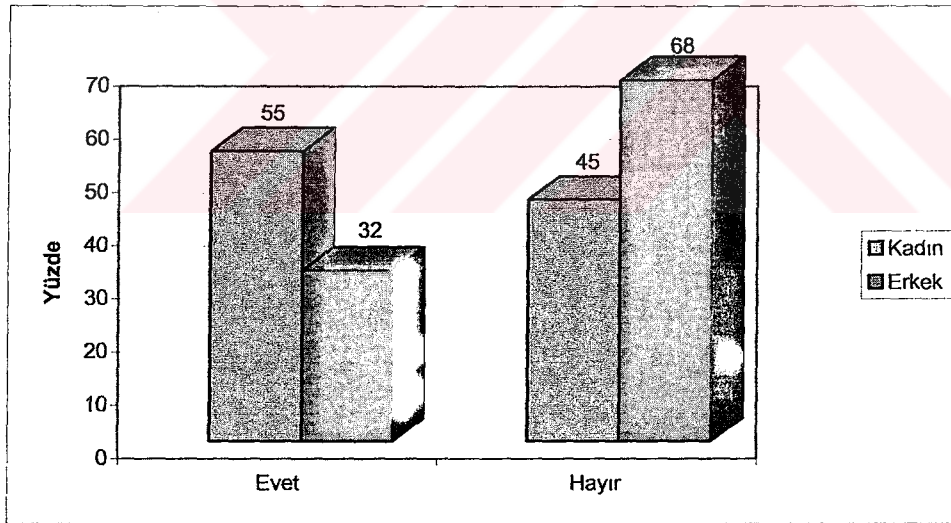
Grafik 32. Spor alanları tercihine ait değerlendirme

Spor yapmak için alan isteyen yaşlılara, hangi sporlar için alanlar istedikleri sorulmuştur. Kadın yaşlıların %91'i yürüyüş yolu, %9'u çim saha istediklerini ifade etmişlerdir. Erkek yaşlıların ise %58'i yürüyüş yolu, %19'u çim saha, %19'u yüzme havuzu ve %4'ü masa tenisi için alan istediklerini belirtmişlerdir (Grafik 33).

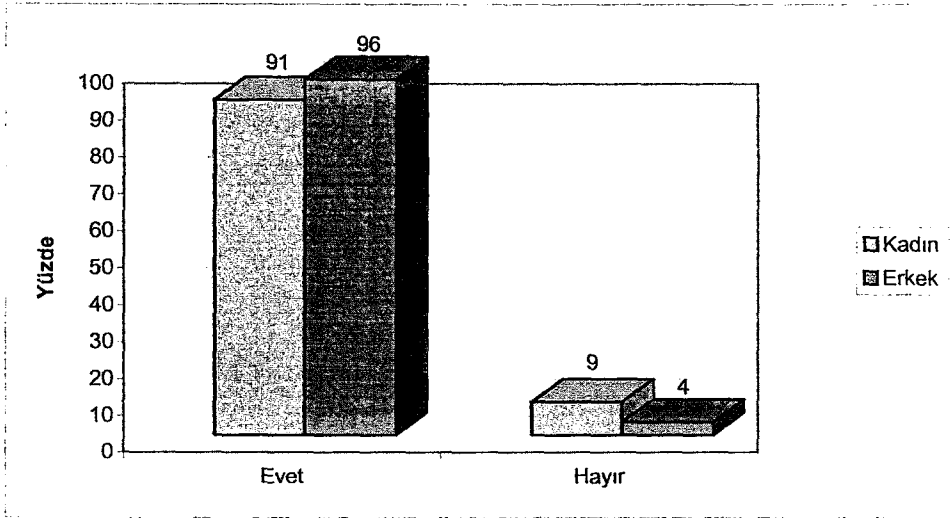
Grafik 33. Spor alanları seçimine ait değerlendirme

Yaşlılara kadınların ve erkeklerin aynı yapı içerisinde yaşamalarına karşı tutumları sorulduğunda; kadın yaşlıların %55'i rahatsızlık duyacağını, %45'i herhangi bir rahatsızlık duymayacağını belirtmiştir. Erkek yaşlıların ise % 32'si rahatsız olacağını, %68'i rahatsız olmayacağını ifade etmiştir (Grafik 34).

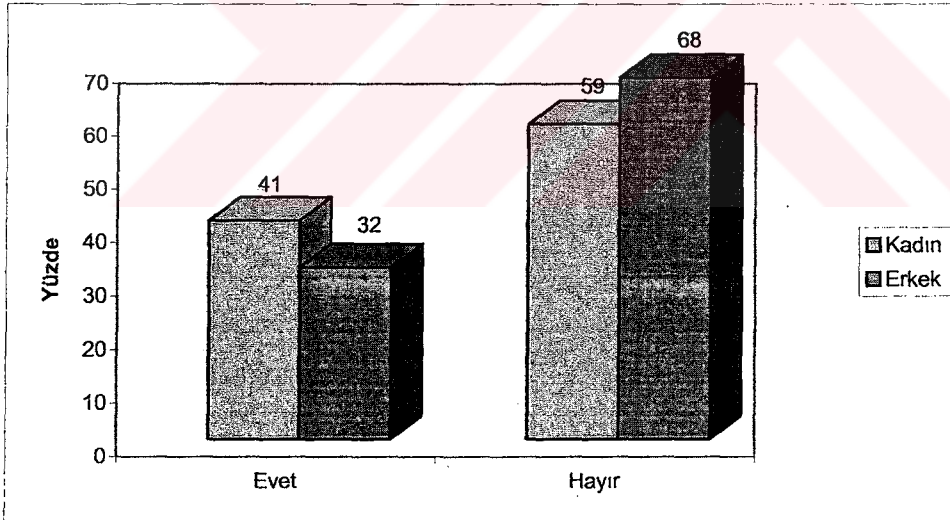
Grafik 34. Kadınların ve erkeklerin aynı yapı içinde yaşamalarına ait değerlendirme

Yaşlılara yapı içinde balkon tercihleri sorulduğunda; kadın yaşlıların %91'i balkon istediklerini, %9'u istemediklerini; erkek yaşlıların ise %96'sı balkon tercih ettiğini, %4'ü tercih etmediğini belirtmiştir (Grafik 35).

Grafik 35. Balkon tercihiine ait değerlendirme

Ankete katılan yaşlılara, yaşlıların ihtiyaçlarına verilen önem ile ilgili yöneltilen soruda; kadın yaşlıların %41'i önem verildiğini, %59'u ise yaşlılara önem verilmediğini belirtmişlerdir. Buna karşılık erkek yaşlıların %32'si önem verildiğini, %68'i ise önem verilmediğini belirtmişlerdir (Grafik 36).

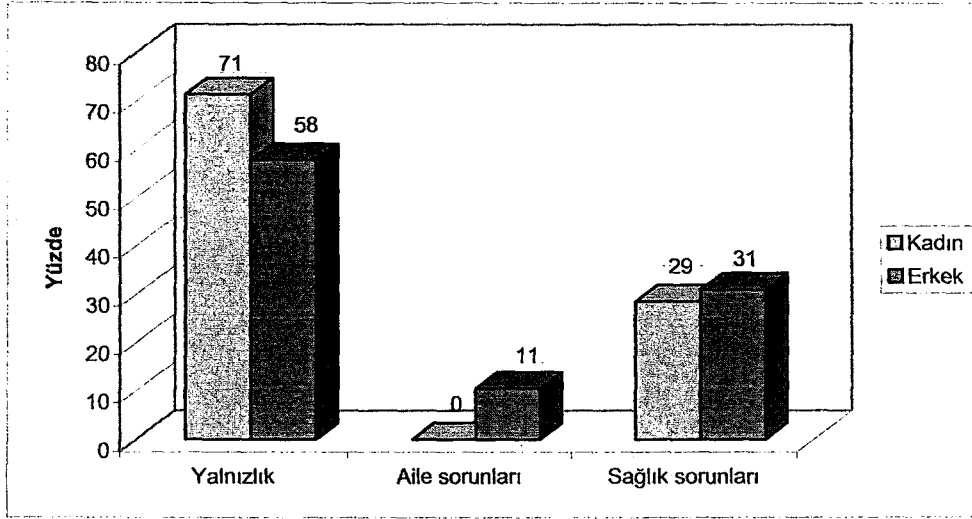

Grafik 36. Yaşlılara verilen önemle ilgili değerlendirme

6.2.3.2. Huzurevinde Yaşayan Yaşlıların Sosyo-Ekonomik Gereksinimlerine Ait Değerlendirme

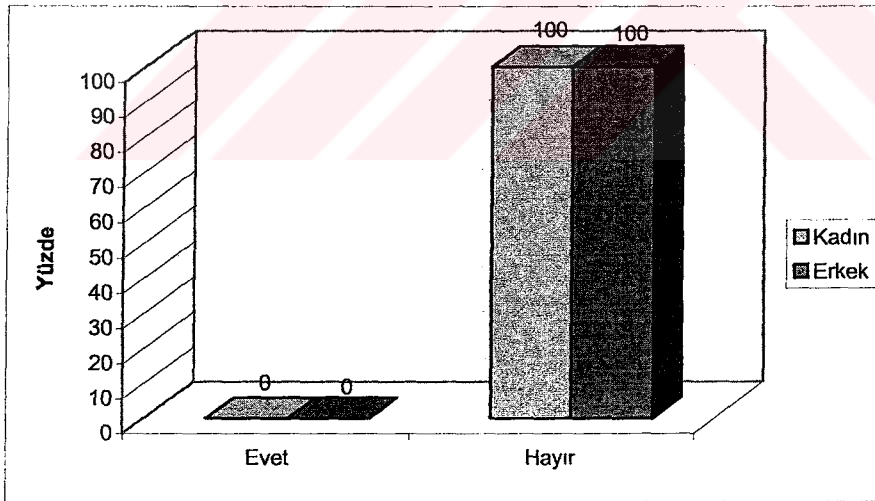
Yaşlılara, huzurevinde yaşamayı neden tercih ettikleri sorulduğunda; kadın yaşlıların %71'inin yalnızlık, %29'unun sağlık sorunlarından dolayı tercih ettikleri görülmüştür.

Erkek yaşlıların ise %58'inin yalnızlık, %11'inin aile sorunları, %31'inin sağlık sorunlarından dolayı tercih ettikleri görülmüştür (Grafik 37).

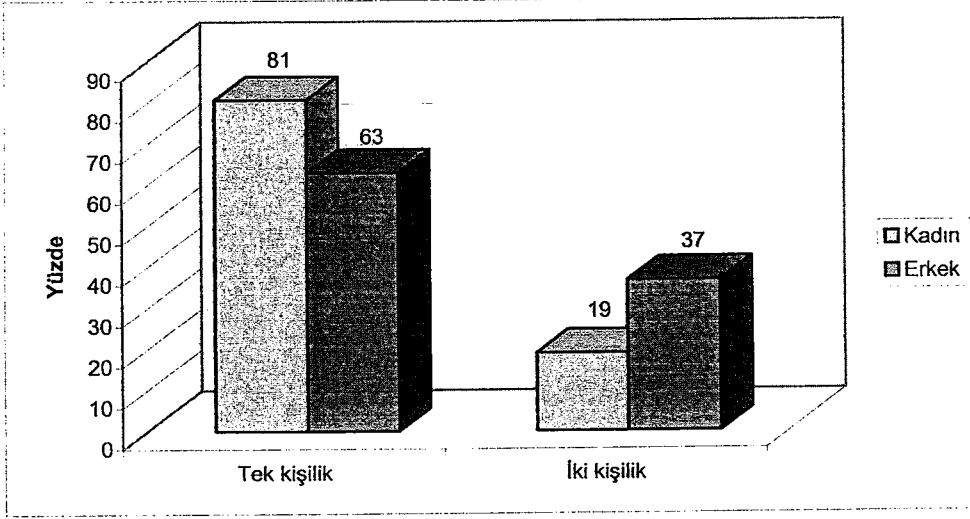
Grafik 37. Huzurevinde yaşamayı tercih etme sebebine ait değerlendirme

Yaşlılara, kadınların ve erkeklerin aynı blok içinde yaşamaları ile ilgili düşünceleri sorulduğunda; kadın ve erkek yaşlıların %100'ü birlikte yaşamaktan hiçbir rahatsızlık duymadıklarını ifade etmişlerdir (Grafik 38).

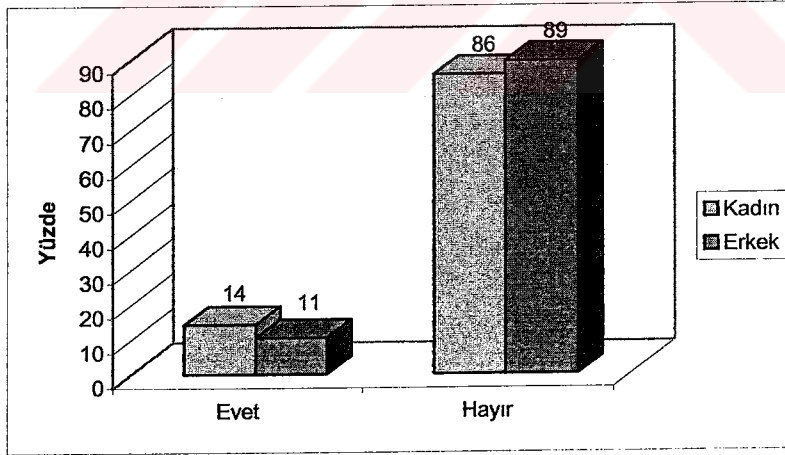
Grafik 38. Kadınların ve erkeklerin aynı blok içinde yaşamalarına ait değerlendirme

Ankete katılan yaşlılara kaç kişilik odalarda kaldıkları sorulduğunda; kadın yaşlıların %81'i tek kişilik, %19'u iki kişilik odalarda; erkek yaşlıların ise %63'ü tek kişilik, %37'si iki kişilik odalarda kaldıklarını belirtmişlerdir (Grafik 39).

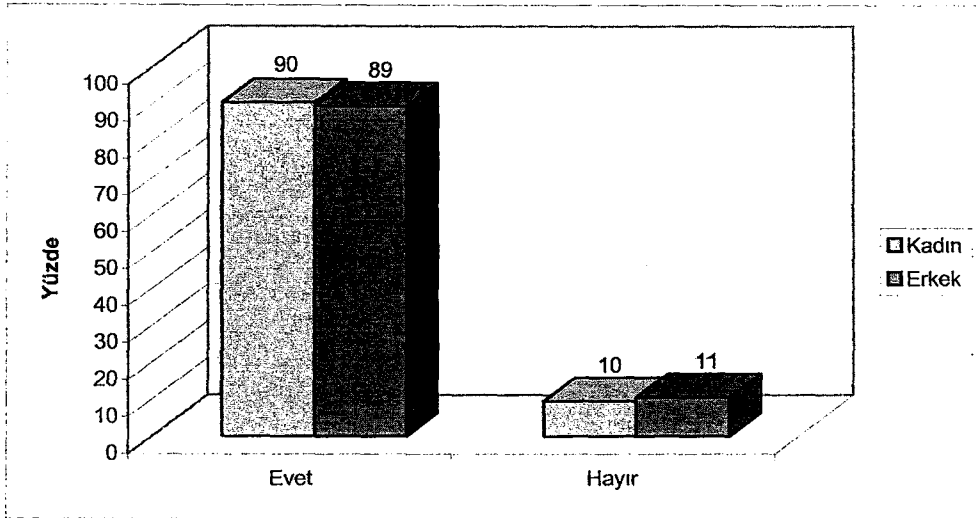
Grafik 39. Oda sayılarına ait değerlendirme

Yaşlılara farklı aktiviteler için mekan tercihleri sorulduğunda; kadın yaşlıların %14'ü farklı aktivite alanları istediklerini, %86'sı istemediklerini belirtirken; erkek yaşlıların %86'sı farklı alanlar istediklerini, %89'u istemediklerini belirtmişlerdir (Grafik 40). Farklı aktivite alanları isteyen kadın yaşlıların %33'ü geniş yeşil alanlar, %67'si sera istediklerini ifade etmişlerdir. Erkek yaşlıların ise %50'sinin geniş yeşil alanları, %50'sinin seraları istedikleri görülmüştür.

Grafik 40. Aktivite alanlarına ait değerlendirme

Ankete katılan yaşlılara, yaşlıların ihtiyaçlarına verilen önem ile ilgili soru yöneltildiğinde; kadın yaşlıların %90'ı yaşlıların ihtiyaçlarına önem verildiğini, %10'u ise verilmediğini ifade etmişlerdir. Buna karşılık erkek yaşlıların %89'u yaşlıların ihtiyaçlarına önem verildiğini, %11'i ise verilmediğini belirtmişlerdir (Grafik 41).

Grafik 41. Yaşlıların ihtiyaçlarına verilen önem ile ilgili değerlendirme

7. BULGULAR

Yapılan araştırmada, değerlendirme sonucu elde edilen bulgular, yaşlıların fizyolojik, psikolojik ve sosyo-ekonomik gereksinimlerine göre sınıflandırılmıştır.

7.1. Yaşlıların Fizyolojik Gereksinimlerine Ait Bulgular

Yaşlıların fizyolojik gereksinimlerine ait anket değerlendirmeleri sonucunda, yaşlıların özellikle merdivenleri ve rampaları kullanırken zorlandıkları tespit edilmiştir. Yaşlılar, merdiven yerine asansörü kullanmayı tercih etmektedirler. Bu nedenle yaşlılar için tasarlanan yapılar iki kattan oluşsa da, merdiven yanında asansör de tasarlanmalıdır. Özellikle dış mekanlarda bulunan merdivenlerin ve rampaların kaplama malzemeleri ayırt edilebilecek renk ve dokuda seçilmelidir.

Değerlendirme sonuçlarına göre yaşlıların çoğu, sabah güneşini tercih etmektedirler. Bu nedenle yatak odaları doğuya yönlendirilmelidir. Pencerele, yaşlı yatağının yanında ve yaşlı yatar vaziyetteyken dış mekanı görebilecek yükseklikte tasarlanmalıdır.

Yaşlıların rahatlıkla yıkanabilmeleri için banyolar, duş tekneleri yerleştirilecek şekilde tasarlanmalıdır. Kurna görevini görecek su biriktirme hazneleri dşnlmelidir. Duş içinde mutlaka oturma yeri tasarlanmalı ve evre duvarlara tutunma barları yerleştirilmelidir. Yaşlanmayla birlikte algılamada zorluklar yaşandığı için, duş bataryaları yaşlıların kullanabileceği basit düzeneklerle tasarlanmalıdır. Bütün bataryalar, el ile kavranabilecek şekilde olmalıdır. Çevirmeli batarya yerine aşağı-yukarı, sağa-sola hareketli bataryalar tercih edilmelidir.

Yapılan ankete göre Diyarbakır'da yaşayan yaşlıların birçoğu tuvaletlerde hela taşını hijyen olması nedeniyle tercih etmektedirler. Ancak yaşlıların fizyolojik sorunlarından dolayı, klozet onlar için daha uygun olmaktadır. Yaşlı odalarında klozet, diğer toplu mekanlarda kullanılan tuvaletlerde ise klozet ile birlikte hela taşının tercih edilmesi gerekmektedir. Kullanılan klozetlerin ve lavaboların yüksekliklerine, yakınlarındaki tutunma barlarına zen gösterilmelidir.

Yaşlıların çoğu, daha çok ev ortamı hissettikleri ve kaymadıkları için döşeme kaplama malzemesi olarak halıyı tercih etmektedirler. Islak hacimlerde ise kaymayacakları türden malzemeler seçilmelidir.

Yaşlılar, kısa sürede yoruldukları için mekanlar arası mesafe uzun tutulmamalıdır. Koridorlarda dinlenme köşeleri düzenlenmelidir. Bütün mekanların aydınlatmasına özen gösterilmelidir. Özellikle yaşlı odalarının kapı kilitleri, yaşlıların rahatlıkla görebilmelerini sağlayacak şekilde aydınlatılmalıdır. Kapılarda odaların kime ait olduğunu veya ne amaçla kullanıldığını belirten tabelalar bulunmalıdır. Bu tabelaların yaşlıların okuyabileceği ebatlarda ve kontrastlıkta olmasına dikkat edilmelidir.

7.2. Yaşlıların Psikolojik Gereksinimlerine Ait Bulgular

Yaşlanmaya bağlı olarak oluşan psikolojik değişimler, yaşlıların buldukları çevreyle olan memnuniyetlerini etkilemektedir. Yapılan anket sonucunda, yaşlıların psikolojik gereksinimlerinin, mekanların tasarımlarına yansması gerektiği görülmüştür.

Yaşlıların psikolojik gereksinimlerine ait değerlendirmede, Diyarbakır kent merkezinde yaşayan yaşlıların, şehir dışında bahçeli konutlarda yaşamayı tercih ettikleri sonucuna varılmıştır. Ancak huzurevi ortamında yaşayanlar şehir içinde yaşayarak istedikleri zaman şehri gezmeyi istemektedirler. Yapılar şehir dışında olsa dahi iyi bir ulaşım sistemiyle huzurevi ziyaretçileri sürekli yaşlılarını ziyaret edebilmeli ve yaşlıların istedikleri zaman şehri gezebilmesi sağlanmalıdır.

Değerlendirme sonuçlarına göre yaşlıların çoğu bahçe işlerini sevmektedirler. Yaşlılar, özellikle çiçekli bitkileri tercih etmektedirler. Çiçeklerin kuruyup tekrar açması hayatın devamlılığını onlara göstermektedir. Bu nedenle de onlar için düzenlenen bahçeler çiçekli bitkilerle donatılmalıdır. Bu tür tercihler sadece yapının değil, yapı çevresinin de tasarımdaki önemini ortaya koymaktadır.

Yaşlılar çevrelerinde en çok yeşil rengini görmeyi istemektedirler. Çevrelerinde dinlendirici ve huzur verici bir renk olan yeşil renginin tonları kullanılmalıdır.

Yaşlılarımız çevrelerinde çocukları ve kendi yaşlılarını istemektedirler. Bu nedenle huzurevlerinin yakınlarında çocuklarla ilgili kurumların yer alması gerekmektedir.

Diyarbakır'da yaşayan yaşlılar huzurevlerini kimsesizlerin yeri olarak gördüklerinden bu tür yapılarda yaşamayı istememektedirler.

Ankete katılan yaşlıların çoğu pencerelerinin doğaya veya hareketli parklara bakmasını tercih etmektedirler. Bu nedenle huzurevlerinin geniş ve hareketli yeşil alanlar içinde olması gerekmektedir.

Kimi yaşlı, duyma kayıplarından dolayı bulunduğu ortamda yüksek sesle konuşmakta, televizyon izlemekte ve hareket etmektedir. Bu da başka bir yaşlıyı psikolojik olarak rahatsız etmektedir. Uyku hafifliği yaşayan yaşlılar, en küçük seslerde uyanabilmekte ve bütün gece huzursuz olabilmektedir. Bunu önlemek için yaşlıların özellikle yatak odaları arasındaki ses yalıtımına özen gösterilmelidir.

7.3. Yaşlıların Sosyo-Ekonomik Gereksinimlerine Ait Bulgular

Anket çalışması sonucuna göre, Diyarbakır kent merkezinde yaşayan yaşlıların çoğu aileleriyle birlikte yaşamaktadırlar.

Değerlendirme sonuçlarına göre yaşlılar, başkalarıyla iyi anlaşamama nedenlerinden tek kişilik odaları tercih etmektedirler. Bu nedenle, huzurevlerinin tasarımlarında tek kişilik odalar yoğunlukta tutulmalıdır.

Yaşlıların büyük çoğunluğu dini ibadetlerini yapmaktadırlar. Bu nedenle tasarlanan yapılarda ibadet yerleri düşünülmelidir. Yaşlılar, bu mekanlara kolaylıkla ulaşabilmelidir.

Anket değerlendirmelerine göre yaşlılar boş zamanlarını genellikle televizyon seyrederek, el işi yaparak ve gezerek geçirmektedirler. Yaşlılara bu imkanların sağlandığı dolaşım alanları ve faaliyet odaları tasarlanmalıdır.

Yaşlıların çoğu spor alanı olarak yürüyüş yolları istemektedirler. Yapı çevrelerinde geniş yürüyüş yolları düşünülmelidir.

Kadınlar ve erkekler aynı yapı içerisinde birlikte yaşayabilmektedirler. Bu nedenle ayrı bloklara yerleştirilmelerine gerek duyulmamalıdır.

Yapılarda balkon, yaşlı için ferahlatıcı bir mekandır. Yaşlı kişinin dış ortamla bağlantısını sağlamaktadır. Balkon duvarlarının, yaşlının dış mekanı görmesini engellemeyecek ancak güvenliğini sağlayacak yükseklikte ve saydam malzemelerden yapılmasına özen gösterilmelidir.

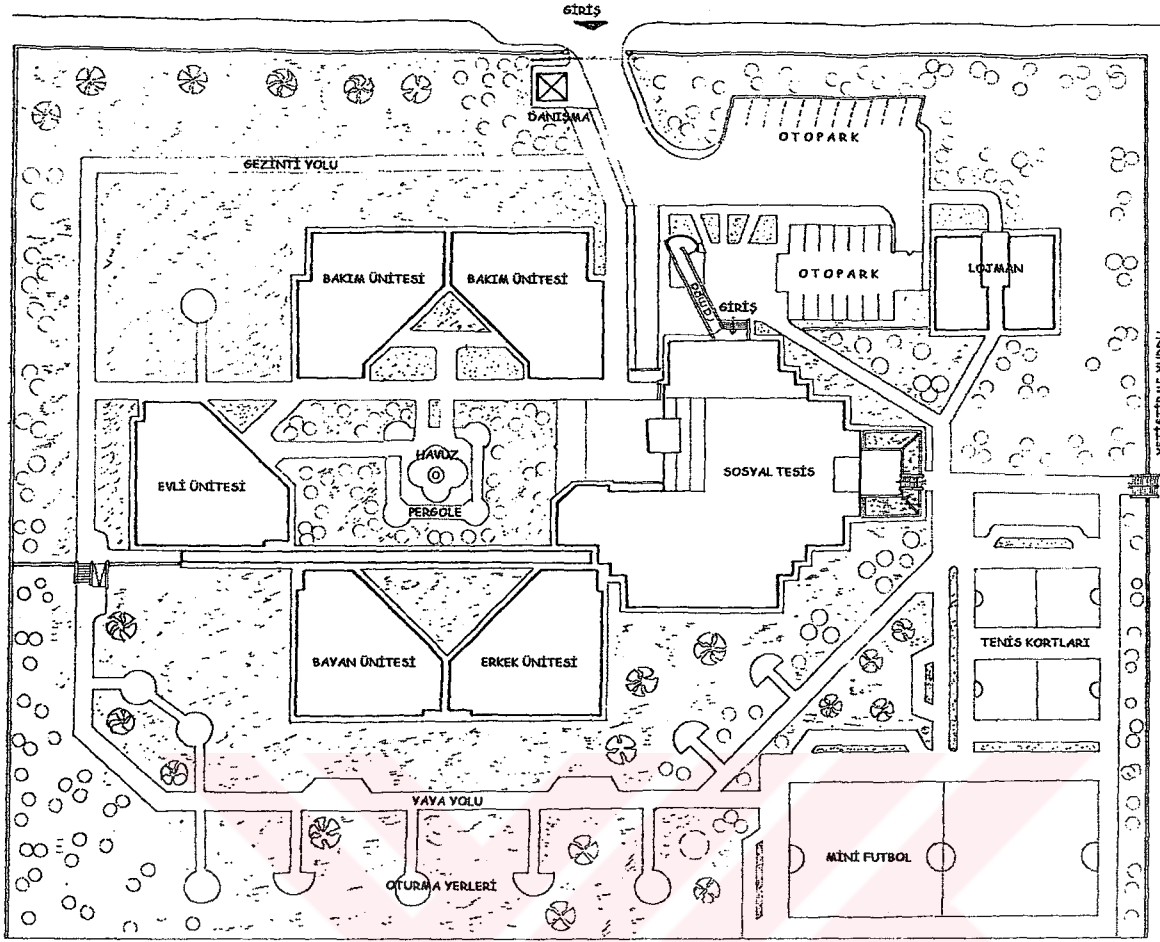
Konutlarda yaşayan yaşlılar, ihtiyaçlarına önem verilmediği düşüncesinde olmasına karşın huzurevinde yaşayan yaşlılar, ihtiyaçlarının giderildiğini, yapılanlardan memnun olduklarını belirtmektedirler. Eğer huzurevleri yaşlıların gereksinimlerini karşılayacak şekilde düzenlenirse, yaşlılar bu tür yapılara kısa sürede uyum sağlamaktadırlar.

Yapılan literatür ve anket çalışmalarının sonuçlarından elde edilen bulgular, çalışma alanı olan Diyarbakır Merkez Huzurevi üzerinde değerlendirilmiştir.

7.4. Bulguların Diyarbakır Merkez Huzurevi Projesinde İrdelenmesi

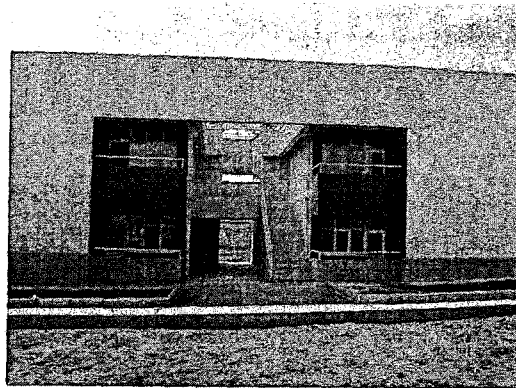
Diyarbakır'ın huzurevi ihtiyacını ve yaşlı kullanıcıların gereksinimlerini karşılayacağı düşünülen Diyarbakır Merkez Huzurevi'nin projesi, Bayındırlık Bakanlığı'na hazırlanmış, 1988 yılında Mimar Nuran Karaaslan ve Mimar Merih Karaaslan tarafından tasarlanmıştır. 80 kişi kapasiteli Diyarbakır Merkez Huzurevi, 1 adet sosyal tesis, 2 adet bakım ünitesi, 1 adet bayan, 1 adet erkek ve 1 adet evli üniteleri olmak üzere toplam 6 bloktan oluşmaktadır. Şehir merkezi dışında bulunmasından dolayı huzurevinde çalışacak personeller için de lojman tasarlanmıştır. Blokların yapımı tamamlandıktan sonra, huzurevinin yanında yapılan yetiştirme yurdu ile ortak kullanacakları bir kafeterya huzurevinin bahçesinde yapılmıştır.

İkamet ve bakım üniteleri ile sosyal tesis, bir avlunun etrafında düzenlenmiş olup, yürüyüş yolları, spor alanları ve oturma yerleri blokların çevresine yerleştirilmiştir. Ayrıca, komplekse ait 25 araçlık otopark bulunmaktadır. Diyarbakır Merkez Huzurevi için hazırlanan ilk vaziyet planı aşağıdaki gibidir (Şekil 44).

Şekil 44. Diyarbakır Merkez Huzurevi vaziyet planı

Personeller için tasarlanan lojman, zemin+1 kattan oluşmaktadır (Resim 17). Bu blokta toplam 4 daire yer almaktadır. Her bir daire antre, mutfak, salon, banyo, wc, 3 adet yatak odası ve 2 adet balkondan oluşmaktadır (Bkz. Ek2).

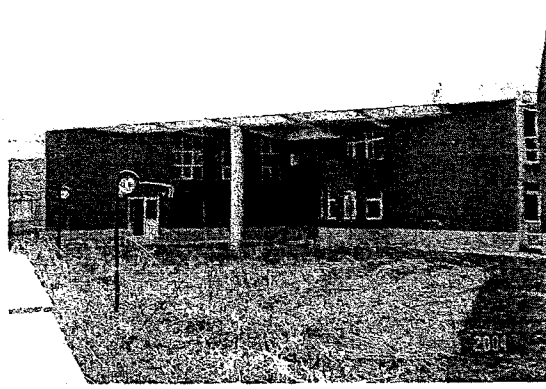
Resim 17. Personel lojmanı görünüşü

İki blok halinde tasarlanan bakım üniteleri sadece zemin kattan oluşmaktadır (Resim 18). Bu blokların birinde, içinde banyo ve balkonu olan 2 kişilik 5 adet yatak odası tasarlanmıştır. Hasta bakıcı odası, kirli çamaşır deposu, bay-bayan personel tuvaletleri, kat ofisi, dinlenme odası, personel yatak odası bu blokta bulunmaktadır. Yardımsız yıkanamayanlar için büyük bir banyo da yer almaktadır. Diğer bakım ünitesi bloğunda, içinde banyo ve balkonu olan 2 kişilik 5 adet yatak odası bulunmaktadır. Ayrıca bu blokta doktor odası, muayene odası, fizyoterapi odası, egzersiz odası, nöbetçi hemşire odası, hemşire dinlenme odası, tecrit odası ve personel için banyo tasarlanmıştır (Bkz. Ek2).

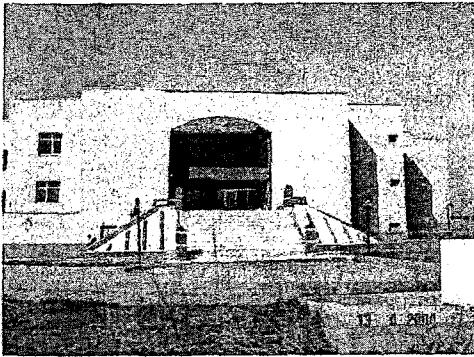
Resim 18. Bakım ünitesi görünüşü

Erkek, bayan ve evli çiftler için tasarlanan üniteler, zemin + 1 kattan oluşmaktadır (Resim 19). Zemin katta içinde banyo ve balkonu olan 2 kişilik 4 adet, tek kişilik 2 adet yatak odası bulunmaktadır. Ayrıca bu katta, yardımsız yıkanamayan yaşlılar için büyük bir banyo, çay ofisi, bay ve bayan personel tuvaletleri, çamaşır yıkama odası ve koridorda düzenlenmiş oturma köşesi bulunmaktadır. Bu blokların 1. katında ise yine içinde banyo ve balkonu olan 2 kişilik 4 adet, tek kişilik 2 adet yatak odası bulunmaktadır. Ayrıca çay ofisi, nöbetçi hemşire odası, hemşire dinlenme odası, oturma salonu, ütü ve dikiş odası da bu katta yer almaktadır (Bkz. Ek2).

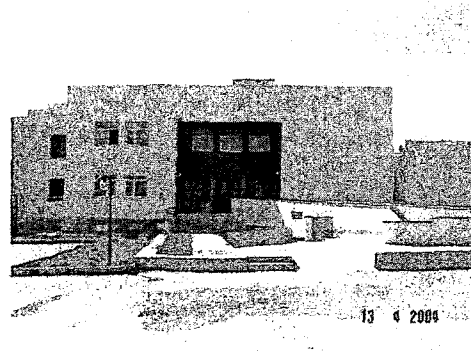

Resim 19. Bayan, erkek ve evli çiftler ünitesi görünüşü

Yaşlıların sosyal aktivitelerini gerçekleştireceği sosyal tesis bodrum + zemin + 1. kattan oluşmaktadır (Resim 20, 21). Tesisin bodrum katında diyetisyen odası, mutfak, çamaşırhane, bay ve bayan tuvaletleri, morg, ısı merkezi, kazan dairesi, şöför odası, bay ve bayan personel yatak odaları ve banyoları, jeneratör odası, trafo odası, kurban kesim odası bulunmaktadır. Zemin katında, bay ve bayan tuvaletleri, teras, ofis, yemek salonu, çok amaçlı salon, sanatçı odası, bürolar, sosyal servis odası, santral operatör odası, baş hemşire odası, pansuman odası, doktor, fizyoterapist, psikolog odaları, egzersiz salonu, hobi odası yer almaktadır. Sosyal merkezin 1. katında ise mescit, bay ve bayan tuvaletleri, 4 adet misafir odası, bay ve bayan berberi, terzi, müdür, müdür yardımcısı, sekreter, döner sermaye odaları, çay ofisi, televizyon izleme salonu ve kütüphane tasarlanmıştır (Bkz. Ek2).

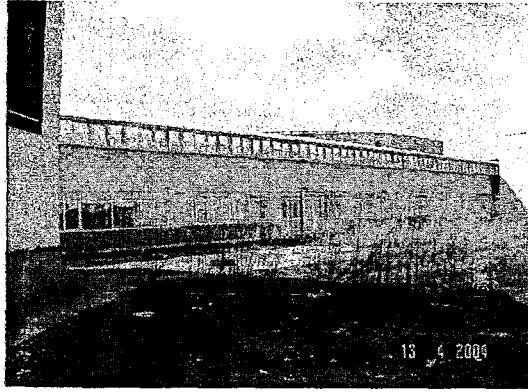

Resim 20. Sosyal tesis sol giriş görünüşü

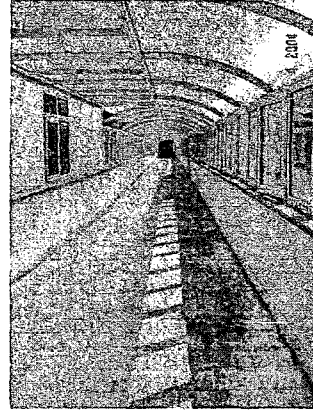

Resim 21. Sosyal tesis ön giriş görünüşü

Sosyal merkezden bay, bayan ve evli çiftler için tasarlanan ünitelere ulaşım, şeffaf elemanlarla örtülü geçiş koridoru ile sağlanmaktadır (Resim 22, 23). Bu bloklarla, bakım üniteleri lojman ve kafeterya arasında herhangi bir kapalı geçiş tasarlanmamıştır.

Resim 22. Bloklar arası geçiş tüneli dış görünüşü

Resim 23. Bloklar arası geçiş tüneli iç görünüşü

Çalışma sonucunda elde edilen bulgular, yaşlıların fizyolojik, psikolojik ve sosyo-ekonomik gereksinimlerine göre Diyarbakır Merkez Huzurevi üzerinde irdelenmiştir.

7.4.1. Fizyolojik Gereksinimlere Ait Bulguların Diyarbakır Merkez Huzurevi Projesinde İrdelenmesi

Çalışma sonucunda Diyarbakır Merkez Huzurevi'nde yaşlı kullanıcıların birtakım fizyolojik gereksinimlerinin karşılandığı, birtakım gereksinimlerin ise karşılanmadığı görülmüştür.

Yaşlıların çoğu sabah güneşini tercih etmektedirler. Ancak huzurevinin bütün odaları sabah güneşini alacak şekilde konumlanmamıştır.

Sabah güneşini alabilmesi için yatak odaları, doğuya ve güneye yönlendirilmelidir. Ancak bütün blokların yapımı tamamlanmıştır. Sadece huzurevinin kapasitesinin yetersiz kalmasından dolayı eklemeler yapıldığında, yeni yapılacak blokların yatak odaları doğuya yönlendirilebilir.

Erkek, bayan ve evli çiftlerin ünitelerinin her birinde, bina kullanım alanı yaklaşık $700m^2$, bakım ünitelerinde ise yaklaşık $377m^2$ 'dir. Kişi başına kullanım alanı $41m^2$ olması gerekirken, erkek, bayan ve evli çiftler ünitelerindeki kullanım alanı kişi başına $35m^2$, bakım ünitelerinde ise $38m^2$ 'dir.

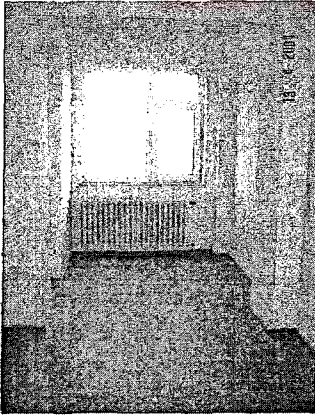
Yapımı tamamlanan bloklara eklemeler yapılarak kişi başı kullanım alanı arttırılabilir.

Huzurevindeki tek kişilik yatak odaları yaklaşık 12m², iki kişilik yatak odaları ise yaklaşık 23m²'dir. Bu alanlar, yaşlıların yatak odalarını kullanabilmeleri için yeterlidir. Tek kişilik yatak odasında pencere bulunmamaktadır. Sadece balkon kapısından aydınlatma sağlanmaktadır. İki kişilik yatak odalarının pencereleri ise, yaşlının yatağından göremeyeceği bir konumdadır.

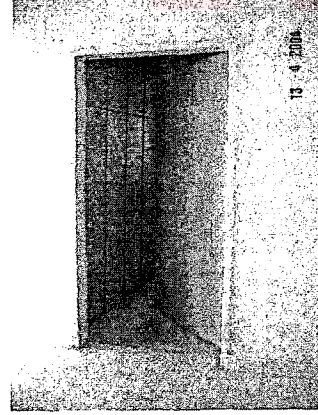
Pencereler zeminden 86cm yüksekliktedir. Bu konumda yaşlı uzanır vaziyetteyken dışarıyı görememektedir. Pencereler 180° açılmamakta ve pencere kolları döşemeden 140cm yüksekliktedir. Bu yükseklik, tekerlekli sandalye kullanan bir yaşlının pencere kolunu kullanmasını zorlaştırmaktadır. Ayrıca pencere denizlikleri, yaşlının çiçek saksısı koymasına olanak verecek genişlikte değildir (Resim 24).

Kapı genişlikleri 104cm olup geçişler için ideal bir genişliktir. Kapı kolu yüksekliği 92cm'dir. Bu yükseklikteki kollar yaşlılar tarafından rahatlıkla kullanılabilir. Koridor ile yatak odaları arasında eşik bulunmaması tekerlekli sandalye kullananlar için kolaylık sağlayacaktır. Ancak kapılarda odanın kime ait olduğunu belirtecek tabelalar bulunmamaktadır (Resim 25).

Odalarda acil durumlar için çağrı zili düzenlenmemiştir. Yatak odalarında bulunan elbise dolaplarının askıları zeminden 180cm yüksekliktedir. Bu yükseklik, yaşlının dolabı kullanmasını zorlaştıracaktır. Döşeme kaplama malzemesi olarak yürümede zorluk çıkarmayan ve temizlenmesi kolay vinyl malzeme kullanılmıştır.

Resim 24. Yatak odası pencere görünüşü

Resim 25. Yatak odası kapı görünüşü

Tek kişilik odalarda pencerenin bulunmaması ve aydınlatmanın sadece balkon kapısından sağlanması yetersizdir. Oda içerisinde uygun bir yerde pencere açılmalıdır. Uzanır vaziyetteki yaşlının dışarıyı görebilmesi için pencere yüksekliği 40cm'ye indirilmelidir.

Pencere kanatları 180° açılabilir ve kolları yaşlının rahatlıkla kullanabileceği 100cm yükseklikte olacak şekilde değiştirilmelidir. Denizlikler çiçekler için uygun genişliğe getirilmelidir.

Oda girişlerine, odanın kime ait olduğunu gösteren tabelalar yerleştirilmeli; bu tabelalardaki yazıların, yaşlının rahatlıkla okuyabileceği ebatlarda ve kontrastlıkta olmasına dikkat edilmelidir.

Acil durumlar için yatakların başucuna çağrı sistemi düzenlenmelidir. Elbise dolaplarının askıları yaşlının rahatlıkla kullanabileceği 140cm yüksekliğe indirilmelidir. Yatak odalarında kullanılacak mobilyaların imkanlar ölçüsünde ahşap malzemelerden yapılmış olması tercih edilmelidir.

Huzurevinde, yaşlı odalarının her birinde balkon tasarlanmıştır. Ancak, balkon kapısı 75cm yapılmış ve balkona geçiş eşik yerleştirilmiştir (Resim 26). Özellikle tekerlekli sandalye kullanan yaşlı için yatak odasından balkona geçiş mümkün olmayacaktır. Parapet yüksekliği 74cm olup yaşlı için ideal bir yüksekliktir. Ancak parapet, tuğla ile örülerek yaşlının dışarıyı görmesi engellenmiştir (Resim 27).

Resim 26. Balkon kapı eşik görünüşü

Resim 27. Balkon parapeti görünüşü

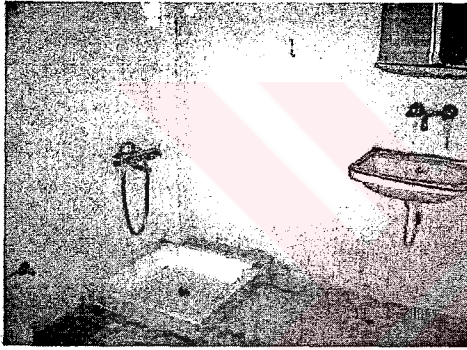
Huzurevindeki balkon kapıları, yaşlının tekerlekli sandalyeyle de rahatlıkla geçebileceği genişlikte yapılmalıdır. Kapı önlerindeki eşikler kaldırılmalıdır. Parapetler, yaşlının dışarıyı rahatlıkla görebileceği saydam malzemeler kullanılarak yapılmalıdır.

Huzurevi banyolarının tekerlekli sandalyelerin rahatlıkla manevra yapabilmeleri için en az 5m² olması gerekirken, yatak odaları içerisindeki banyolar 4m²'dir. Kapıların genişlikleri

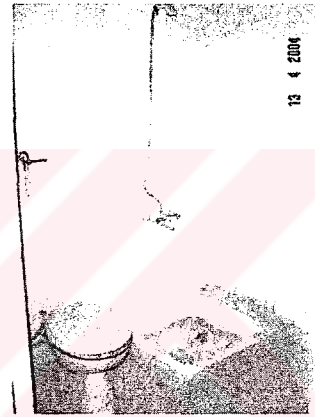
85cm olup banyo içine açılmakta ve kapı önünde eşik bulunmaktadır. Kapı kolları yaşlının rahatlıkla kullanabileceği 102cm zeminden yükseklikindedir.

Yaşlıların yıkanması için duş teknesi kullanılmıştır. Ancak yaşlının banyo yaparken oturması için oturma yerleri düşünülmemiştir. Klozet yüksekliği 43cm, lavabo yüksekliği 81cm olup yaşlılar için ideal yüksekliklerdir. Duş teknesi, lavabo ve klozet çevresinde tutunma kolları yerleştirilmemiştir. Bataryalar çevirmeli türdendir. Döşeme kaplama malzemesi kaymaya elverişli seramikten yapılmıştır (Resim 28, 29).

Acil durumlarda yaşlının kullanabileceği çağrı zili bulunmamaktadır. Ünitelerde tek başına yıkanamayan yaşlılar için kat banyoları yapılmıştır. Toplu kullanım alanlarında 15 adet tuvalet yapılmış olup, bu sayı 80 kişi kapasiteli bir huzurevi için yeterlidir.

Resim 28. Duş teknesi ve lavabo görünüşü

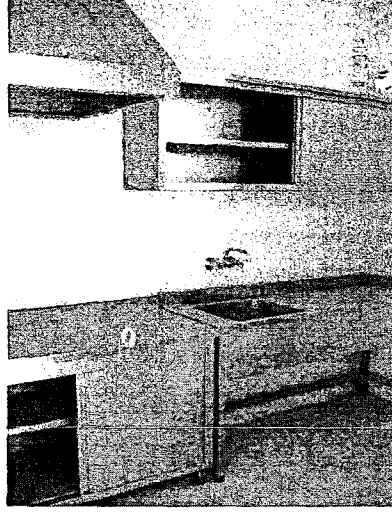
Resim 29. Duş teknesi ve klozet görünüşü

Yaşlı banyolarının alanlarının genişletilmesi mümkün değildir. Ancak, kapılar dışarıya açılarak veya sürme kapı şeklinde yapılarak alan kazanılabilir. Kapı önlerinde bulunan eşikler kaldırılmalıdır.

Duş teknesi içerisine oturma yerleri yerleştirilmelidir. Kurna görevi görececek su biriktirme hazneleri bırakılmalıdır. Klozet, lavabo ve duş teknesi çevresine tutunma barları takılmalıdır. Bataryalar sağa-sola ve aşağı-yukarı hareket ettirilerek kullanılan türden seçilmelidir. Döşeme kaplama malzemeleri, kaymayan seramiklerle değiştirilmelidir. Yaşlıların acil durumlarda yardım çağırabilmeleri için klozet ve duş teknesi yakınına acil çağrı sistemi düzenlenmelidir.

Yaşlıların istedikleri zaman çay, kahve yapacakları, bulaşıklarını yıkayabilecekleri çay mutfakları her katta düzenlenmiştir. Mutfaklarda paslanmaz çelikten dolaplar

kullanılmıştır. Ancak soğukluk etkisi veren bu malzeme, yaşlılar için uygun değildir (Resim 30). Tezgah genişliği 57cm, yüksekliği ise 82cm olup yaşlılar için ideal ölçülerdir. Ancak raf yüksekliği 174cm'dir. Bu yükseklikte, yaşlı rafa ulaşmada zorluk çekecektir.

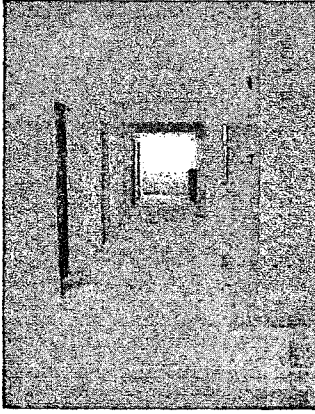

Resim 30. Çay mutfağı görünüşü

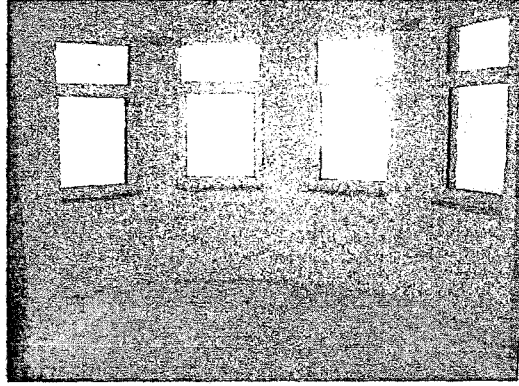
Mutfak dolapları sıcak bir malzeme olan ahşapla değiştirilmelidir. Raf yüksekliği, yaşlının rahatlıkla kullanabilmesi için 163cm'ye indirilmelidir.

Yatay sirkülasyonu sağlayan koridorlar, 200cm ile yaşlının geçişleri için uygun bir genişliktir. Ancak koridor duvarlarında tutunma kolları bulunmamaktadır (Resim 31). Sadece sosyal tesisi, bayan, erkek ve evli ünitelerini birbirine bağlamak için geçiş koridoru yapılmıştır. Bu nedenle yaşlılar, kötü hava koşullarında bakım üniteleri ve kafeterya ile diğer üniteler arasında geçiş sağlayamayacaktır. Pencere yüksekliği 97cm olduğundan bu koridoru kullanan yaşlı bahçeyi göremeyecektir.

Yaşlıların yoruldukları zaman oturabilmeleri için blok içlerindeki koridorlarda dinlenme köşesi yapılmış, ancak bloklar arasında, oldukça uzun olan geçiş koridorunda dinlenme köşesi tasarlanmamıştır (Resim 32).

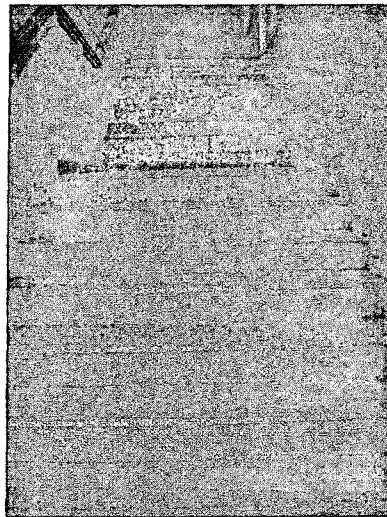
Resim 31. Koridor görünüşü

Resim 32. Dinlenme köşesi görünüşü

Koridorlara iki taraflı tutunma barları yerleştirilmelidir. Bütün üniteleri birbirlerine bağlayan kapalı geçiş koridorları yapılmalıdır. Koridor pencere yükseklikleri, yaşlının bahçeyi görebileceği yüksekliğe indirilmelidir. Geçiş koridorunda yaşlının dinlenmesine olanak sağlayacak dinlenme köşeleri oluşturulmalıdır.

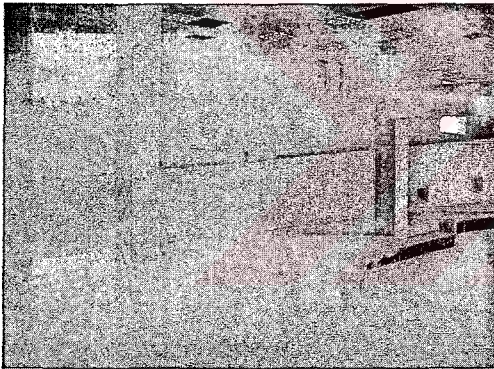
Huzurevinin düşey sirkülasyon elemanlarından merdivenler, düz kollu ve sahanlıklıdır. Sahanlıkta yaşlıların dinlenmesi için oturma yeri yapılmamıştır. Yaşlılar fizyolojik sorunlardan dolayı merdiven çıkarken iki taraflı tutunma ihtiyacı duymaktadırlar. Ancak huzurevinin merdivenlerinde iki taraflı tutunma kolu bulunmamaktadır. Küpeşterler döşemeden 95cm yükseklikte ve bu ölçü yaşlı için yüksektir. Basamak genişliği 30cm, rıht yüksekliği ise 15cm olup yaşlılar için uygundur. Basamaklar mermerle kaplanmıştır. Ancak bu malzeme kaymaya elverişli bir kaplama türüdür (Resim 33).

Resim 33. Merdiven görünüşü

Merdiven sahanlıklarına, yaşlılara dinlenme imkanı sağlayacak katlanır oturma yerleri düzenlenmelidir. Merdivenlere iki taraflı tutunma kolu yerleştirilmelidir. Küpeşterler, yaşlının rahatlıkla tutunabileceği 85cm yüksekliğe indirilmelidir. Basamaklar, kaymayı engelleyen malzemelerle kaplanmalıdır.

Düşey sirkülasyon elemanlarından rampalar, huzurevinin birçok yerinde yüksek eğimli veya uzun yapılmıştır. Dış mekandan sosyal tesise giriş rampası 11m ve sosyal tesisten blokların 1. katlarına çıkış rampası 25m olup oldukça uzun tasarlanmıştır (Resim 34). Sosyal tesisten avluya geçiş rampası %46 eğimle yaşlının çıkmasını zorlayacaktır. Huzurevinin bahçesinde bulunan rampaların ve merdivenlerin kaplama malzemeleri kaymayan türden yapılmıştır. Ancak çevrelerindeki kaplama malzemelerinin aynısıyla döşenmiştir. Rampaların ve merdivenlerin yanında tutunma kolları bulunmamaktadır (Resim 35).

Resim 34. Sosyal tesis içindeki rampa görünüşü

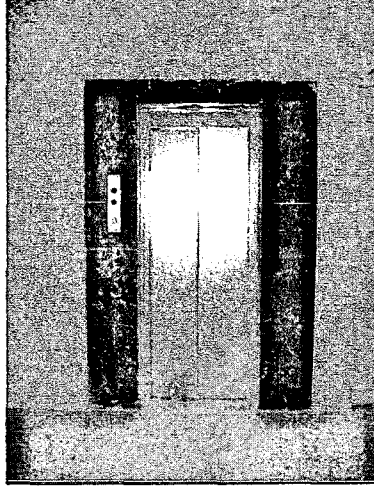

Resim 34. Bahçedeki rampa görünüşü

Rampaların uzunluğu 6m'yi geçmemeli, eğimi %5 ile %8 arasında olacak şekilde düzenlenmelidir. Özellikle bahçedeki rampa ve merdivenlerin görme zorluğu çeken yaşlıların zorlanmaması için, farklı türde kaplamalarla kaplanarak ayırt edilmesi sağlanmalıdır. Rampalar kısa ve merdivenler birkaç basamaklı olsalar da, yanlarında tutunma barları tasarlanmalıdır.

Huzurevinde sadece sosyal tesis içerisinde asansör bulunmaktadır. Diğer bloklarda katlar arası geçişlerde uzun yollar yürünüp sosyal tesise gelindikten sonra geçişler sağlanabilecektir. Yürüme zorluğu çeken yaşlılar asansöre ulaşmada zorlanacaklardır.

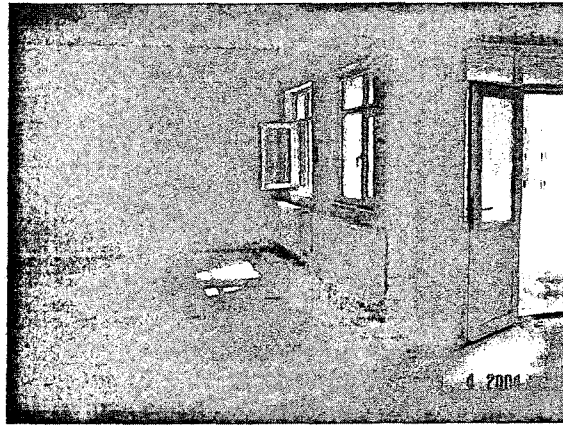
Asansör kapısı 70cm olup tekerlekli sandalyenin veya sedyenin girmesine engel olacaktır. Asansör düğmesi, yaşlının ulaşabileceği 135cm yüksekliktedir (Resim 36).

Resim 36. Asansör görünüşü

Yaşlıların buldukları blokta, katlar arası ulaşmaları için iki katlı bütün bloklara asansör tasarlanmalıdır. Mevcut asansörün kapısı genişletilmelidir.

Yaşlıların toplu olarak yemek yiyecekleri yemek salonu yaklaşık 140m²'dir. Kişi başına 2,6m²'lik alan gereken yemek salonunda, kişi başına 1,75m²'lik alan düşmektedir. Salonun pencereleri zeminden 86cm olup, masada oturan yaşlı tarafından dışarıyı göremeyeceği bir yüksekliktedir. Pencere kanatları ve pencere kolları ise, yaşlının kullanmada zorlanacağı 136cm yüksekliktedir (Resim 37).

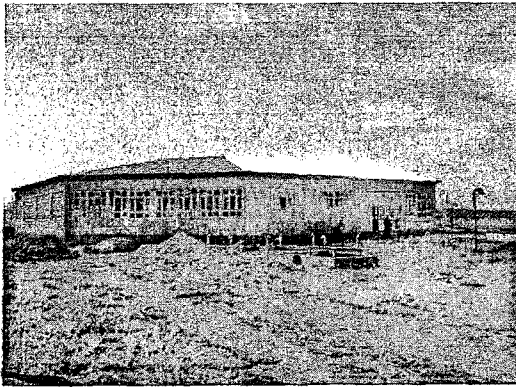
Resim 37. Sosyal tesis yemek salonu görünüşü

Yemek salonlarına, kişi başına 2,6m²'lik bir alanın olabilmesi için yaklaşık 68m² alan eklenmelidir. Yaşlıların masada otururken dışarıyı görebilmeleri için pencere yüksekliği 75cm'ye düşürülmelidir. Pencere kanatları 180° açılabilir şekilde değiştirilmeli, pencere kolları ise kullanım kolaylığı açısından zeminden maksimum 100cm yüksekliğe indirilmelidir.

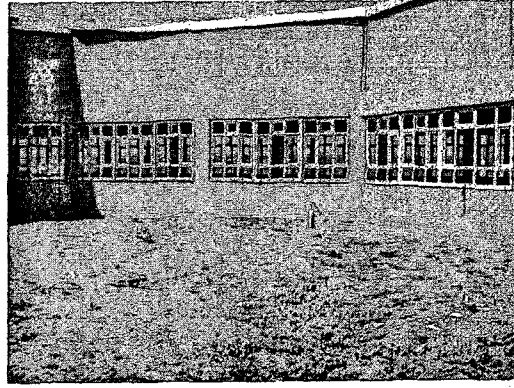
Oturma salonları, yaşlıların gruplar halinde oturup televizyon izleyebilmelerine, sohbet etmelerine imkan sağlayacak mekanlardır. Blokların her katında bulunması gereken bu mekanlar, sadece 1. katlarda bulunmaktadır. Kişi başına 3,6m² alanın gerekli olduğu oturma salonları, 20 kişilik bir blok için 72m² olmalıdır. Ancak mevcut salon sadece 23m² olup yaşlılar için yetersizdir. Pencere yüksekliğinin 86 cm olması yaşlının dışarıyı görmesini engelleyecektir.

Blokların zemin katlarında da oturma salonlarının tasarlanmasıyla, bu alanlara olan gereksinim giderilebilir. Pencere, yaşlının rahat bir görüş açısı için 30cm'ye indirilmelidir.

Huzurevinin bahçesinde yapılan kafeterya, hem yaşlılar hem de yetiştirme yurdunda kalacak gençler tarafından kullanılacaktır. Kafeteryanın pencereleri zeminden 95cm yüksekliktedir. Yaşlıların otururken bu yükseklikteki pencereden dışarıyı göremeyeceklerdir (Resim 38). Kafeteryanın ortasında sadece yeşil bir görünümün sağlanması için avlu planlanmıştır (Resim 39).

Resim 38. Kafeterya dış görünüşü

Resim 39. Kafeterya avlusu görünüşü

Kafeteryada oturan yaşlıların dışarıyı rahatlıkla görebilmeleri için pencere yükseklikleri 75cm'ye düşürülmelidir. Kafeteryanın ortasında yapılan avlu sadece seyirlik değil, yaşlıların güzel havalarda oturabilecekleri şekilde düzenlenmelidir.

Elektrik düğmeleri zeminden 145cm, prizler ise 50cm yüksekliktedir. Prizler için 50cm ideal bir yükseklik olmasına karşın elektrik düğmeleri oldukça yüksektedir. Ayrıca bütün mekanlarda radyatörlerin önünde koruyucu levhalar bulunmamaktadır.

Elektrik düğmeleri, tekerlekli sandalyedeki yaşlının da rahatlıkla kullanabileceği 85-90cm'ye getirilmelidir. Yaşlıların yanmalarını ve çarpmalarını engellemek için radyatör önlerine koruyucu levha yerleştirilmelidir.

7.4.2. Psikolojik Gereksinimlere Ait Bulguların Diyarbakır Merkez Huzurevi Projesinde İrdelenmesi

Diyarbakır Merkez Huzurevi'nde yaşlı kullanıcıların bazı psikolojik gereksinimlerinin karşılanmadığı belirlenmiştir.

Yapının şehir dışında olması Diyarbakır'da yaşayan yaşlıların isteğine uygun olmaktadır. Ancak, ulaşım ağının oluşmamış olması, burada kalacak olan yaşlıların istedikleri zaman kent merkezine gitmelerine ve ziyaretçilerin sürekli olarak yaşlıları ziyaret etmelerine engel olacaktır.

Huzurevi işletmeye açılmadan, iyi işleyen toplu ulaşım sistemi düzenlenmelidir. Toplu taşıma aracı huzurevinin içine girebilmelidir. Aksi halde, ana cadde yaşlı için tehlike oluşturacaktır.

Yapılan çalışmalarda, yaşlıların çoğunlukla bahçeli ve az katlı yapıları tercih ettikleri görülmüştür. Yapılan huzurevinin bahçeli ve zemin+1 kattan oluşması yaşlıların tercihinine uymaktadır. Birçok yaşlı bahçe işleriyle uğraşmaktan zevk almaktadırlar. Bahçede özellikle çiçekli bitkileri tercih etmektedirler.

Yaşlılar için düzenlenecek bahçelerde, mevsim değişikliklerini ve hayatın devamlılığını hissedecekleri, çiçekli bitkiler yetiştirilmelidir. Ayrıca bir seranın kurulması boş vakitlerini değerlendirmelerine yardımcı olacaktır. Henüz ağaçlandırmanın yapılmadığı huzurevine toplam 635 ağaç dikilmelidir.

Yaşlılar, genellikle çevrelerinde doğayı çağrıştırdığı için yeşil rengini görmeyi tercih etmektedirler. Huzurevinin tefriş elemanları kahverengi ve mavi tonlarında, duvarları ise her blokta farklı bir renge boyanmıştır. Erkek ünitesi açık mavi, bayan ünitesi pembe, evli ünitesi sarı, bakım üniteleri buz mavisi rengi ile boyanmıştır. Blokların farklı renklere boyanması, yaşlıların buldukları blokları karıştırmamalarını sağlayacaktır. Tefriş elemanlarında ise en çok tercih ettikleri yeşil renginin tonları kullanılmalıdır.

Yaşlılar, yaşlılarından ve çocuklardan oluşan bir çevrede yaşamak istemektedirler. Huzurevinin bahçesinde yaşlıların ve komşu parselde bulunan yetiştirme yurdunun ortak kullanacağı kafeteryanın yapılması, her iki grubun aynı ortamda vakit geçirmesini sağlayacaktır. Bu şekilde hem yaşlılar gençlerin enerjisinden güç alacak, hem de gençler, yaşlıların bilgi ve deneyimlerinden faydalanacaktır.

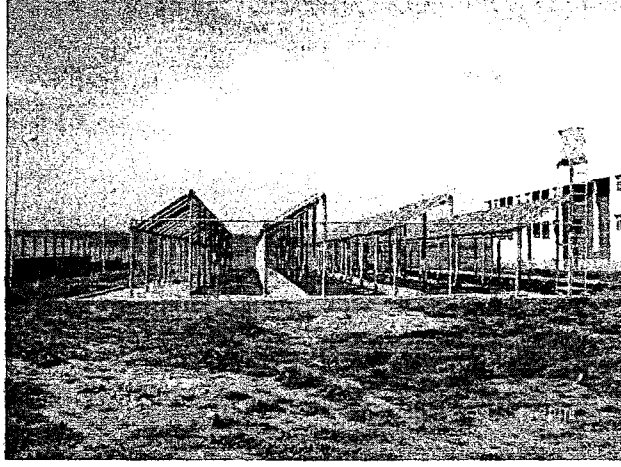
Huzurevinin çevresinde kullanılmayan geniş alanlarda, çocuklar için bakımevleri veya rehabilitasyon merkezleri düşünülmelidir.

Yaşlılar, çevrelerinde doğayı ve hareketli parkları görmek istemektedirler. Huzurevinin yakın çevresi yeşillendirilmelidir. Çevredeki boş alanlarda hareketliliğin sağlandığı mekanlar tasarlanmalıdır.

7.4.3. Sosyo-Ekonomik Gereksinimlere Ait Bulguların Diyarbakır Merkez Huzurevi Projesinde İrdelenmesi

Araştırmanın sonucunda Diyarbakır Merkez Huzurevi'nde yaşlı kullanıcıların birtakım sosyo-ekonomik gereksinimlerinin karşılanmadığı tespit edilmiştir.

Yaşlıların çoğu spor yapabilecekleri alanlar istemektedirler. Birçok yaşlı yürüyüş yolu isterken, kimi yaşlı ise yüzme havuzu istemektedir. Yapının vaziyet planında mini futbol sahası ve tenis kortları görülmektedir. Ancak bu alanda kafeterya yapılmıştır. Yürüyüş yolları ve oturma yerlerinin yerinde ise güneş enerjisi kollektörleri bulunmaktadır (Resim 40). Bu kollektörler ve kafeterya, yaşlıların dolaşım ve yeşil alanlarını azaltmaktadır.

Resim 40. Güneş enerjisi kolektörleri görünüşü

Güneş enerjisi kolektörlerinin yapı bloklarının üzerlerine yerleştirilmesi bahçe alanını büyümesini sağlayacaktır. Bu şekilde ünitelere bağlantılı yüzme havuzu yapılabilecek, yürüyüş yolları arttırılabilecek ve oturma yerleri düzenlenebilecektir.

Huzurevinde kadın ve erkek yaşlılar için ayrı ayrı bloklar tasarlanmıştır. Ancak yaşlıların çoğu bir arada yaşamaktan rahatsızlık duymayacaklarını belirtmişlerdir.

Kadınlar ve erkekler aynı blok içerisinde birlikte yaşayabilmelidirler. Bu durum yaşlıların birbirleriyle evlenmelerine de yardımcı olabilecektir.

Yaşlılar birbirleriyle anlaşmada zorluk çektiklerinden tek kişilik odaları tercih etmektedirler. Ancak huzurevinde iki kişilik odalar yoğunlukta olup sadece 12 adet tek kişilik oda bulunmaktadır.

Yaşlıların rahatlıkla yaşayabilmeleri için tek kişilik yatak odaları yoğunlukta tutulmalıdır. Bu şekilde yapılan düzenlemede, yatak sayısı azalacağından, ek bloklar yapılabilir. Yapı tasarımı, gelişmeye yönelik esnek tasarlandığından blokların eklenmesine olanak sağlamaktadır.

Yaşlıların çoğu ibadet etmektedirler. Sosyal tesiste mescidin bulunması, yaşlının yatak odasına gitmeden ibadet etmesine olanak sağlayacaktır.

Yaşlılar için aktivite alanı olarak sosyal tesiste televizyon salonu, okuma salonu ve bir adet boş zamanları değerlendirme atölyesi bulunmaktadır. Oysa ki yaşlılar çok çeşitli el işleri yapmayı tercih etmektedirler.

Mevcut aktivite alanları artırılmalıdır. Boş zamanları değerlendirme atölyeleri yapılan uğraşlara göre ayrı ayrı bölünmelidir. Sosyal tesisin birinci katında bulunan misafir yatak odaları aktivite alanlarına dönüştürülebilir.

8. SONUÇLAR VE ÖNERİLER

65 yaş ve üstü kullanıcıların fizyolojik, psikolojik ve sosyo-ekonomik gereksinimlerine göre yaşlı yurtları tasarlama kriterlerinin belirlenip Diyarbakır Merkez Huzurevi'nde irdelenmesine yönelik yapılan araştırmada, literatür ve alan çalışması sonucunda elde edilen veriler değerlendirilmiştir. Değerlendirmeye bağlı olarak sonuçlar çıkarılmış, ileride araştırılabilecek konularla ilgili öneriler sunulmuştur.

8.1. Sonuçlar

Yapılan çalışmada, 65 yaş ve üstü yaşlıların fizyolojik, psikolojik ve sosyo-ekonomik gereksinimlerinin tasarımdaki önemi ortaya konulmaktadır. Literatürde yapılan araştırmalar, konutlarda ve huzurevlerinde yaşayan yaşlılar üzerinde yapılan gözlem, görüşme ve anket çalışmaları sonucunda Diyarbakır Merkez Huzurevi'nde birtakım kullanıcı gereksinimlerinin karşılanmadığı sonucuna varılmıştır. Kullanıcı gereksinimlerine bağlı sorunlar ve bu sorunlar ile ilgili çözüm önerileri aşağıda verilmiştir.

Yaşlıların, fizyolojik gereksinimlerine bağlı olarak Diyarbakır Merkez Huzurevi'nde, kişi başına düşen kullanım alanı yetersizdir. Huzurevinde yatak odalarının alanları yeterli, ancak banyo, yemek salonu ve oturma salonlarının alanları, kullanıma geçildiğinde ihtiyacı karşılayamayacaktır. Eklemeler yapılarak bu alanlar genişletilmelidir.

Yatak odalarında, oturma salonlarında ve yemek salonunda pencereler ve pencere kolları, yaşlılar için uygun yüksekliğin üstündedir. Pencereler ve pencere kolları yaşlıların kullanabileceği yüksekliğe getirilmelidir. Pencere kanatları 180° açılacak şekilde değiştirilmeli, denizlikler çiçek saksısı yerleştirebilecek ölçüde genişletilmelidir.

Kapı kollarının yükseklikleri ve oda giriş kapılarının genişlikleri yaşlılar için uygun, ancak banyo ve balkon kapılarının genişlikleri yetersizdir. Banyo ve balkon girişlerinde eşikler bulunmaktadır. Dar kapılar genişletilmeli ve eşikler kaldırılmalıdır. Balkon duvarları, yaşlıların dışarıyı görmelerini engellemeyecek saydam malzemelerle değiştirilmelidir.

Kapı üstlerine veya yanlarına mekanın kime ait olduğunu, ne amaçla kullanıldığını belirten tabelalar konulmalıdır. Yazılar, yaşlıların rahatlıkla okuyabileceği ebat ve kontrastlıkta olmalıdır.

Yatak odalarında ve banyolarda acil durumlar için çağrı sistemi düzenlenmelidir. Elbise dolaplarında bulunan askılar, yaşlının ulaşabileceği yüksekliğe indirilmelidir. Mobilyalar ahşap malzemelerden yapılmalıdır.

Elektrik düğmeleri, yaşlının kullanabileceği yüksekliğe getirilmelidir. Radyatörlerin önlerine yaşlıların çarpmasını ve yanmasını önlemek için koruyucu levhalar yerleştirilmelidir.

Klozet, duş teknesi ve lavabo çevresine tutunma kolları yerleştirilmelidir. Duş teknesi içine, katlanabilir oturma yeri ve su biriktirme haznesi düşünölmelidir. Bataryalar yaşlının kolaylıkla kavrayabileceği ve kullanabileceği türlerde seçilmelidir. Döşemelerde kullanılan, kaymaya elverişli seramik ve mermer kaplamalar, kaymayan malzemelerle değiştirilmelidir.

Mutfak dolaplarında kullanılan paslanmaz çelik değiştirilip, ahşap malzemeler kullanılmalıdır. Raf yüksekliği yaşlının ulaşabileceği yüksekliğe getirilmelidir.

Bütün blokları birbirlerine bağlayan kapalı geçişler yapılmalıdır. Uzun koridorlara dinlenme köşeleri düzenlenmelidir. Merdiven, rampa ve koridorlara iki taraflı tutunma kolları yerleştirilmeli, merdiven küpeşte yüksekliği düşürölmelidir. Dış mekanda bulunan merdiven ve rampa kaplama malzemeleri, çevrelerindeki malzemelerden farklı renk ve dokuda seçilmelidir. Rampalar yaşlıların rahatlıkla kullanabilecekleri eğimlere göre düzenlenmelidir. Her blok için asansör tasarlanmalı, mevcut asansörün kapısı genişletilmelidir.

Kafeterya ortasında bulunan avlu, yaşlıların güzel havalarda kullanabileceği şekilde düzenlenmelidir.

Huzurevi kapasitesinin yetersiz kalması durumunda bloklar eklendiğinde, yatak odalarının sabah güneşini alabilmesi için doğuya yönlendirilmesine dikkat edilmelidir.

Yaşlıların psikolojik gereksinimlerine bağlı olarak, kent merkezinden huzurevine bir ulaşım sistemi düzenlenmelidir. Bu sistem hem yaşlıların istedikleri zaman kent merkezine gidip dönebilmelerine, hem de ziyaretçilerin ulaşımına olanak tanınmalıdır.

Huzurevi çevresinde hareketli parklar düzenlenmeli ve çocuklara hizmet veren yapılar tasarlanmalıdır.

Huzurevinin bahçesinde çiçekli bitkiler yetiştirilmeli toplam 635 ağaç olacak şekilde ağaçlandırma yapılmalıdır. Bahçe işlerini seven yaşlılar için sera düzenlenmelidir.

Huzurevi içerisinde yaşlıyı rahatsız etmeyecek şekilde yeşil renginin tonları kullanılmalıdır.

Yaşlıların sosyo-ekonomik özellikleri göz önüne alındığında, kadınlar ve erkekler ayrı ayrı bloklara değil, bir arada yaşayabilecekleri aynı bloklara yerleştirilmelidirler.

Yaşlılar birbirleriyle anlaşmada güçlük çektiklerinden, birçok oda tek kişilik düzenlenmelidir.

Yaşlıların sosyal aktivitelerini gerçekleştirecekleri hobi odalarının sayıları arttırılmalıdır. İhtiyaç duyulan spor alanları ve yürüyüş yolları için, güneş enerjisi kolektörleri bahçe içinden kaldırılıp kullanılmayan bir alana yerleştirilmelidir.

Henüz yapımı tamamlanmamış Diyarbakır Merkez Huzurevinde, gereksinimlerin karşılanması durumunda yaşlılar, bu yapıda yaşamayı tercih edeceklerdir. Bu nedenle, yapı hizmete açılmadan ilgili kurumlarca eksiklikler giderilmeli, hatalı bölgeler düzeltilmelidir.

8.2. Öneriler

Yapılan çalışma, yaşlı yurtlarının tasarlama kriterlerinin belirlenmesi ve Diyarbakır Merkez Huzurevi'ndeki değerlendirilmesiyle sınırlandırılmıştır. Yapılan çalışmayla, birtakım konularda da araştırmaların yapılabileceği düşünülmektedir. Önerilen araştırma konuları aşağıdaki gibidir.

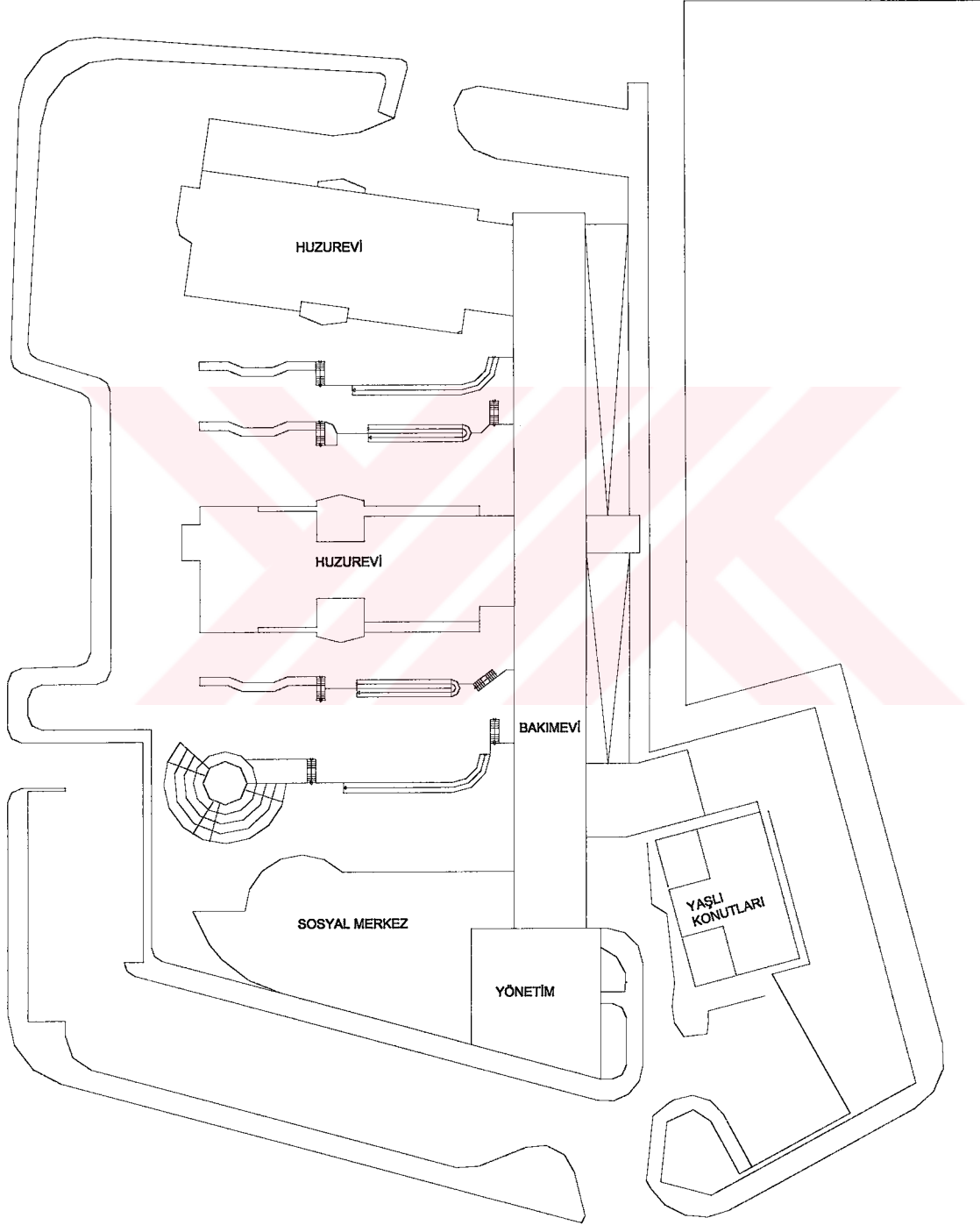
- İşletmeye açılmamış Diyarbakır Merkez Huzurevi'nin bütün mekanları ile ilgili sorunların detaylı bir şekilde belirlenip, giderilmesi hususunda araştırma projesi hazırlanıp, ilgili kurumlara sunulabilir.
- Henüz dekorasyonu yapılmamış Diyarbakır Merkez Huzurevi'nin bütün mekanları özele indirgenerek, yaşlı kullanıcılar için tasarlanacak mobilyaların uygun renk, malzeme, doku ve büyüklükleri irdelenebilir.
- Yaşlıların sosyal aktivitelerini gerçekleştirdikleri mekanlar detaylı bir şekilde incelenebilir.
- Özellikle iç mekan kadar önemli olan bir başka konu dış mekanlardır. Çevre düzenlemesi yapılmamış Diyarbakır Merkez Huzurevinin çevre düzenlemesi ile ilgili çalışmalar yapılabilir.
- Huzurevinin çevresindeki boş alanların hangi tür mekanlara dönüştürülmesi gerektiği araştırılabilir.
- Diyarbakır Merkez Huzurevi işletmeye açıldıktan sonra bu mekanda yaşayan kullanıcıların memnuniyet düzeyleri ölçülebilir.

- Türkiye'deki yaşı kullanıcıların gereksinimleri bölgelere göre incelenip, ortak ve farklı yönleri tespit edilip, uygun mekanlar önerilebilir.
- Teknolojik gelişmelerin, yaşı yurtlarında kullanımına yönelik araştırmalar yapılabilir.
- Yaşlanmayla birlikte ortaya çıkan görme sorunları incelenip, yaşı yurtlarının aydınlatmasına yönelik bir çalışma yapılabilir.

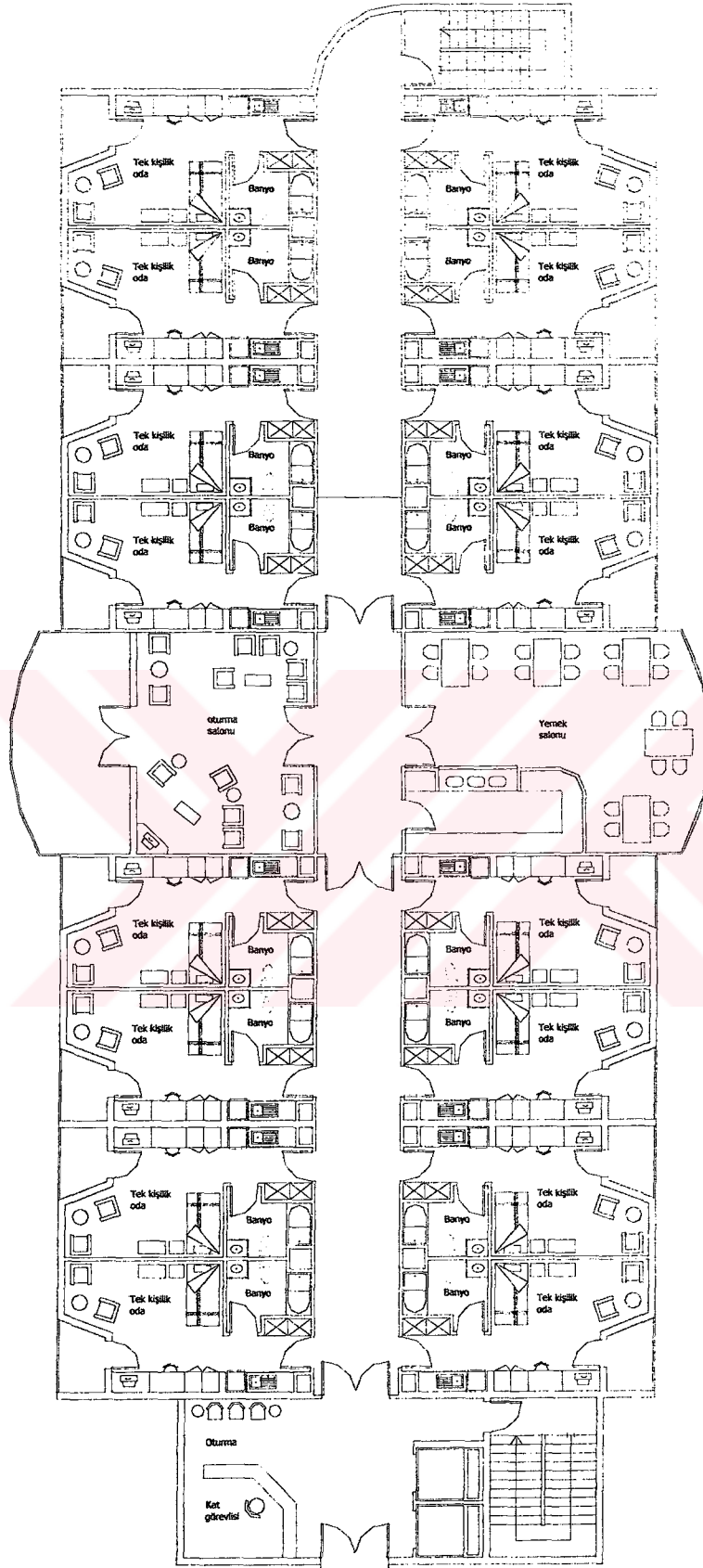

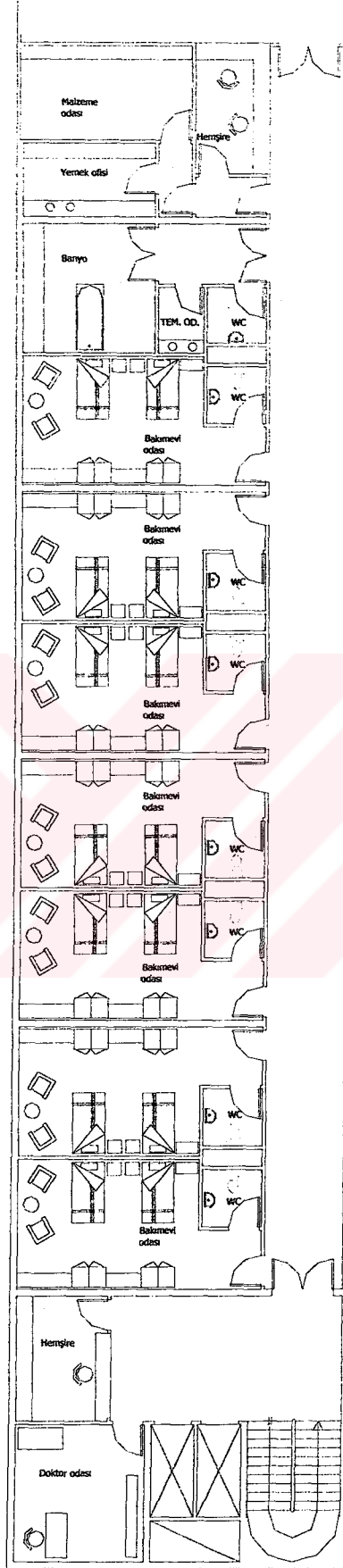
Ek 1

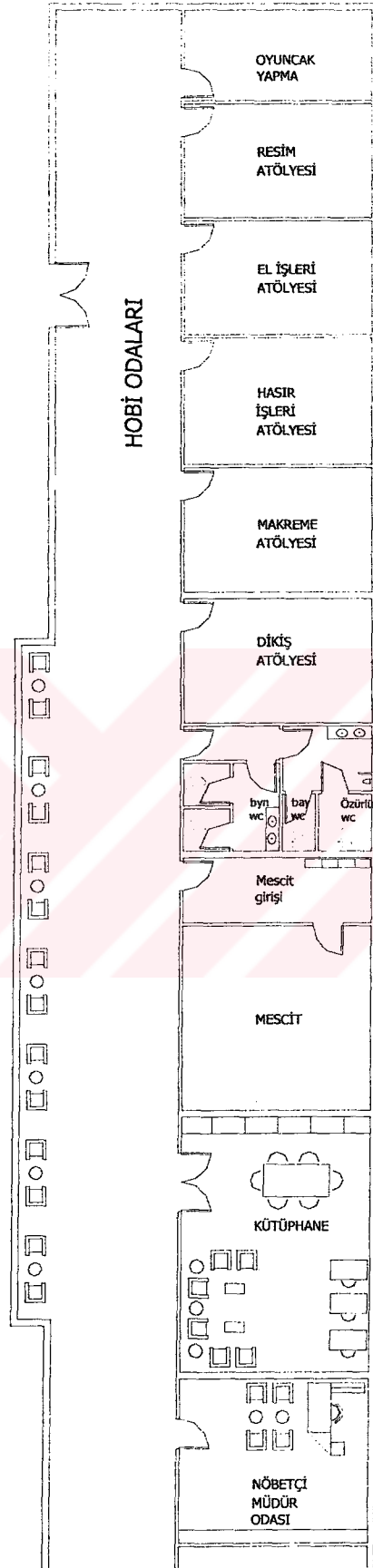
75. Yıl Dinlenme ve Bakımevi Vaziyet Planı

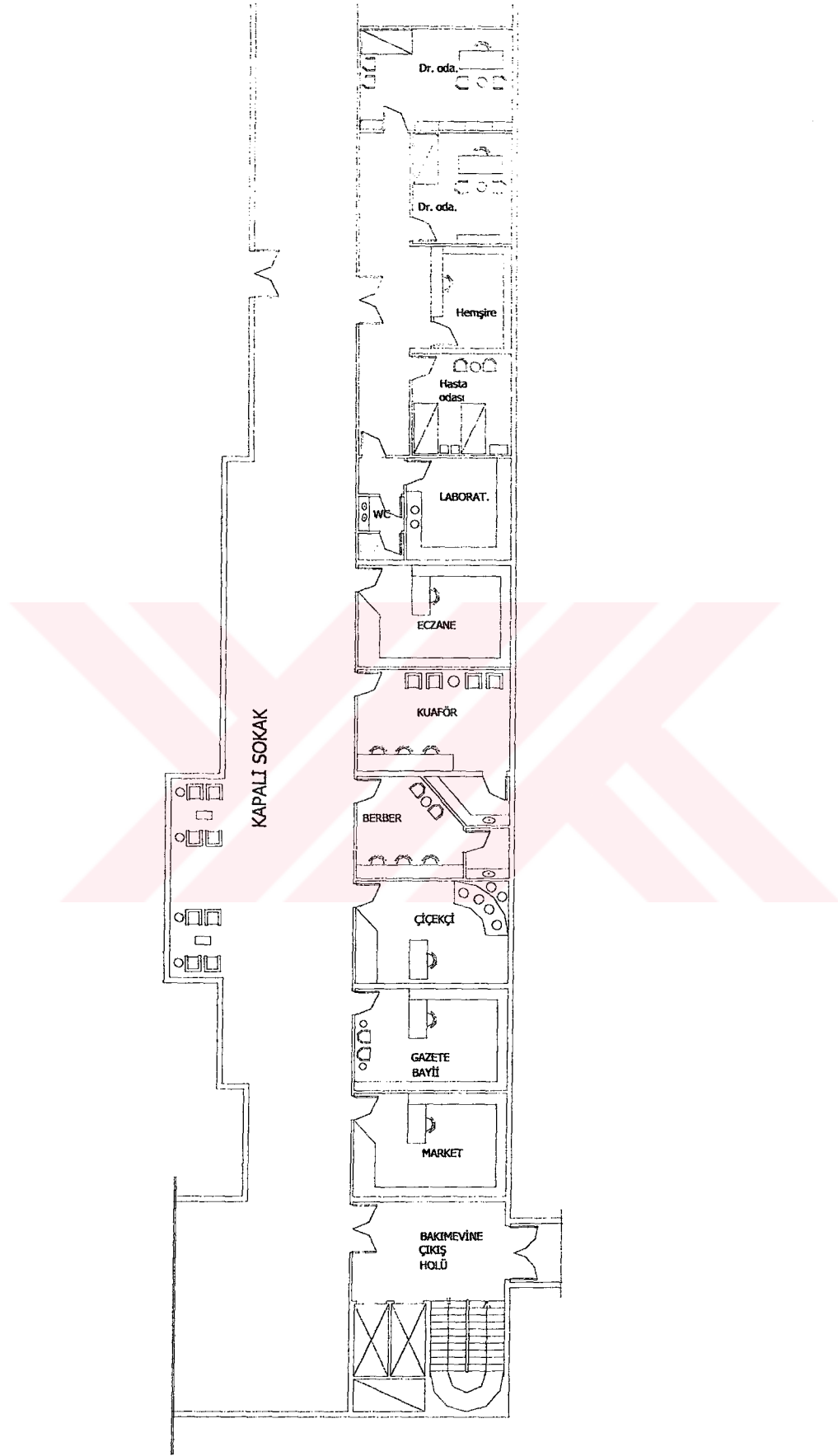
75. Yıl Dinlenme ve Bakımevi Huzurevi Kat Planı

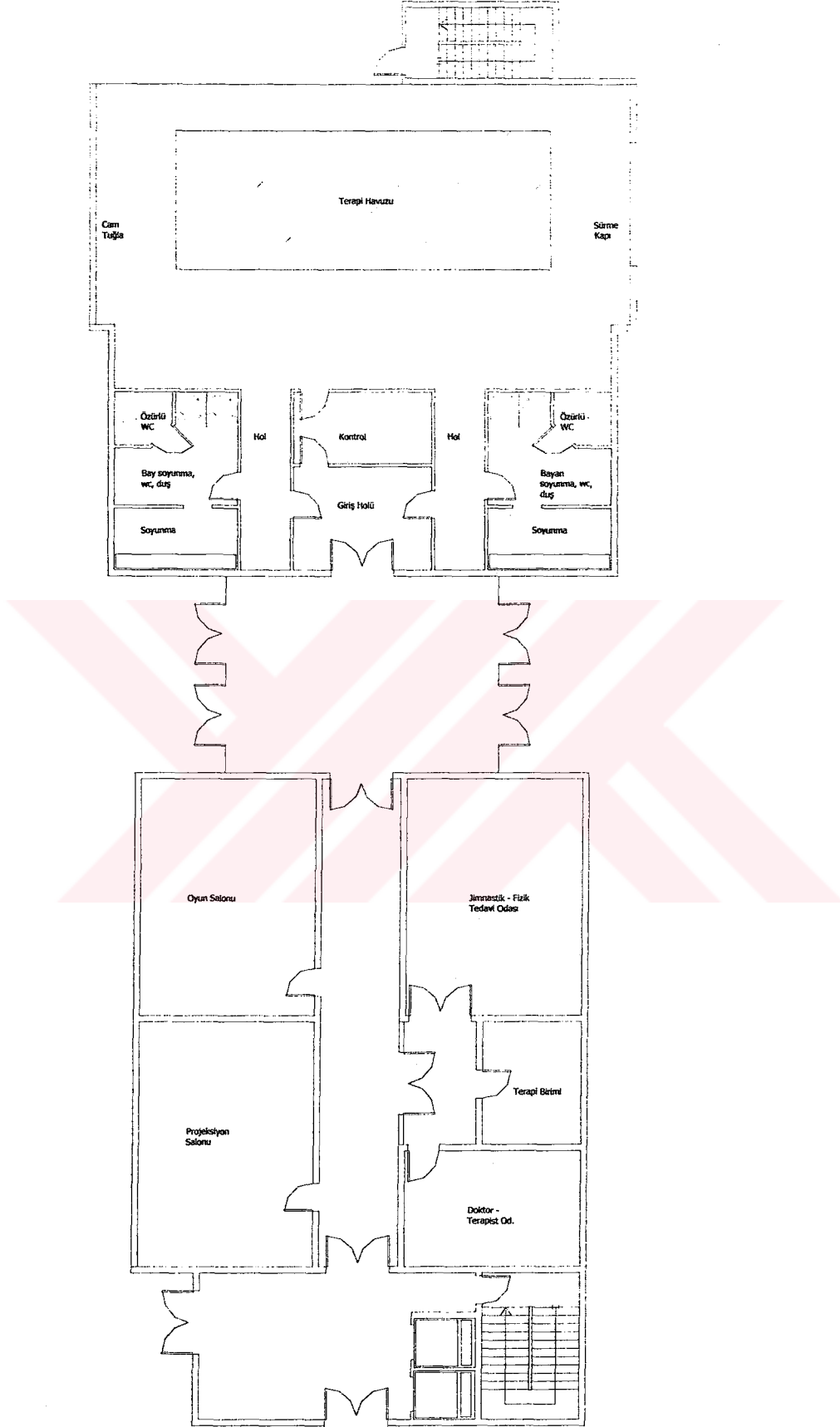
75. Yıl Dinlenme ve Bakımevi Bakım Ünitesi Kat Planı

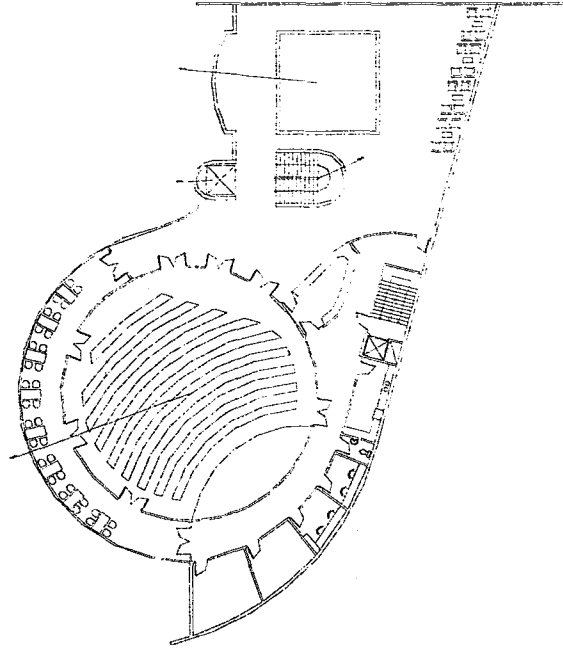
75.Yıl Dinlenme ve Bakımevi Hobi Odaları Kat Planı

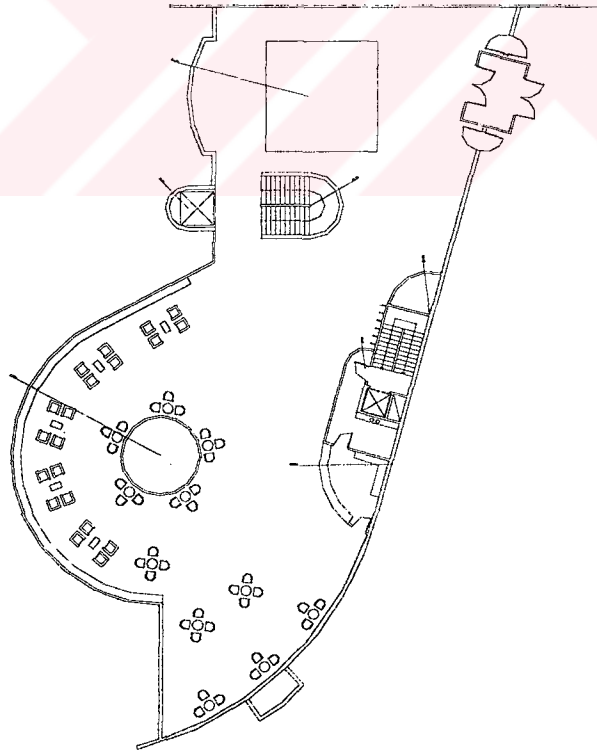
75.Yıl Dinlenme ve Bakımevi Kapalı Sokak Planı

75.Yıl Dinlenme ve Bakımevi Yüzme Havuzu, Pojeksiyon-Jinmestik-Fizik Terapi Odaları Kat Planı

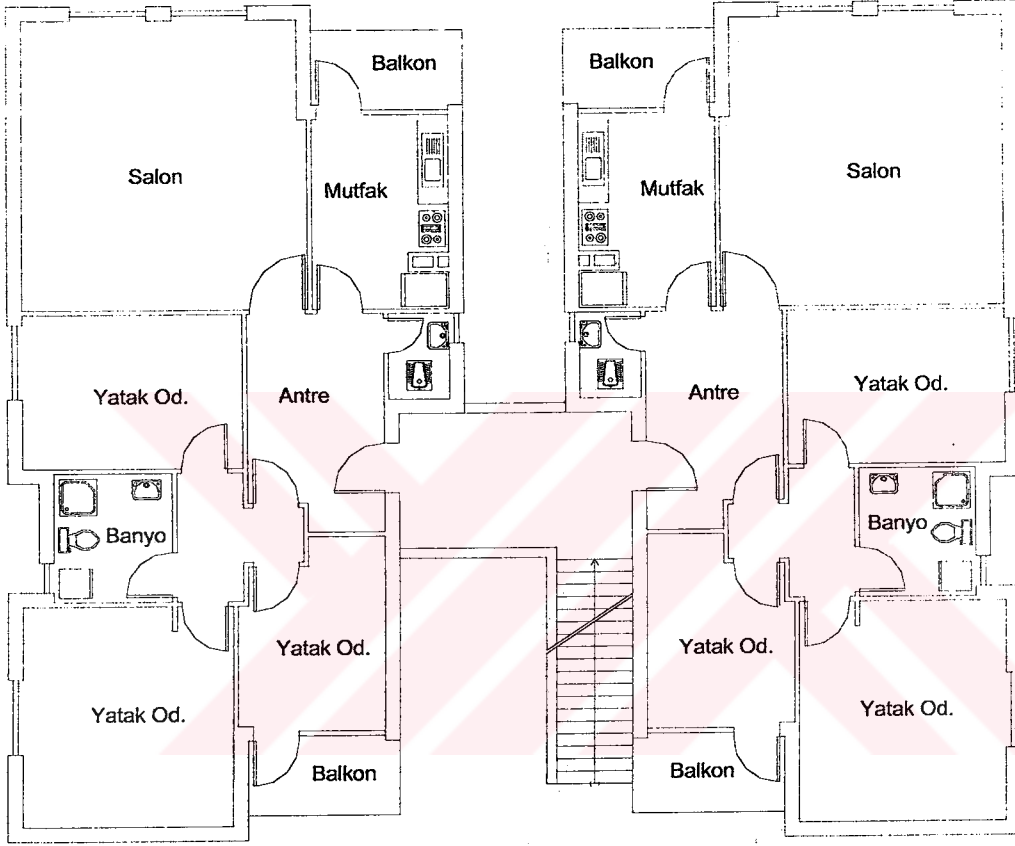

75.Yıl Dinlenme ve Bakımevi Çok Amaçlı Salon Planı

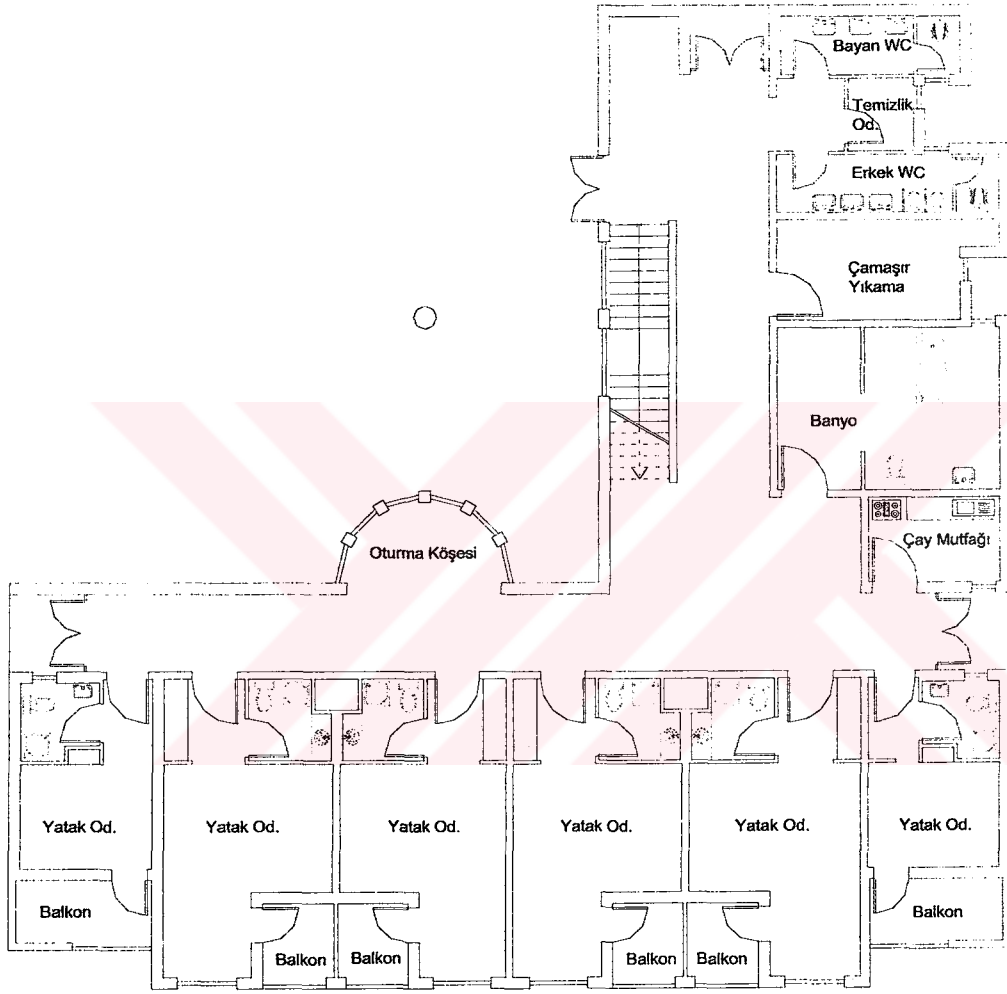

75.Yıl Dinlenme ve Bakımevi Kafeterya Planı

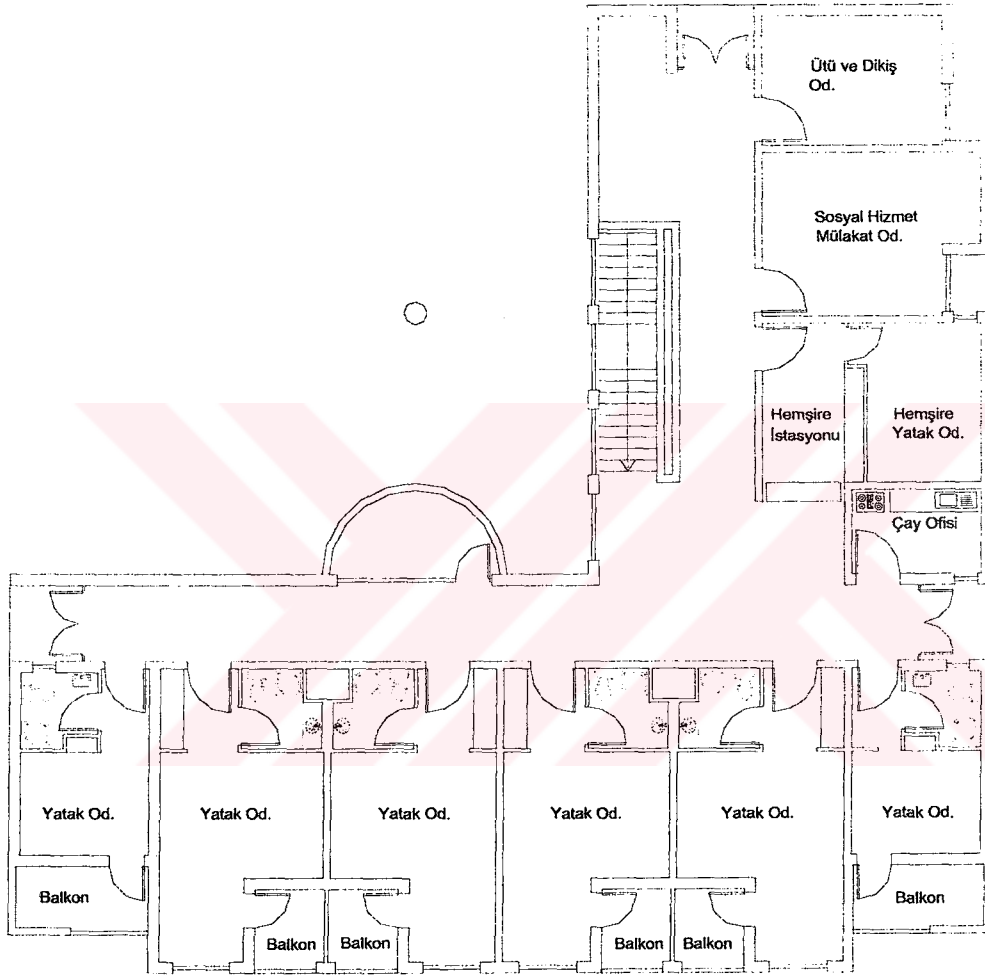
Ek 2

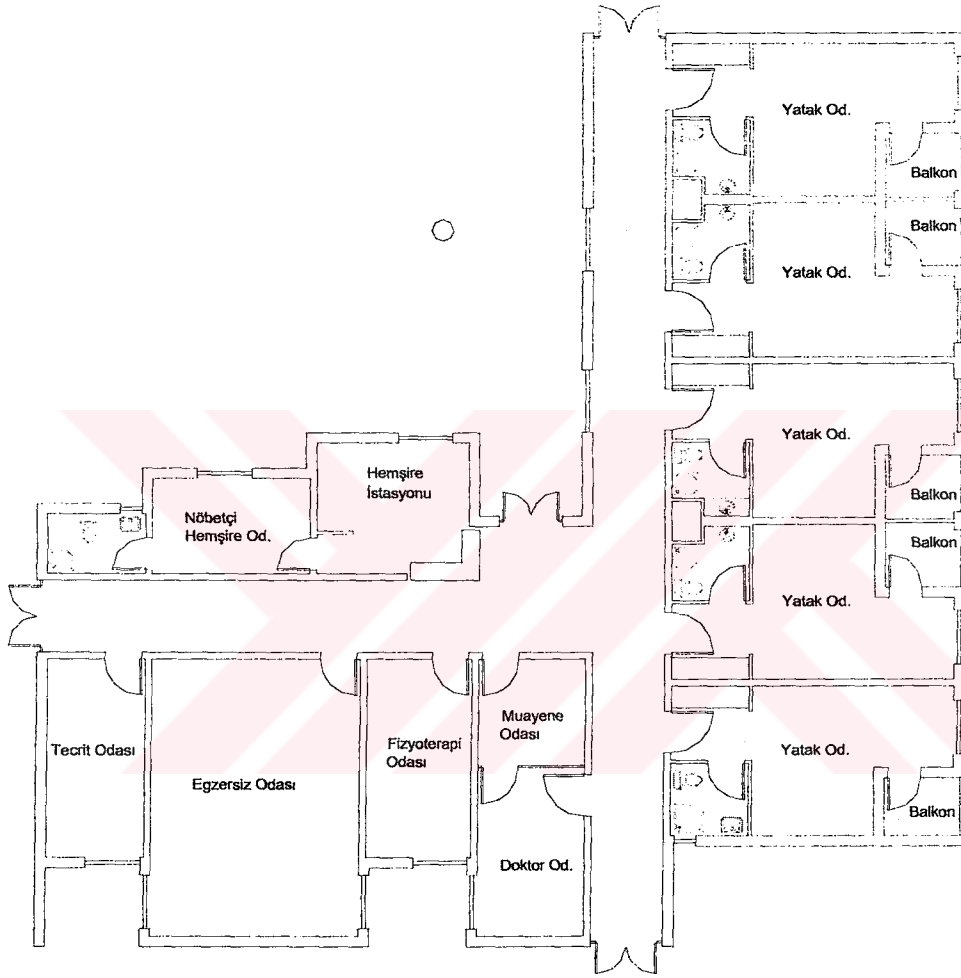
Diyarbakir Merkez Huzurevi Personel Lojmanı Planı

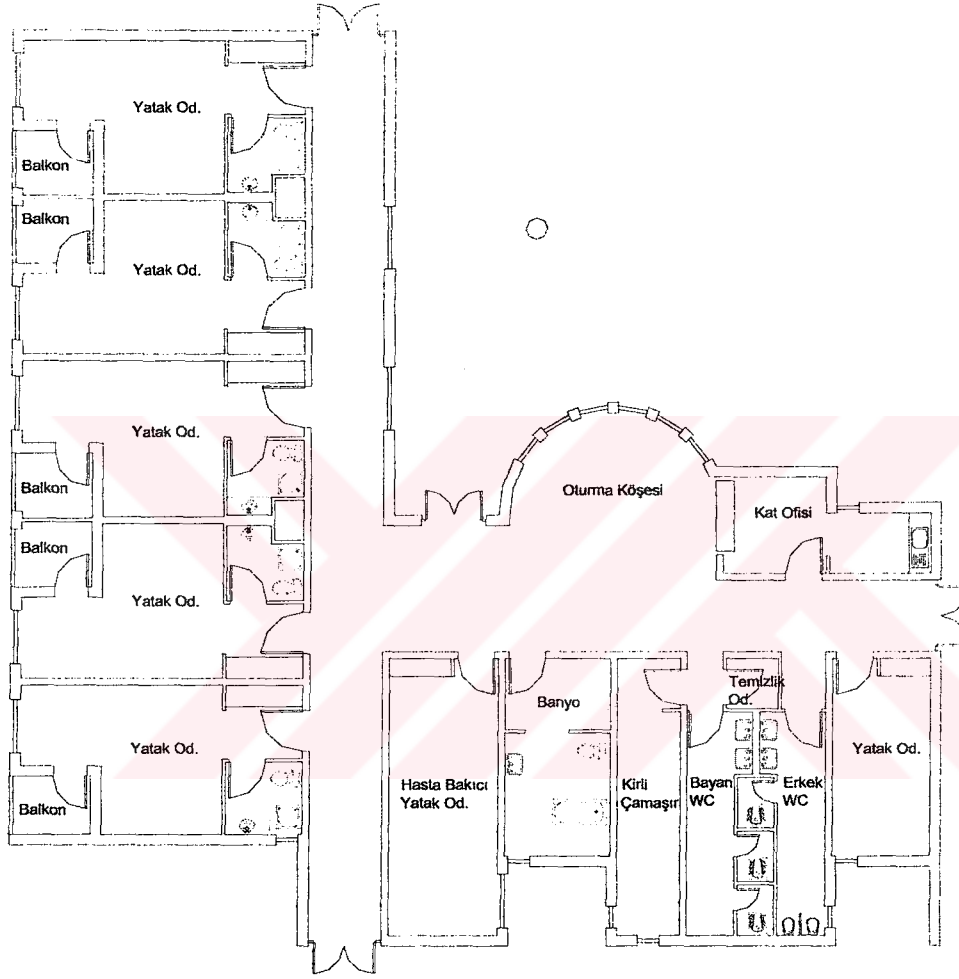
Diyarbakir Merkez Huzurevi Kadın-Erkek-Evli Ünitesi Zemin Kat Planı

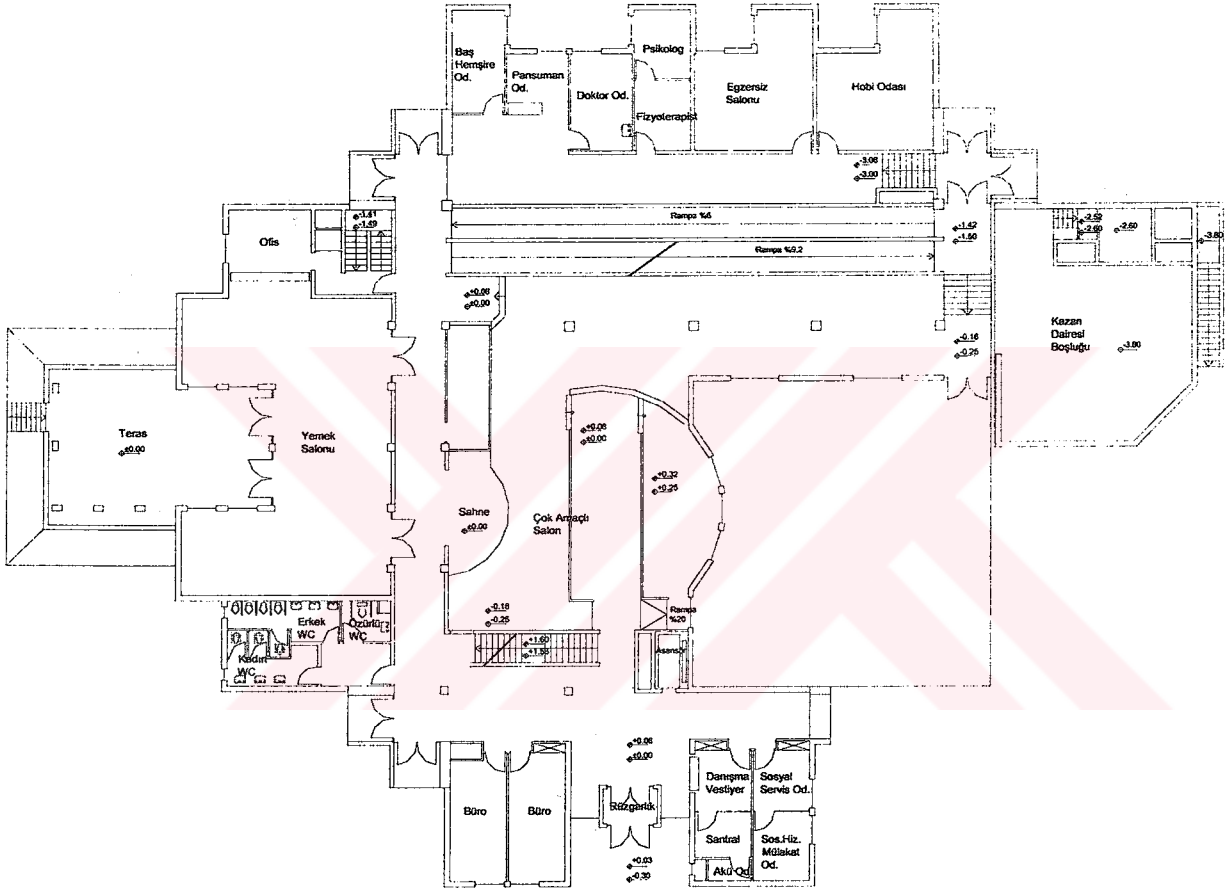
Diyarbakir Merkez Huzurevi Kadın-Erkek-Evli Ünitesi 1. Kat Planı

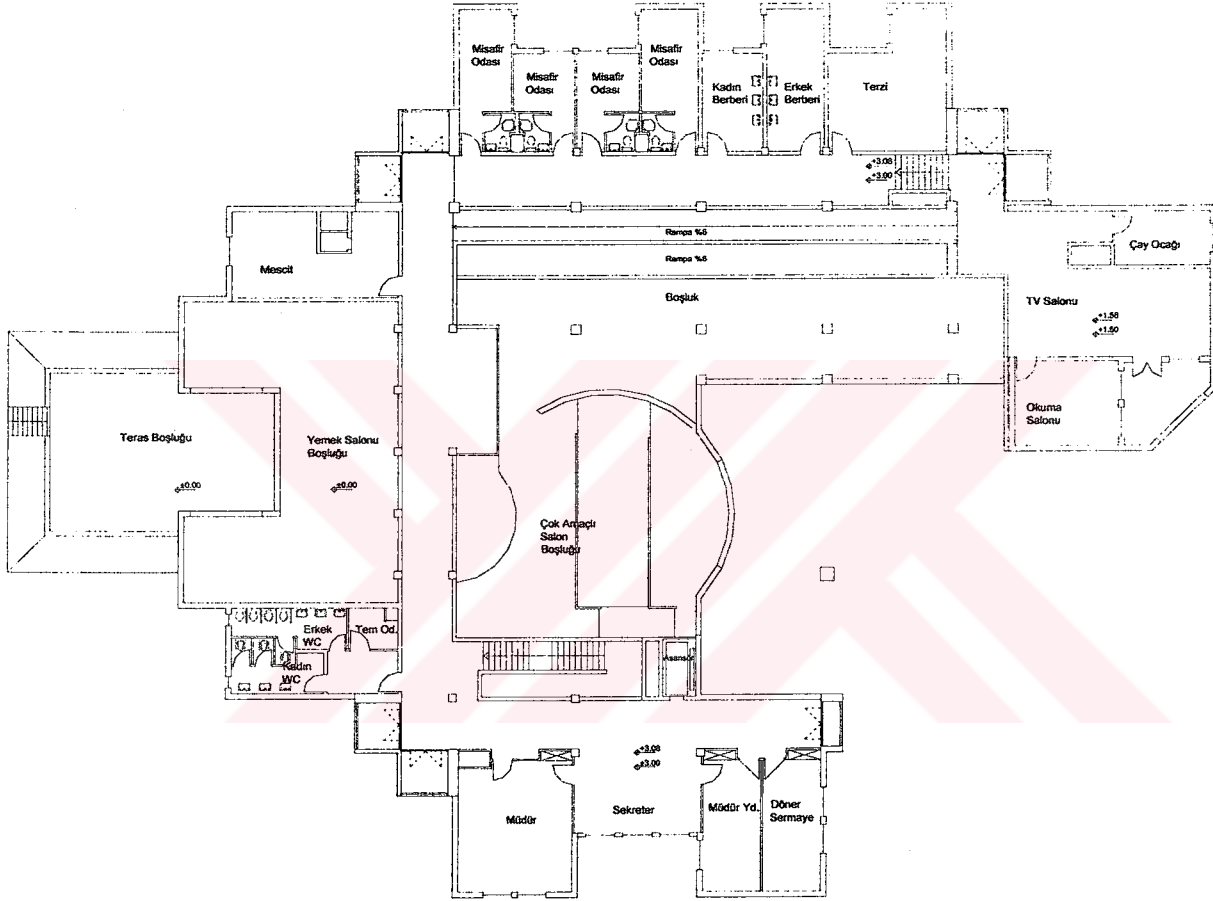
Diyarbakır Merkez Huzurevi 1. Blok Bakım Ünitesi Zemin Kat Planı

Diyarbakır Merkez Huzurevi 2. Blok Bakım Ünitesi Zemin Kat Planı

Diyarbakır Merkez Huzurevi Sosyal Tesis Zemin Kat Planı

Diyarbakir Merkez Huzurevi Sosyal Tesis 1. Kat Planı

Ek 3a**HUZUREVİNDE YAŞAYAN YAŞLILARA YÖNELTİLEN ANKET FORMU**

- A- Yaşı : 65-74 75-84 85 ve üzeri
- B- Cinsiyeti : Erkek Bayan
- C- Medeni Hali : Evli Bekar Dul
- D- Eğitimi : Okuma yazması yok Okuma yazması var
 İlkokul Ortaokul-Lise Yüksekokul
- E- Sağlık Durumu : Bağımsız Y.Bağımlı Bağımlı

SORULAR

1. Huzurevinde yaşamayı neden tercih ettiniz?
 - a- Yalnızlık
 - b- Aile sorunları
 - c- Ekonomik sorunlar
 - d- Sağlık sorunları
 - e- Diğer.....
2. Buraya alışabildiniz mi? Cevabınız hayır ise nedenini söyler misiniz?
 - a- Evet
 - b- Hayır.....
3. Huzurevinin şehir dışında olmasını ister miydiniz? Cevabınız hayır ise nedenini söyler misiniz?
 - a- Evet
 - b- Hayır.....
4. Bahçenizde dolaşım alanlarında sizce iyi olmayan özellikler var mı? Cevabınız evet ise nedenini söyler misiniz?
 - a- Evet
 - i. Engebeli
 - ii. Merdiven çok
 - iii. Rampalar dik
 - iv. Dinlenecek yer yok
 - v. Zemin kaygan
 - vi. Diğer.....
 - b- Hayır

5. Odanızdan diğer mekanlara -TV salonu, yemekhane, Dr. Odası, vs.- giderken zorlanıyor musunuz? Cevabınız evet ise nedenini söyler misiniz?

a- Evet.....

b- Hayır

6. Aşağıdaki mekanların hangisi veya hangilerinden rahatsızlık duyuyorsunuz? Nedenini açıklayınız.

a- Dinlenme mekanları

b- Yeme-içme mekanları

c- Kütüphane

d- Spor salonları.....

e- Yatak odaları

f- Diğer.....

7. Merdivenleri kullanırken rahatsızlık duyuyor musunuz? Cevabınız evet ise nedenini söyler misiniz?

a- Evet

i. Çok dar

ii. Çok dik

iii. Çok yatık

iv. Tutunamıyorum

v. Dinlenemiyorum

vi. Karanlık

vii. Zemin kaygan

viii. Diğer.....

b- Hayır

8. Asansörü kullanırken rahatsızlık duyuyor musunuz? Cevabınız evet ise nedenini söyler misiniz?

a- Evet

i. Çok dar

ii. Dinlenemiyorum

iii. Havasız

iv. Düğmeler yüksek

v. Odamdan uzak

vi. Diğer.....

b- Hayır

9. Bayanların ve erkeklerin yatak odalarının aynı blokta olması sizi rahatsız ediyor mu?

- a- Evet
- b- Hayır

10. Kaç kişilik odada kalıyorsunuz?

- a- Tek kişilik
- b- İki kişilik
- c- İki'den fazla

11. Odanızdaki kişi sayısını siz mi seçtiniz? Cevap evet ise nedenini söyler misiniz?

- a- Evet.....
- b- Hayır

12. Odanızda kendinizi rahat hissediyor musunuz? Cevap hayır ise nedenini söyler misiniz?

- a- Evet
- b- Hayır
 - i. Mekan dar
 - ii. Döşeme kaplaması uygun değil
 - iii. Balkon yok
 - iv. Karanlık
 - v. Diğer.....

13. Banyo yaparken zorlanıyor musunuz? Cevabınız evet ise nedenini söyler misiniz?

- a- Evet
 - i. Mekan dar
 - ii. Duş teknesi küçük
 - iii. Yeterli tutamak yok
 - iv. Zemin kaygan
 - v. Diğer.....
- b- Hayır

14. Tuvalet ihtiyacınızı giderirken zorlanıyor musunuz? Cevabınız evet ise nedenini söyley misiniz?

a- Evet

- i. Mekan dar
- ii. Klozet yüksek
- iii. Yeterli tutamak yok
- iv. Zemin kaygan
- v. Diğer

b- Hayır

15. Daha farklı bir sosyal aktivite için mekan ister misiniz? Cevabınız evet ise hangi aktivite için mekan istersiniz?

a- Evet.....

b- Hayır

16. Yaşlıların ihtiyaçlarına önem verildiğine inanıyor musunuz?

a- Evet

b- Hayır

EK 3b**DİYARBAKIR'DA YAŞAYAN YAŞLILARA YÖNELTİLEN ANKET FORMU**

- E- Yaşı : 65-74 75-84 85 ve üzeri
- F- Cinsiyeti : Erkek Bayan
- G- Medeni Hali : Evli Bekar Dul
- H- Eğitimi : Okuma yazması yok Okuma yazması var
- İlkokul Ortaokul-Lise Yüksekokul
- E- Sağlık Durumu : Bağımsız Y.Bağımlı Bağımlı
- F- Ekonomik Durumu : Sosyal güvencesi var Sosyal güvencesi yok

SORULAR

1. Kiminle birlikte oturuyorsunuz?
 - a- Yalnız
 - b- Ailemle
 - c- Akrabalarımın yanında
 - d- Diğer.....
2. Ev işlerini yapmakta zorlanıyor musunuz?
 - a- Evet
 - b- Hayır
3. İbadet yapıyor musunuz?
 - a- Evet
 - b- Hayır
4. Boş zamanlarınızı nasıl değerlendiriyorsunuz?
 - a- TV seyrederek
 - b- Kitap okuyarak
 - c- El işi yaparak
 - d- Spor yaparak
 - e- Diğer.....
5. Spor yapmak için alan ister misiniz?
 - a- Evet
 - b- Hayır

6. Cevabınız evet ise ne tür alanlar istersiniz?
- a- Yürüyüş yolu
 - b- Çim saha
 - c- Jimnastik salonu
 - d- Yüzme havuzu
 - e- Diğer.....
7. Size yaşamınızı sürdürmeniz için bir yer seçmeniz istense şehrin neresinde yaşamayı istersiniz?
- a- Şehir içinde
 - b- Şehir kenarında
 - c- Şehir dışında
8. Tercih ettiğiniz konut türü hangisidir?
- a- Apartman türünde yapı
 - b- Bahçeyle ilişkili az katlı yapı
9. Bahçe işleriyle uğraşmaktan zevk alıyor musunuz?
- a- Evet
 - b- Hayır
10. Hangi tür bitkileri seversiniz?
- a- Her mevsim yeşil kalan
 - b- Her mevsim değişen
 - c- Çiçekli
 - d- Diğer.....
11. Çevrenizde en çok hangi renkleri görmek istersiniz? Neden?
.....
12. Çevrenizde çocukların olmasını ister misiniz?
- a- Evet
 - b- Hayır
13. Yaşitlarınızdan oluşan bir çevrede yaşamak ister misiniz?
- a- Evet
 - b- Hayır
14. Huzurevinde yaşamak ister misiniz?
- a- Evet
 - b- Hayır

15. Huzurevi denince aklınıza ilk ne geliyor?

.....

16. Eğer erkekler ve bayanlar aynı yapı içinde yaşarlarsa bu sizi rahatsız eder mi?

- a- Evet
- b- Hayır

17. Aşağıdakilerden hangisi veya hangilerini kullanırken rahatsızlık duyuyorsunuz?

Nedenini açıklayınız.

- a- Merdiven
- b- Asansör.....
- c- Rampalar
- d- Kapılar.....
- e- Pencereleer
- f- Diğer.....

18. Odanızın ne zaman güneş almasını istersiniz?

- a- Sabah
- b- Öğlen
- c- Akşam

19. Yatarken dışarıyı görmek ister misiniz?

- a- Evet
- b- Hayır

20. Penceresinden baktığınızda nereyi görmek istersiniz?

- a- Yol
- b- Doğa
- c- Hareketli park
- d- Binalar
- e- Diğer.....

21. Odanızda balkon ister misiniz?

- a- Evet
- b- Hayır

22. Hangi tip banyoyu tercih edersiniz?

- a- Küvet
- b- Duş teknesi
- c- Kurna

23. Hangi tip tuvalet tercih edersiniz?

- a- Klozet
- b- Alaturka hela taşı

24. Odanızda döşeme kaplama malzemesi olarak neyi tercih edersiniz?

- a- Ahşap
- b- Halı
- c- Seramik
- d- Diğer.....

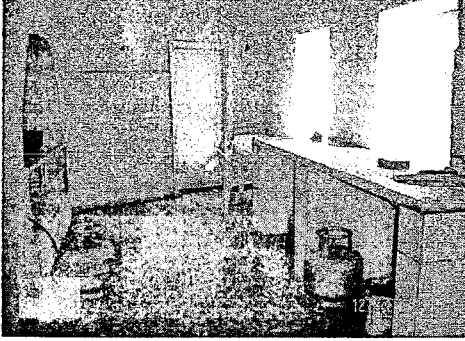
25. Yaşlıların ihtiyaçlarına önem verildiğine inanıyor musunuz?

- a- Evet
- b- Hayır

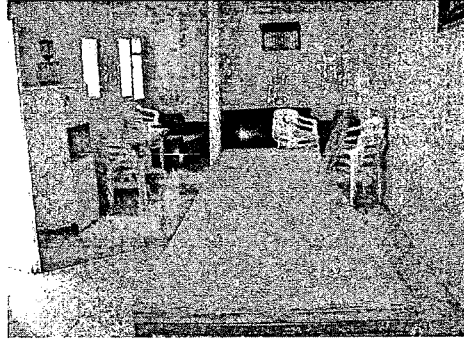

Ek 4a

Diyarbakır Büyükşehir Belediyesi Huzurevi Resimleri

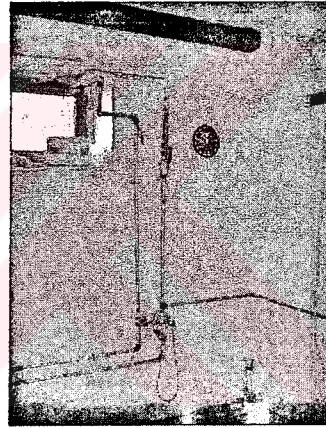
Mutfak görünüşü

Yemek salonu görünüşü

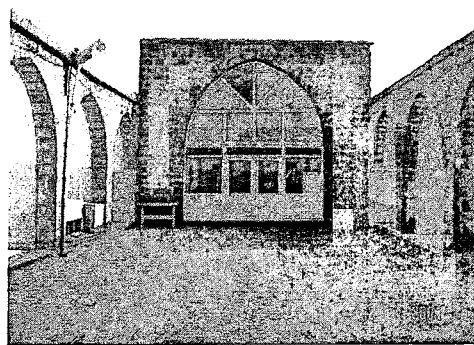
Tuvalet görünüşü

Banyo görünüşü

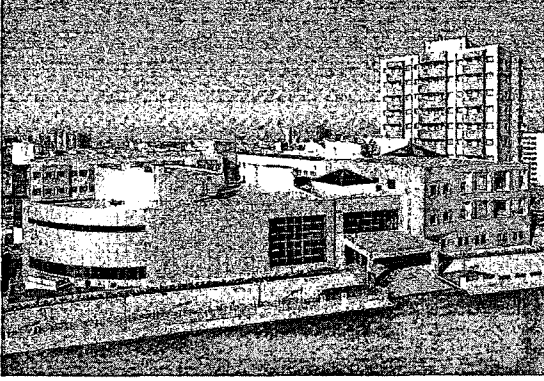
Bahçe görünüşü

Avlu görünüşü

Ek 4b

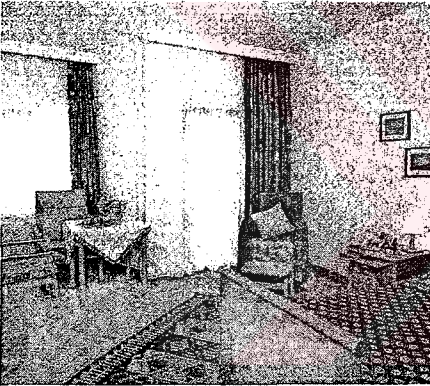
T.C. 75.Yıl Dinlenme ve Bakımevi Resimleri

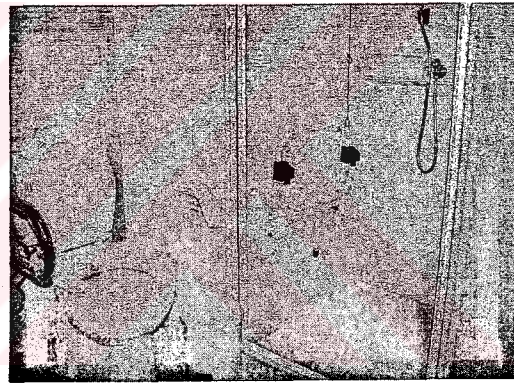
Giriş görünüşü

Giriş fuayesi görünüşü

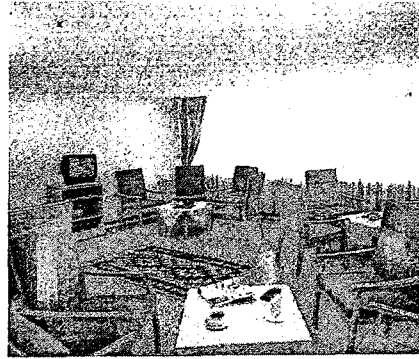
Yatak odası görünüşü

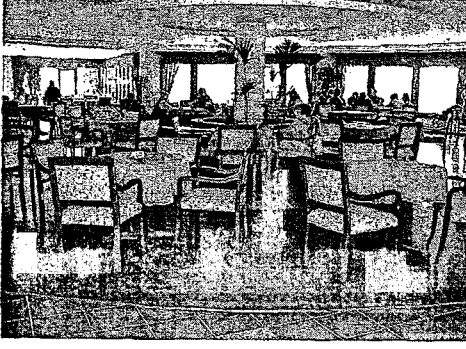
Banyo görünüşü

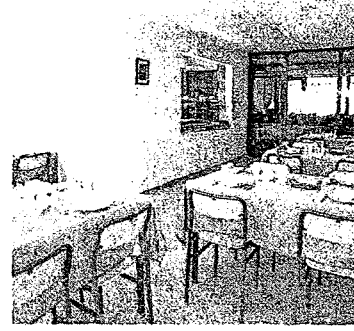
Bakımevi yatak odası görünüşü

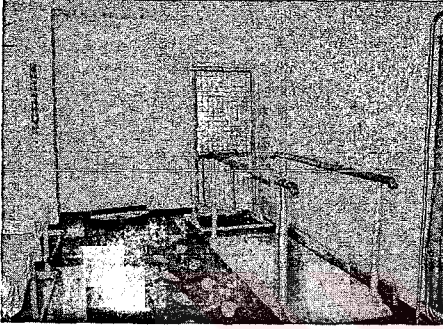
Oturma salonu görünüşü

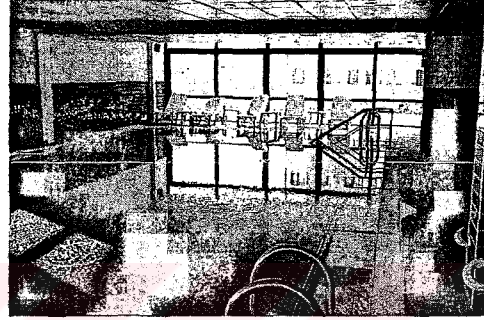
Kafeterya görünüşü

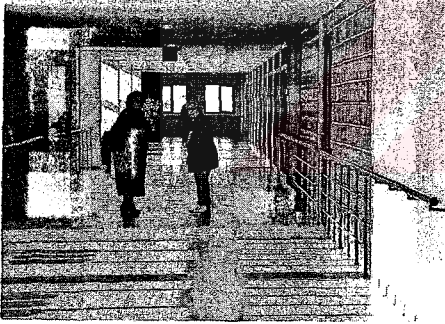
Yemek salonu görünüşü

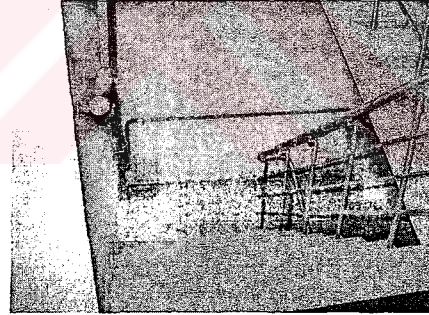
Egzersiz salonu görünüşü

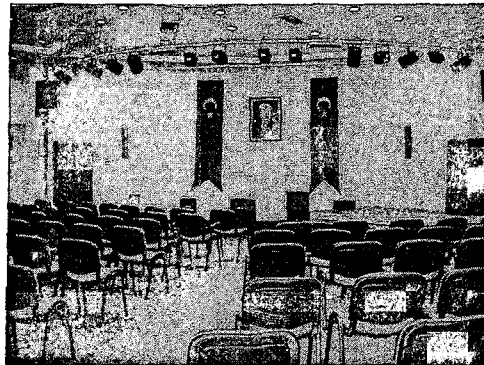
Terapi havuzu görünüşü

Koridor görünüşü

Merdiven görünüşü

Çok amaçlı salon görünüşü

KAYNAKLAR

1. Karataş, B., 1992a. “Yaşlılar İçin Konut. Opsiyonlar ve Tasarlama İlkeleri”, Yapı Dergisi, Yapı Endüstri Merkezi Yayınları, Sy:128, Temmuz, İstanbul.
2. Emiroğlu, V., 1995. “Yaşlılık ve Yaşlının Sosyal Uyumunu”, Bs.2, Ankara.
3. Boysan, A., Bingöl, S., 1973. “Yaşlılık ve Barınma Sorunları”, Yapı Dergisi, Yapı Endüstri Merkezi Yayınları, Sy:3, Kasım-Aralık, İstanbul.
4. Bektaş, C., 1979. “Mimarlık Çalışmaları 2”, Yaprak Kitabevi, Ankara.
5. Sürmen, Ş., 2000. “Yaşlılar ve Yaşlılık Üzerine Dağınık Notlar”, Nüansarma Yayınları, İstanbul.
6. Gür, H., 2002. “Yaşlılık ve Fiziksel Aktivite”, www.uludag.edu.tr
7. Taneli, Y., 1997. “Türkiye’de Yaşlı Yurtları Araştırması”, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Mimar Sinan Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
8. Karataş, B., 1992b. “Türkiye’de Yaşlıların Konut. Sorunu”, Yapı Dergisi, Yapı Endüstri Merkezi Yayınları, Sy:130, Eylül, İstanbul.
9. Ünal, D., 1997. “Ülkemizde Değişen Toplumsal Koşullar Sürecinde Yaşlı Konutlarının İrdelenmesi (Adana Kenti İçinde Bir İnceleme)”, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Çukurova Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Adana.
10. Brink, S., 1996. “Yaşlılar İçin Konut Seçenekleri: Herkesi İçeren Genel Çözümler Ya Da Dışlayan Özel Çözümler – Diğerlerinin Konut Sorunları”, TMMOB Mimarlar Odası, Ankara.
11. Demircioğlu, N., 2000. “Malatya Kent Merkezinde 65 Yaş ve Üzeri Yaşlı Kadınlarda Fonksiyonel ve Sosyal Yaşam Aktivitelerinde Kısıtlılık ve Yaşam Kalitesi”, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İnönü Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Malatya.
12. Danışoğlu, E., 1996. “Yaşlıların Refahı – Diğerlerinin Konut Sorunları”, TMMOB Mimarlar Odası, Ankara.
13. Nijkamp ve ark., 1991. “Services For The Elderly In Europe - A Cross-National Comparative Study”, Vrije Universiteit Amsterdam, Faculty Of Economics And Econometrics, Leuven.
14. Antalya Sağlık Müdürlüğü Web Sayfası : www.antalyasm.gov.tr
15. Anonim, Türkiye Gazetesi, 18 Mart 2003.

16. Özkan, G., 1997. “Yaşlı Yurtları Planlama İlkeleri Üzerine Bir Araştırma”, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Mimar Sinan Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
17. Anonim, Radikal, 29 Ocak 1999.
18. Kaya, S. İ., 1994. “The Effects Of Socio-Cultural User Requirements On The Organization Of Spaces For Elderly Residences”, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
19. Devlet Planlama Teşkilatı Web Sayfası : www.dpt.gov.tr
20. Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Web Sayfası : www.shcek.gov.tr
21. Devlet İstatistik Enstitüsü Web Sayfası : www.die.gov.tr
22. WHO, 2002. ...
23. Devlet İstatistik Enstitüsü, 2000.
24. Karaaslan, G., 1983. “Yaşlılar Yurtlarında Bina İhtiyaç Programı Araştırması”, Yayınlanmamış MMLS Diploma Tezi, İ.T.Ü., İstanbul.
25. Pakdil, O., Pakdil, F., 1996. “Yaşlıların Barınma ve Bakım Sorunları, Yaşlılar İçin Sağlanan Çeşitli Servisler – Diğerlerinin Konut Sorunları”, TMMOB Mimarlar Odası, Ankara.
26. Çetin, F. D., 1999. “Fizik Tedavi ve Rehabilitasyon Ünitelerinde Değişen Kullanıcı Gereksinimlerine Bağlı Esnek Tasarlama Faktörlerinin Belirlenmesi”, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Y.T.Ü., Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
27. Munro, M., 1996. “İngiltere’de Yaşlılar İçin Konut – Diğerlerinin Konut Sorunları”, TMMOB Mimarlar Odası, Ankara.
28. İnceoğlu, N., 1976. “Bina İhtiyaç Programlarının Hazırlanmasında Karşılaşılan Sorunlar”, Y.A.K. Bülteni, İ.T.Ü. Mimarlık Fakültesi Yayını, Sy.3, İstanbul.
29. Çetin, F. D., 2001. “Çevresel Etmenler”, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Ders Notları, Dicle Üniversitesi, Diyarbakır.
30. Göncü, A. B., 1981. “Yaşlılar Yurdu Tasarlamasına Davranış Değerlendirmesi İle Yaklaşım”, Yayınlanmamış Doktora Tezi.
31. Akbay, E., 1998. “Yaşlıların Sosyo-Kültürel Yapılarına, Ekonomik Düzeylerine, Geçmişte Buldukları Ortamlara Bağlı Olarak Mekansal Beklentilerinin Trabzon Huzurevi Örneğinde İncelenmesi”, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, K.T.Ü., Fen Bilimleri Enstitüsü, Trabzon.
32. Cüceloğlu, D., 1998. “İnsan ve Davranışı”, Remzi Kitabevi, Bs.8, İstanbul.

33. Sürmen, Ş., 1995. “Çağımızda Yaşlılık ve Yaşlılarla İlgili Konut Politikaları”, Yapı Dergisi, Yapı Endüstri Merkezi Yayınları, Sy.166, İstanbul.
34. İmamoğlu, V., İmamoğlu, E. O., 1996. “Yaşlıların Yaşam Çevreleri – Diğerlerinin Konut Sorunları”, TMMOB Mimarlar Odası, Ankara.
35. Pakdil, O., 1992. “Yaşlılık Sorunları ve Yaşlılara Sağlanan Servisler (İngiltere Örneği)”, Y.T.Ü., Mimarlık Fakültesi Baskı İşliği, İstanbul.
36. Blank, T. O., 1988. “Older Persons And Their Housing-Today And Tomorrow”, Department of Social Relations Lehigh University Bethlehem, Pennsylvania.
37. Bilgin, O., 1989. “Yaşlıların Konuta İlişkin Tercihlerinin İncelenmesi”, Yayınlanmamış Bilim Uzmanlığı Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
38. Ishihara ve ark., 2001. “Age-Related Decline In Color Perception And Difficulties With Daily Activities-Measurement, Questionnaire, Optical And Computer-Graphics Simulation Studies”, College Of Human And Social Environment, Hiroshima International University.
39. Güler, Ç., 2001. “Ergonomiye Giriş-Ders Notları”, Ankara Tabip Odası, Ankara.
40. Yüksel, Ş., 1991. “Ülkemizde Toplumsal Değişim Süreci İçinde Yaşlı Yurtları Programlama ve Tasarım İlkelerinin Ortaya Konması”, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Yıldız Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
41. A.I.A., 2001. “Design For Aging Review”.
42. Yeni Anayasa, 1982.
43. Resmi Gazete, 24 Kasım 1984, sy.18585.
44. Kayacan, G., 2001. “Modernite Türk Modernleşmesi ve Değişen Yaşlılık Yaşantıları”, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Mimar Sinan Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
45. Türel, G., 1996. “Yaşlılar İçin Konut - Diğerlerinin Konut Sorunları”, TMMOB Mimarlar Odası, Ankara.
46. Resmi Gazete, 02 Ocak 1984, sy.18269.
47. Pakdil, O., Pakdil, F., 1999. “Ankara Dinlenme ve Bakımevi Projesi” Yıldız Teknik Üniversitesi, İstanbul.
48. Ünver, R., 1991. “Kapalı Hacimlerde Işığın Yatay Düzlemde Oluşturduğu Aydınlığın ve Aygıt Geriveriminin Hesaplanması”, Y.T.Ü., Mimarlık Fakültesi Baskı İşliği, İstanbul.

49. Sürmen, Ş., 1996. "Konutun Özürlü Hayatındaki Anlamı Üzerine Kesitler, Öneriler - Diğerlerinin Konut Sorunları", TMMOB Mimarlar Odası, Ankara.
50. Anonim, 1995. "Yaşlılara ve Özürlülere Uygun Evler – Tasarımlar", Almanya Mekan Düzenleme Bayındırlık ve Şehir İnşası Bakanlığı, İ.T.Ü. Çevre ve Şehircilik Uygulama – Araştırma Merkezi, İstanbul.
51. Anonim, 2001. "SN 521 500 Normlarıyla Ulaşılabilirlik Kılavuzu - Özürlü Kişilere Uyarlanmış Yapı", Omurilik Felçlileri Derneği, İstanbul.
52. Valins, M., 1988. "Housing For Elderly People; A Guide For Architects, Interior Designers And Their Clients", The University Press, Oxford.
53. Salmon, F. C. & Salmon, C. F., 1974. "Rehabilitation Center Planning", Pennsylvania State University Press.
54. Anonim, 2001. "Herkes İçin Ulaşılabilirlik – Seminer Notları", Omurilik Felçlileri Derneği, İstanbul.
55. Anonymus, 1972. "Spaces In The Home – Bathrooms And W.Cs", London Her Majesty's Stationery Office, Department Of The Environment, London.
56. Figueiro, M.G., 2001. "Lighting The Way: A Key To Independence", Lighting Research Center, Rensselaer Polytechnic Institute, U.S.A.
57. Buckley, R. J., 1996. "İngiltere'de Tasarım Yönetmeliğinin Geliştirilmesi- Diğerlerinin Konut Sorunları", TMMOB Mimarlar Odası, Ankara.
58. Vitra, 2002. Ürün Kataloğu.
59. Sağdıç, Y., 1997. "A Framework For a Design Decision Support System Model For The Wet Space Renovation Of The Residences Used By Elder People", Yayınlanmamış Doktora Tezi, Bilkent Üniversitesi, Güzel Sanatlar Enstitüsü, Ankara.
60. Kalınkara, V., 1990. "Yaşlı Kadınlarda Antropometrik Veri-Mutfak Donanımı İlişkisi Üzerine Bir Araştırma", Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
61. Anonymus, 1972. "Spaces In The Home – Kitchens And Laundering Spaces", London Her Majesty's Stationery Office, Department Of The Environment, London.
62. Petzäll, J., 1995. "The Design Of Entrance Of Taxis For Elderly And Disabled Passengers", Department Of Traffic Planning And Engineering, Lund Institute Of Technology, Lund University, Sweden.

63. Howell, S. C., 1980. "Design For Aging – Patterns Of Use", The Mit Press, Cambridge, Massachusetts, and London.

TABLolar LİSTESİ

Tablo 1.	Türkiye’de 1985-2010 yılları arası 65 yaş ve üstü yaşlıların nüfus oranı	9
Tablo 2.	Türkiye’de 1995-2005 yıllarında nüfusun üç ana yaş grubuna dağılımı.....	10
Tablo 3.	Türkiye’de bayanların ve erkeklerin yıllara göre yaşam beklentileri.....	10
Tablo 4.	Diyarbakır nüfusunun yaş gruplarına göre oranı	11
Tablo 5.	Diyarbakır kent merkezinde yaşayan 65 yaş ve üstü yaşlıların nüfus oranı.....	11

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1.	Kadın anatomik yapısındaki değişimler	13
Şekil 2.	Kadın yaşının ayakta antropometrik ölçüleri ve uzanma mesafeleri.....	13
Şekil 3.	Kadın yaşının oturarak antropometrik ölçüleri ve uzanma mesafeleri.....	14
Şekil 4.	Tekerlekli sandalye kullanan yaşının antropometrik ölçüleri	14
Şekil 5.	Tek ve iki kişilik yaşlı konutu planları	20
Şekil 6.	Yaşlı yurdu zemin kat planı.....	22
Şekil 7.	Bakımevi zemin kat planı	23
Şekil 8.	Koridor planı.....	30
Şekil 9.	Merdiven planları	30
Şekil 10.	Basamak kesitleri.....	31
Şekil 11.	Merdiven genişliği ve merdiven kesiti	31
Şekil 12.	Küpeşte kesiti	32
Şekil 13.	Merdiven aydınlatması	32
Şekil 14.	Merdivenin yanında rampanın yer alışı.....	33
Şekil 15.	Rampa düzenlemesi	33
Şekil 16.	Asansör iç boyutları.....	34
Şekil 17.	Asansörde düğme yükseklikleri.....	35
Şekil 18.	Tek kişilik yatma+oturma+wc+banyo+mutfak planı	35
Şekil 19.	Tek kişilik yatak odası planı ve sirkülasyonu.....	36
Şekil 20.	İki kişilik yatak odası planı ve sirkülasyonu	37
Şekil 21.	Elbise dolabı yükseklikleri	38
Şekil 22.	Yatak çevresi boş alan ölçüleri.....	38
Şekil 23.	Yatak odalarında pencere ve kat yükseklikleri.....	39
Şekil 24.	Yaşlılar için banyo ölçüleri	41
Şekil 25.	Yaşlılar için küvet ölçüleri	41
Şekil 26.	Yaşlılar için tuvalet tasarımı.....	43
Şekil 27.	Çay mutfakları planları	44
Şekil 28.	Mutfakta çalışma üçgeni.....	45
Şekil 29.	Tezgah ve raf yükseklikleri	45
Şekil 30.	Tekerlekli sandalye kullananlar için tezgah ve raf yükseklikleri	46
Şekil 31.	Yemek salonu fonksiyon şeması	47
Şekil 32.	6 kişilik yemek masası ebatları.....	47

Şekil 33. Yemek salonu kullanım ölçüleri.....	47
Şekil 34. Yemek salonu pencere yüksekliği	48
Şekil 35. Oturma salonu fonksiyon şeması.....	49
Şekil 36. Oturma salonu pencere yüksekliği	49
Şekil 37. Kapı düzenleri.....	51
Şekil 38. Cam kapıların işaretlenmesi	51
Şekil 39. Kapı kolları	52
Şekil 40. Pencere kolu yükseklikleri.....	53
Şekil 41. Diyarbakır Büyükşehir Belediyesi Huzurevi fonksiyon şeması.....	56
Şekil 42. T.C. Emekli Sandığı 75.Yıl Dinlenme ve Bakımevi fonksiyon şeması	57
Şekil 43. Diyarbakır Merkez Huzurevi fonksiyon şeması.....	58
Şekil 44. Diyarbakır Merkez Huzurevi vaziyet planı	87

RESİMLER LİSTESİ

Resim 1. Yaşlı konutlarının dış görünüşleri	21
Resim 2. İki kişilik yatak odası görünüşü.....	22
Resim 3. Yemek salonu görünüşü	22
Resim 4. Bakımevi perspektif görünüşü.....	24
Resim 5. Az katlı yapılardan oluşan yaşlı yurdu görünüşü	27
Resim 6. Renkli çiçeklerden oluşan bahçe görünüşü	28
Resim 7. İstanbul Yaşamkent Yaşlı Yurdu serası görünüşü.....	28
Resim 8. İki taraflı tutunma kolu olan koridor görünüşü	29
Resim 9. Perdelerle bölünebilen yatak odası görünüşü	37
Resim 10. Ahşap malzemeli tek kişilik yatak odası görünüşü	39
Resim 11. Oturma yeri ve tutunma kolları görünüşü.....	42
Resim 12. Tekerlekli sandalye ile yanaşılabilir lavabo görünüşü	43
Resim 13. Katlarda bulunan yemek salonu görünüşü.....	48
Resim 14. Yemek salonu görünüşü	48
Resim 15. Oturma salonu görünüşü.....	49
Resim 16. Hobi odası görünüşü	50
Resim 17. Personel lojmanı görünüşü	87
Resim 18. Bakım ünitesi görünüşü	88
Resim 19. Bayan, erkek ve evli çiftler ünitesi görünüşü	89
Resim 20. Sosyal tesis sol giriş görünüşü.....	89
Resim 21. Sosyal tesis ön giriş görünüşü	89
Resim 22. Bloklar arası geçiş tüneli dış görünüşü.....	90
Resim 23. Bloklar arası geçiş tüneli iç görünüşü	90
Resim 24. Yatak odası pencere görünüşü.....	91
Resim 25. Yatak odası kapı görünüşü	91
Resim 26. Balkon kapı eşiği görünüşü	92
Resim 27. Balkon parapeti görünüşü.....	92
Resim 28. Duş teknesi ve lavabo görünüşü	93
Resim 29. Duş teknesi ve klozet görünüşü.....	93
Resim 30. Çay mutfağı görünüşü	94
Resim 31. Koridor görünüşü.....	95
Resim 32. Dinlenme köşesi görünüşü.....	95

Resim 33. Merdiven görünüşü.....	95
Resim 34. Sosyal tesis içindeki rampa görünüşü.....	96
Resim 35. Bahçedeki rampa görünüşü	96
Resim 36. Asansör görünüşü	97
Resim 37. Sosyal tesis yemek salonu görünüşü	97
Resim 38. Kafeteryanın dış görünüşü.....	98
Resim 39. Kafeterya avlusu görünüşü	98
Resim 40. Güneş enerjisi kollektörleri görünüşü	101

GRAFİKLER LİSTESİ

Grafik 1. Ev işlerinin yapılmasına yönelik değerlendirme	60
Grafik 2. Yapı elemanlarının kullanım güçlüğüne ait değerlendirme	60
Grafik 3. Mekanın güneşlenmesine ait değerlendirme	61
Grafik 4. Dışarıyı görmeye ait değerlendirme	61
Grafik 5. Banyoya ait değerlendirme	62
Grafik 6. Tuvalete ait değerlendirme	62
Grafik 7. Döşeme kaplama malzemesine ait değerlendirme.....	63
Grafik 8. Bahçe dolaşım alanına ait değerlendirme	64
Grafik 9. Yapı içindeki ulaşımına ait değerlendirme	64
Grafik 10. Mekanlara ait değerlendirme	65
Grafik 11. Merdiven kullanımına ait değerlendirme	65
Grafik 12. Asansör kullanımına ait değerlendirme	66
Grafik 13. Banyo kullanımına ait değerlendirme.....	66
Grafik 14. Tuvalet kullanımına ait değerlendirme.....	67
Grafik 15. Yaşanılması istenilen bölgeye ait değerlendirme	68
Grafik 16. Yapı türüne ait değerlendirme	68
Grafik 17. Bahçe işlerine ait değerlendirme	69
Grafik 18. Bitki türlerine ait değerlendirme	69
Grafik 19. Renk tercihlerine ait değerlendirme	70
Grafik 20. Çocuklarla birlikte olma isteğine ait değerlendirme	70
Grafik 21. Yaşlılarıyla birlikte olma isteğine ait değerlendirme	71
Grafik 22. Huzurevinde yaşamaya ait değerlendirme.....	71
Grafik 23. Huzurevi kavramına ait değerlendirme	72
Grafik 24. Manzaraya ait değerlendirme	72
Grafik 25. Huzurevine uyum ile ilgili değerlendirme.....	73
Grafik 26. Huzurevinin konumuna ait değerlendirme	74
Grafik 27. Odalardaki kişi sayısına ait değerlendirme.....	74
Grafik 28. Yatak odalarından memnuniyet ile ilgili değerlendirme	75
Grafik 29. Birlikte yaşadıkları kişilere ait değerlendirme	76
Grafik 30. Dini ibadete ait değerlendirme	76
Grafik 31. Boş zamanlarını geçirmeye ait değerlendirme	77
Grafik 32. Spor alanları tercihine ait değerlendirme	77

Grafik 33. Spor alanları seçimine ait değerlendirme	78
Grafik 34. Kadınların ve erkeklerin aynı yapı içinde yaşamasına ait değerlendirme	78
Grafik 35. Balkon tercihinin ait değerlendirme.....	79
Grafik 36. Yaşlılara verilen önemle ilgili değerlendirme	79
Grafik 37. Huzurevinde yaşamayı tercih etme sebebine ait değerlendirme	80
Grafik 38. Kadınların ve erkeklerin aynı blok içinde yaşamalarına ait değerlendirme	80
Grafik 39. Oda sayılarına ait değerlendirme.....	81
Grafik 40. Aktivite alanlarına ait değerlendirme	81
Grafik 42. Yaşlıların ihtiyaçlarına verilen önem ile ilgili değerlendirme.....	82

ÖZGEÇMİŞ

1978 : Diyarbakır'da doğdu.

1989 : Mehmetçik İlkokulu'nu bitirdi.

1996 : Diyarbakır Anadolu Lisesi'nden mezun oldu.

2000 : Dicle Üniversitesi Mühendislik Mimarlık Fakültesi Mimarlık Bölümü'nden MİMAR unvanı alarak mezun oldu.

2001 : Dicle Üniversitesi Mühendislik Mimarlık Fakültesi Mimarlık Bölümü'nde Yüksek Lisansa başladı.

2001 yılından bu yana CEYLAN İnş. Ve Tic. A.Ş.'de mimar olarak çalışmaktadır.

